

APSTIPRINĀTS

ar biedrības „Cēsu rajona lauku partnerība” padomes lēmumu 04.10.2023.

BIEDRĪBAS “CĒSU RAJONA LAUKU PARTNERĪBA”
DARBĪBAS TERITORIJAS
SABIEDRĪBAS VIRZĪTAS VIETĒJĀS
ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA
2023.-2027. GADAM

IEVADS UN VISPĀRĪGA INFORMĀCIJA

Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģija 2023.-2027.gadam izstrādāta balstoties uz LEADER pieejas principiem, kas veicinās biedrības “Cēsu rajona lauku partnerība” darbības teritorijas attīstību, kā arī vietējo kopienu iesaisti savas vietas attīstībā.

SVVA Stratēģijas īstenošanas periods ir no tās apstiprināšanas brīža līdz 2023.-2027.gada plānošanas perioda beigām. Tā sniedz iespēju piesaistīt Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai atbalstu, lai izmantojot LEADER pieeju, dotu iespēju uzsākt jaunu uzņēmējdarbību un stiprināt esošo, attīstīt un uzlabot savu apkārtni, kā arī stiprināt iedzīvotāju kopienas un to sadarbību, tādējādi veicinot teritorijas attīstību un uzlabojot dzīves kvalitāti.

SVVA Stratēģiju izstrādāja un īsteno biedrība “Cēsu rajona lauku partnerība”.

SVVA Stratēģija tiek ieviesta saskaņā ar Latvijas Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskā plāna 2023.-2027.gadam intervenci “Darbību īstenošana saskaņā ar vietējās attīstības stratēģiju, tostarp sadarbības aktivitātes un to sagatavošana”.

Informācija par sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijas sagatavošanu, apstiprināšanu un grozījumu veikšanu

Versijas numurs	Dokumenta versijas izstrādātāji (-s) (vārds, uzvārds, amats)		Versijas		Apraksts
	Vārds, Uzvārds	Amats	Apstiprināšanas datums	Lēmuma numurs	
1.0	Ieva Kalniņa Daiga Rubene Anda Briede	Valdes priekšsēdētāja Administratīvā vadītāja Projektu koordinatore	21.06.2023.	2023/4	-
1.1.	Ieva Kalniņa Daiga Rubene Anda Briede	Valdes priekšsēdētāja Administratīvā vadītāja Projektu koordinatore	04.10.2023.	2023/6	Atbilstoši SVVA komitejas protokolam

SATURA RĀDĪTĀJS

SATURA RĀDĪTĀJS	3
STRATĒGIJAS KOPSAVILKUMS	4
SAĪSINĀJUMI	5
LEADER PIEEJA	6
CĒSU RAJONA LAUKU PARTNERĪBAS VIZĪTKARTE	7
SVVA STRATĒGIJAS IZSTRĀDES MODELIS	8
SASKAŅOTĪBA AR CITIEM VIETĒJA MĒROGA ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTIEM	9
JAUNIE IZACINĀJUMI UN IZAUGSMES VIRZIENI 2023.-2027. GADAM	13
1. ESOŠĀS SITUĀCIJAS IZVĒRTĒJUMS	16
1.1. PARTNERĪBAS DARBĪBAS TERITORIJAS ĢEOGRĀFISKS UN SOCIĀLEKONOMISKAIS APSKATS	16
1.2. IEPRIEKŠĒJĀ PLĀNOŠANAS PERIODĀ ĪSTENOTO PROJEKTU SKAITS PA NOZARĒM	38
1.3. PARTNERĪBAS DARBĪBAS TERITORIJAS PAMATOJUMS	41
1.4. PARTNERĪBAS PRINCIPA NODROŠINĀŠANA	43
1.5. TERITORIJAS SVID ANALĪZE	44
1.6. TERITORIJAS ATTĪSTĪBAS VAJADZĪBU IDENTIFICĒŠANA UN POTENCIĀLA ANALĪZE	48
1.7. STARPTERITORIĀLĀS UN STARPVALSTU SADARBĪBAS VAJADZĪBU NOVĒRTĒJUMS	52
2. STRATĒGISKĀ DAĻA	53
2.1. VĪZIJA UN STRATĒGISKIE MĒRĶI	53
2.2. PARTNERĪBAS DARBĪBAS TERITORIJAI BŪTISKI ATTĪSTĪBAS VIRZIENI	54
2.3. CITA ĀRĒJĀ FINANSĒJUMA NEPIECIEŠAMĪBA UN PIESAISTĪŠANAS NOVĒRTĒJUMS	55
2.4. INOVATĪVO RISINĀJUMU IDENTIFICĒŠANA	56
2.5. SASNIEDZAMIE REZULTĀTI	61
3. RĪCĪBAS PLĀNS	62
3.1. VĒRTĒŠANAS PRINCIPI UN PAZĪMES ATBALSTA INTENSITĀTES NOTEIKŠANAI	71
3.2. RĪCĪBU IZNĀKUMU RĀDĪTĀJI	75
4. SVVA STRATĒGIJAS ĪSTENOŠANA UN NOVĒRTĒŠANA	77
4.1. SADARBĪBAS NODROŠINĀŠANA AR ORGANIZĀCIJĀM UN IEINTERESĒTAJĀM PUSĒM	77
4.2. SABIEDRĪBAS UN IEINTERESĒTO PUŠU IESAISTE STRATĒGIJAS IZSTRĀDĒ UN IEVIEŠANĀ	78
4.3. PAPILDINĀTĪBAS NODROŠINĀŠANA AR ES KOHĒZIJAS POLITIKAS PROGRAMMU 2021.-2027. GADAM UN ES ATVESEĻOŠANĀS UN NOTURĪBAS MEHĀNISMA PLĀNU	82
4.4. PROJEKTU VĒRTĒŠANAS KRITĒRIJU NOTEIKŠANAS PRINCIPI UN KĀRTĪBA, TOSTARP INTEREŠU KONFLIKTA NOVĒRŠANA	86
4.5. STRATĒGIJAS ĪSTENOŠANAS UZRAUDZĪBA UN NOVĒRTĒŠANAS PROCEDŪRA	89
4.6. STRATĒGIJAS ĪSTENOŠANAS ORGANIZĀCIJA	92
5. FINANSĒJUMA SADALĪJUMA PLĀNS	94
PIELIKUMI	95

STRATĒGIJAS KOPSAVILKUMS

Cēsu rajona lauku partnerība ir biedrība, kas dibināta 2006. gadā un, kopš 2009. gada, piesaistot Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai atbalstu, īsteno LEADER pieeju, sniedzot ieguldījumu lauku teritoriju attīstībā. Biedrības “Cēsu rajona lauku partnerība” darbības teritorijā ietilpst Cēsu un Līgatnes pilsētas, Amatas, Drabešu, Drustu, Dzērbenes, Inešu, Jaunpiebalgas, Kaives, Liepas, Līgatnes, Mārsnēnu, Nītaures, Priekuļu, Raiskuma, Raunas, Skujenes, Tauresnes, Vaives, Vecpiebalgas, Veselavas, Zaubes, Zosēnu pagasti. Darbības teritorijas platība ir **2664 km²**, kopējais iedzīvotāju skaits – **41 334**.

LEADER pieeja ir ļoti svarīgs instruments lauku teritoriju attīstībai, īpaši mazapdzīvotās, attālās lauku teritorijās, tādēļ Cēsu rajona lauku partnerība, īstenojot **sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju 2023.-2027.gadam**, sniegs ieguldījumu teritorijas attīstībā, uzlabojot sociālo kapitālu, kas mudinās vietējo sabiedrību sadarboties, ieviest inovācijas, kolektīvi reaģēt uz draudiem vai problēmām, kā arī saredzēt konkurētspējīgas priekšrocības vietējās ekonomikas, vides un sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai. Veidojot ciešu sadarbību starp vietējām un ārvalstu vietējām rīcības grupām, tiks pārņemtas jaunas zināšanas aktuālu jautājumu risināšanā, attīstītas jaunas un inovatīvas sadarbības idejas, iegūta pieredze līdzīgu problēmu risinājumiem citviet.

Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijas 2023.-2027. gadam ietvaros izvirzīti **3 stratēģiskie mērķi un 7 rīcības**, lai sekmētu virzību uz biedrības “Cēsu rajona lauku partnerība” **vīziju**, kuras pamatā ir stipras uzņēmējdarbības un labvēlīgas dzīves vides veidošanās lauku teritorijās, kur tiek respektēta un saglabāta dabas, kultūras un sabiedrības daudzveidība, lai pēc 7 un vairāk gadiem biedrības “Cēsu rajona lauku partnerība” darbības teritorija būtu daļa no Bioreģiona, kur vietējiem resursiem un zināšanām ir augstāka pievienotā vērtība, kur vietējie uzņēmēji, stipras kopienas un ilgtspējīga vide ir teritorijas attīstības dzinējspēks.”

SM1: Uz vietējiem resursiem un zināšanām balstīta ilgtspējīgas ekonomikas attīstība, veicinot pakalpojumu pieejamību un augstākas pievienotās vērtības radīšanu

- R1: Mikro un mazās uzņēmējdarbības attīstība un dažādošana, sekmējot pakalpojumu pieejamību
- R2: Augstas pievienotās vērtības uzņēmējdarbības attīstīšana
- R3: Uzņēmējdarbības uzsākšanas atbalsts “Lauku biļete”

SM2: Pievilcīgas dzīves vides un aktīvu vietējo kopienu attīstība

- R4: Uz vietējās kopienas vajadzībām balstītas publiskās infrastruktūras izveide
- R5: Kopienas stiprināšanas un sabiedrisko aktivitāšu dažādošanas iniciatīvas
- R6: “Jauniešu iniciatīvas” atbalstīšana mērķauditorijai vecumā no 13-25 gadiem

SM3: Vides ilgtspējas un klimata neitralitātes veicināšana

- R7: Bioloģiskas pārtikas un ilgtspējīgu preču ražošana

SAĪSINĀJUMI

CRLP – Cēsu rajona lauku partnerība

CSP – Centrālā statistikas pārvalde

ELFLA - Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai

ES – Eiropas Savienība

GNP – Gaujas Nacionālais parks

KLP SP - Latvijas Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskais plāns 2023.-2027.gadam

LAD – Lauku atbalsta dienests

LDC – Lauksaimniecības datu centrs

LEADER - no franču val.: Saiknes starp darbībām lauku ekonomikas attīstībai

MK – Ministru kabinets

NVO - Nevalstiskā organizācija

SAM – Specifiskais atbalsta mērķis

SVVA – Sabiedrības virzīta vietējā attīstība

SVID - Stiprās, vājās puses, iespējas un draudi

VID - Valsts ieņēmumu dienests

VPR – Vidzemes plānošanas reģions

VRG – Vietējā rīcības grupa

ZM – Zemkopības ministrija

LEADER PIEEJA

LEADER ir mērķtiecīgas un savstarpēji koordinētas **aktivitātes lauku attīstības veicināšanai** un īstenošanai vietējās lauku kopienās. Viens no LEADER pieejas pamatprincipiem ir pieeja no “apakšas uz augšu”, kad iniciatīva nāk no vietējiem iedzīvotājiem un uzņēmējiem, iesaistoties savas teritorijas problēmu identificēšanā un risināšanā. LEADER būtība ir uzlabot dzīves kvalitāti cilvēkam laukos, domājot gan par ekonomiskajiem, sociālajiem uzlabojumiem un vides saglabāšanas iespējām.

LEADER vīzija – ar dzīvi apmierināts cilvēks laukos, kas spēj realizēt savas ekonomiskās un sociālās vajadzības pēc iespējas tuvāk dzīvesvietai.

Ko paredz LEADER?

LEADER pieeja tiek balstīta uz **vietējās attīstības stratēģijas izstrādi**, kas paredzētas skaidri noteiktu vietēja līmeņa problēmu risināšanai, kas aktuālas konkrētās lauku teritorijas iedzīvotājiem, kā arī nosaka vietējās teritorijas attīstības prioritātes.

1. attēls. LEADER pieejas 7 pamatprincipi, lai veicinātu paliekošu ietekmi uz lauku teritoriju dinamiku un to spēju atrisināt savas problēmas

CĒSU RAJONA LAUKU PARTNERĪBAS VIZĪTKARTE

Cēsu rajona lauku partnerība (turpmāk tekstā var tik lietots arī termins Partnerība) ir nevalstiska sadarbības organizācija (biedrība), kas dibināta 2006. gada 8. augustā un apvieno dažādu sabiedrības interešu pārstāvjus, kas ar savu rīcību, zināšanām un organizatoriskajām spējām, sabiedrībā rosina iniciatīvu un atbildību par savas dzīves, darba vides attīstību un pilnveidošanu. Partnerības uzdevums ir:

- izstrādāt un īstenot vietējo attīstības stratēģiju;
- pieņemt lēmumus par stratēģijas finanšu resursu piešķiršanu un izmantošanu;
- vērtēt projektu atbilstību stratēģijai pēc noteiktiem projektu vērtēšanas kritērijiem;
- uzraudzīt projektu saturisko īstenošanu;
- daudzveidīgu teritorijas aktivizēšanas un publicitātes pasākumu īstenošana.

Partnerības darbība 2023.-2027. gada plānošana periodā aptver **2 novadus, iekļaujot lauku un pilsētu teritorijas.**

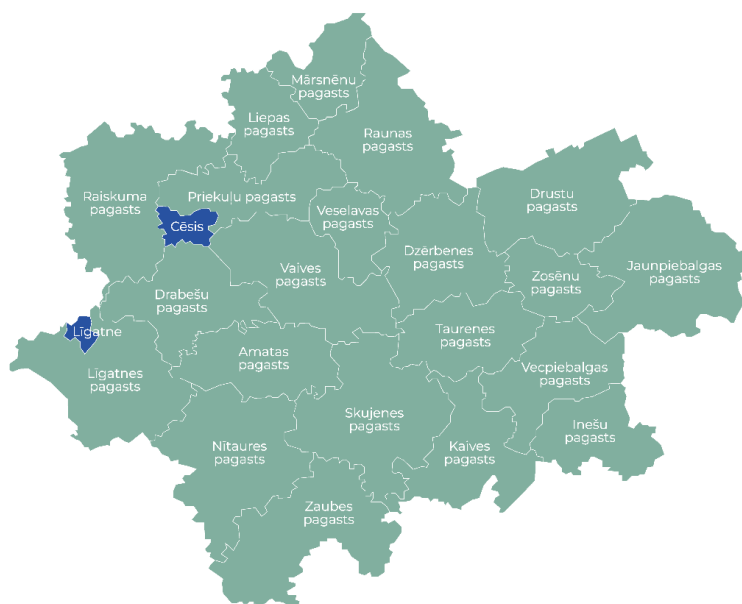
Partnerības darbības teritorijā iekļaujas **23 administratīvās vienības:**

CĒSU NOVADĀ:

Cēsu un Līgatnes pilsētas, Amatas, Drabešu, Dzērbenes, Inešu, Jaunpiebalgas, Kaives, Liepas, Līgatnes, Mārsnēnu, Nītaures, Priekuļu, Raiskuma, Skujenes, Taurenes, Vaives, Vecpiebalgas, Veselavas, Zaubes, Zosēnu pagasti

SMILTENES NOVADĀ:

Drustu un Raunas pagasti

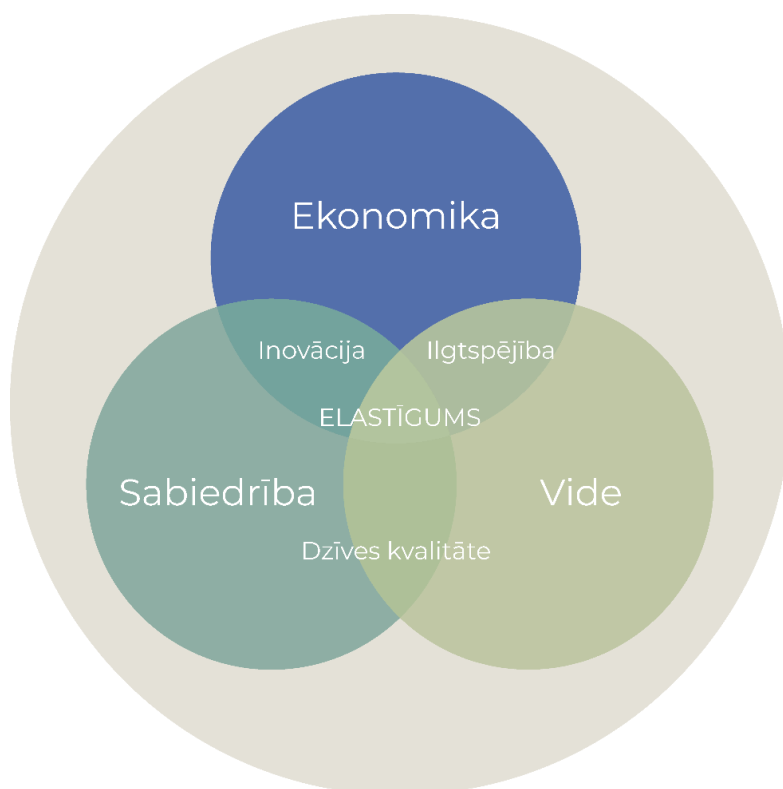

2. un 3. attēls. Cēsu rajona lauku partnerības darbības teritorija un novietojums Latvijas kartē

SVVA STRATĒĢIJAS IZSTRĀDES MODELIS

Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijas 2023.-2027.gadam (turpmāk - SVVA stratēģija) pamatā izmantots **dzīvotspējas modelis**¹, kurš uzsvēr nepieciešamību pēc ekonomikas, sabiedrības un vides līdzsvarotas attīstības, mazinot teritorijas "ievainojamību" un atkarību, ņemot vērā:

- globālos un vietējos izaicinājumus;
- ES un nacionālā līmeņa prioritātes;
- vietējos resursus un teritorijas specializāciju;
- vietējo identitāti, kultūras mantojumu un vēsturi.

4. attēls. Dzīvotspējas modelis (autoru veidots)

Veicinot pāreju uz dzīvotspējas modeli, var veidoties vietējā ekonomika, kas atjaunojas un ātrāk pielāgojas globāliem un vietējiem izaicinājumiem. Tas nozīmē, ka uz vietas attīstību jāraugās kompleksi, vienlaicīgi veidojot labvēlīgu vidi uzņēmējdarbības, sociālās un dabas vides attīstībai un sadarbībai, kā rezultātā uzlabojas vietējo iedzīvotāju dzīves kvalitāte, rodas labvēlīga vide inovatīviem un ilgtspējīgiem risinājumiem.

¹ Dzīvotspējas (angliski "resilience") modeļa pieejas autors ir CLES (The National Organisation of local economics), Lielbritānija

SASKAŅOTĪBA AR CITIEM VIETĒJA MĒROGA ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTIEM

Partnerības kopējais attīstības redzējums saskan ar Vidzemes plānošanas reģiona, Cēsu un Smiltenes novadu attīstības vīzijām, kas paredz, ka Vidzemes reģions ir dinamiska, konkurētspējīga, inovatīva teritorija ar daudzveidīgu dabas un kultūrvēsturisko mantojumu, kur iedzīvotājiem ir pieejami visi nepieciešamie resursi kvalitatīvas dzīves nodrošināšanai un vides resursu saglabāšanai, kur viņi rod savai kvalifikācijai un personīgās izaugsmes interesēm atbilstošas darba un izglītības iespējas. Pašvaldību investīciju plānos paredzēts ieguldījums uzņēmējdarbības un publiskās infrastruktūras attīstībai, zināšanu pilnveidei, izglītības, veselības un sociālo pakalpojumu kvalitātes un pieejamības nodrošināšanai, mājokļiem, transporta infrastruktūrai, energoefektivitātes veicināšanai, kultūras un dabas daudzveidības saglabāšanai, attīstīšanai, u.c. Lielākā daļa plānoto investīciju saistīts ar pašvaldību tiešu funkciju izpildi un nepārklājas ar LEADER projektu ieguldījumu lauku teritorijas izaugsmes veicināšanai. SVVA stratēģijas ietvaros paredzētās investīcijas sniedz ieguldījumu Cēsu un Smiltenes novada pašvaldību attīstības programmās izvirzīto mērķu un prioritāšu sasniegšanā, nodrošinot investīciju atbalstu vietējās uzņēmējdarbības, uz vietējās kopienas vajadzībām balstītas publiskās infrastruktūras, zināšanu pilnveides un vides ilgtspējas projektiem, kuriem nav pieejams tiešs finanšu atbalsts pašvaldību budžetā.

SVVA stratēģija veicina arī ieguldījumu Vidzemes plānošanas reģiona viedās specializācijas attīstības stratēģijas 2022-2030 mērķu sasniegšanā, ar plānotajām investīcijām atbalstot šādus prioritāros tautsaimniecības sektorus:

- Tehnoloģiju un eksporta ietilpīga ilgtspējīga kokapstrāde, iekļaujot mēbeļu ražošanu;
- Tehnoloģiju un eksporta ietilpīgas ilgtspējīgas pārtikas un dzērienu ražošana;
- Tehnoloģiju un eksporta ietilpīga ilgtspējīga mežsaimniecība;
- Tehnoloģiju un eksporta ietilpīga ilgtspējīga veselības rehabilitācija un aprūpe;
- Tehnoloģiju un eksporta ietilpīga ilgtspējīga atjaunojamo resursu enerģijas ražošana.

SVVA stratēģijas vīzija un mērķi saskan arī ar Gaujas Nacionālā parka dabas aizsardzības plānā 2023.-2035. gadam definēto, sniedzot ieguldījumu šādu īstermiņa mērķu sasniegšanā:

- A6: Bioloģiskās lauksaimniecības platību un saimniecību skaita palielināšana, bioloģiskās lauksaimniecības popularitātes un bioloģiskās pārtikas patēriņa pieaugums GNP teritorijā, bioloģiskā reģiona izveide GNP teritorijā, kas balstīts bioloģiskās saimniekošanas princips;
- D1: Ierīkot, pilnveidot un uzturēt dabas un kultūrvēsturisko vietu apmeklēšanai vajadzīgo infrastruktūru;

- D2: Ierīkot, pilnveidot un uzturēt citu saistīto tūrisma un rekreācijas infrastruktūru;
- D3: Veicināt ilgtspējīgu un ekonomiski dzīvotspējīgu tūrisma piedāvājuma attīstību, sniedzot jēgpilnu un kvalitatīvu pieredzējumu, aizsargājot dabas un kultūras vērtības, atbalstot vietējo kopienu dzīves kvalitāti;
- E3: Veicināt sabiedrības vides apziņu, informējot un izglītojot par ilgtspējīgu dzīvesveidu, vides un aizsargājamās teritorijas vērtībām un veicamajiem apsaimniekošanas pasākumiem.

Nākamajā tabulā atspoguļota SVVA stratēģijas saskaņotība ar Cēsu un Smiltenes novada, kā arī Vidzemes plānošanas reģiona attīstības plānošanas dokumentiem. Visi tabulā redzami attīstības mērķi un prioritātes ir savstarpēji saskaņoti un papildinoši, nodrošinot priekšnosacījumus līdzsvarotai un vienotai teritorijas attīstībai, jo tie definē dzīvotspējas modelī iekļautos 3 pamatvirzienus: **ekonomikas, sabiedrības un vides līdzsvarotu attīstību.**

CĒSU RAJONA LAUKU PARTNERĪBAS SABIEDRĪBAS VIRZĪTAS VIETĒJĀS ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA 2023.-2027. GADAM

MĒRĶI →	SM1: Uz vietējiem resursiem un zināšanām balstīta ilgtspējīgas ekonomikas attīstība, veicinot pakalpojumu pieejamību un augstākas pievienotās vērtības radīšanu			SM2: Pievilcīgas dzīves vides un aktīvu vietējo kopienu attīstība			SM3: Vides ilgtspējas un klimata neitralitātes veicināšana
RĪCĪBAS →	R1: Mikro un mazās uzņēmējdarbības attīstība un dažādošana, sekmējot pakalpojumu pieejamību	R2: Augstas pievienotās vērtības uzņēmējdarbības attīstīšana	R3: Uzņēmējdarbības uzsākšanas atbalsts "Lauku biļete"	R4: Uz vietējās kopienas vajadzībām balstītas publiskās infrastruktūras izveide	R5: Kopienu stiprināšanas un sabiedrisko aktivitāšu dažādošanas iniciatīvas	R6: Jauniešu iniciatīvu atbalstīšana mērķauditorijai vecumā no 13-25 gadiem	R7: Bioloģiskas pārtikas un ilgtspējīgu preču ražošana
VIDĒJA TERMIŅA PRIROTĀTES ↓	CĒSU NOVADA ATTĪSTĪBAS PROGRAMMA 2022.-2028. GADAM						
VTP1: Augstas pievienotās vērtības ekonomika, balstīta uz vietējo resursu un intelektuālā potenciāla izmantošanu		✓					✓
VTP2: Veselīgas, sociāli atbildīgas, izglītotas sabiedrības un kvalitatīvas dzīves vides veidošana				✓	✓	✓	

VTP3: Pieejama kultūrvide un tūrisma aktivitātes	✓			✓			
VTP4: Klimata pārmaiņām pielāgotas vides veidošana				✓			✓
VIDĒJA TERMIŅA PRIROTĀTES ↓	SMILTENES NOVADA ATTĪSTĪBAS PROGRAMMA 2022.-2028. GADAM						
VTP1: Sociāli nodrošināta sabiedrība un efektīva pārvaldība				✓	✓		
VTP2: Attīstīta ekonomiskā vide un sadarbība	✓	✓	✓				✓
VTP3: Līdzsvarota vides un infrastruktūras attīstība				✓			✓
VIDĒJA TERMIŅA PRIROTĀTES ↓	VIDZEMES PLĀNOŠANAS REĢIONA ATTĪSTĪBAS PROGRAMMA 2022.-2027. GADAM						
T1. Dabas kapitāls							✓
T2. Dabas un kultūras mantojums				✓			✓

C1. Pieejama izglītība					✓	✓	
C2. Droša, iekļaujoša un vesela sabiedrība					✓		✓
C3. Kvalitatīvi un pieejami sociālie pakalpojumi	✓			✓			
T4. Identitāte un spēcīgas kopienas					✓		
E1. Inovācijas, zinātne un attīstība ekonomikas izaugsmei	✓	✓	✓				
E3. Aprites un bioekonomika	✓	✓					✓
P1. Sadarbība un pilsoniskā līdzdalība					✓	✓	
P2. Klimatneitralitāte un pielāgošanās							✓
P3. Digitalizācija	✓	✓			✓		

JAUNIE IZAICINĀJUMI UN IZAUGSMES VIRZIENI 2023.-2027. GADAM

Cēsu rajona lauku partnerības SVVA stratēģijas pamatā ir izpratne par globālajiem procesiem un izaicinājumiem, kas ietekmēs teritorijas attīstību un pārmaiņu procesus nākotnē. **Būtiskākie globālie izaicinājumi ir:**

- Covid 19 pandēmijas radītās sekas;
- ekonomikas stagnācija, tirgus pārstrukturēšanās;
- digitalizācija, pieprasījums pēc jaunām prasmēm;
- klimata pārmaiņas;
- drošība;
- bioloģiskās daudzveidības samazināšanās;
- vērtību transformācija, attālinātā darba iespējas.

Lai sekmīgi reaģētu uz globalizācijas, urbanizācijas, lauku sarukšanas un novecošanas radītajām problēmām, Eiropas Komisijas 2021. gadā publicētais **ES lauku reģionu ilgtermiņa redzējums (LTVRA)**² nosaka kopīgu pamatu lauku attīstībai, lai lauku reģionus padarītu stiprākus, labāk savienotus, izturētspējīgus un pārtikušus.

5. attēls. ES lauku reģionu ilgtermiņa redzējums

Šī ES lauku apvidiem veltītā ilgtermiņa redzējuma mērķis ir stiprināt lauku teritorijas, izmantojot ES zaļās un digitālās pārejas piedāvātās jaunās iespējas, Covid-19 pandēmijas laika pieredzi un veidus, kādos uzlabot laucinieku dzīves kvalitāti, panākot teritorijas līdzsvarotu attīstību un konkurētspējīgu ekonomisko izaugsmi.

Eiropas Zaļais kurss³ ir daudzgadu ekonomikas transformācijas politika, kas tiek īstenota, lai mazinātu klimata pārmaiņu un vides degradācijas draudus, pārveidojot ES par modernu, resursu ziņā efektīvu

² Avots: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/long-term-vision-rural-areas_en

³ Avots: https://latvia.representation.ec.europa.eu/strategija-un-prioritates/es-politika-latvijai/vides-aizsardziba-eiropas-zalais-kurss-latvija_lv

un konkurētspējīgu ekonomiku. Zaļais kurss vērsts uz izmešu samazināšanu, jaunu zaļo darba vietu radīšanu, inovatīviem risinājumiem, ieguldījumiem zinātnē un pētniecībā, energoefektivitāti, tajā skaitā, energokopienām, atjaunojamiem energoresursiem, veselīgu dzīvesveidu un pārtiku (stratēģija “No lauka līdz galdam”), jauniem standartiem ēku celtniecībā un esošo renovācijā, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, ekonomikas digitalizāciju, jaunu investīciju instrumentiem reģionālajā politikā, aprites ekonomikas ieviešanu, zilās ekonomikas virzienu attīstību, orientāciju uz ilgtspējīgiem risinājumiem.

Digitālā transformācija⁴ ir digitālo tehnoloģiju izmantošanas process, lai radītu jaunus vai pārveidotu esošos biznesa procesus, kultūru un klientu pieredzi, lai atbilstu mainīgajām biznesa, tirgus un sabiedrības prasībām. Tā aptver gan valsts pārvaldi un biznesa vidi, gan sabiedrības ikdienas paradumus, kā piemēram pakalpojumu pieejamību.

Aprites ekonomikas rīcības plāns⁵ ir viens no galvenajiem Eiropas Zaļā kursa un Eiropas jaunās ilgtspējīgas izaugsmes programmas pamatelementiem. Aprites ekonomika ir atjaunojoša un reģeneratīva sistēma, kurā tiek samazināts izlietoto resursu daudzums, tos atkārtoti pārstrādājot, izmantojot pēc iespējas mazāk enerģijas un samazinot pārstrādes cikla ilgumu. Aprites ekonomikas principi ir lietot mazāk izejvielu, izmantot atkārtoti, atkritumus pārvērst par izejvielām, tā mazinot neizmantojamo atkritumu daudzumu.

6. attēls. Aprites ekonomika. (Avots: Jēkabsone, Nacionālā enciklopēdija)

Jaunā **Biodaudzveidības stratēģija un stratēģija “No lauka līdz galdam”**⁶ ierosina vērīenīgus ES pasākumus un saistības, kuru mērķis ir Eiropā un pasaulē apturēt biodaudzveidības izzušanu un panākt, ka mūsu pārtikas sistēmas kļūst par globālu standartu attiecībā uz konkurētspējīgu ilgtspēju, cilvēka un planētas veselības aizsardzību. Pāreju uz līdzsvarotāku, ilgtspējīgāku pārtikas sistēmu paredzēts īstenot ar Eiropas KLP atbalstu, kas sevī iekļauj arī LEADER atbalsta pasākumus.

Latvijas Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskā plāna 2023.-2027. gadam⁷ ietvaros, kas tieši attiecināms arī uz LEADER aktivitātēm, nozīmīga loma lauku apvidu tautsaimniecības attīstībā noteikta bioekonomikai. Tā aptver tradicionālās ekonomikas nozares, kuras izmanto dabas resursus, kā arī tehnoloģisko un netehnoloģisko inovāciju izmantošanu augstas vērtības produktu un pakalpojumu radīšanā, iepakojuma ražošanā, biomasas pārstrādē, bioloģiskajos resursos bāzētu

⁴ Avots: https://commission.europa.eu/publications/european-commission-digital-strategy_en

⁵ Avots: https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy-action-plan_lv#ecl-inpage-872

⁶ Avots: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/ip_20_884

⁷ Avots: <https://www.zm.gov.lv/lv/latvijas-kopejas-lauksaimniecibas-politikas-strategiskais-plans-2023-2027gadam>

ķīmisko un farmaceitisko preparātu, plastmasas u.c. materiālu ražošanā, resursu atkārtotā izmantošanā un pārstrādē⁸.

Viens no instrumentiem lauku apvidu ilgtermiņa redzējuma īstenošanai ir **ES Lauku rīcības plāns**, kas brūgēs ceļu uz teritoriālo kohēziju, lai:

- radītu jaunas iespējas inovatīvu uzņēmumu piesaistei;
- nodrošinātu piekļuvi kvalitatīvām darbavietām;
- veicinātu jaunas un uzlabotas prasmes;
- nodrošinātu labāku infrastruktūru un pakalpojumu pieejamību;
- sekmētu ilgtspējīgas lauksaimniecības, kā arī daudzveidīgas saimnieciskās aktivitātes lauku teritorijās.

Lielākā nozīme šī rīcības plāna atbalstīšanā un īstenošanā ir **ES Kopējai lauksaimniecības politikai** (KLP), kuras ietvaros definēti deviņi specifiskie mērķi, kas aptver ilgtspējīgas attīstības ekonomiskos, vides/klimata un sociālos jautājumus:

- taisnīgu ienākumu nodrošināšana;
- konkurētspējas palielināšana;
- vietējās pārtikas ražotāju tirgus varas uzlabošana piegādes ķēdēs;
- klimata pārmaiņu mazināšana;
- rūpes par vidi;
- ainavas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana;
- atbalsts paaudžu nomaiņai;
- plaukstoši lauku apvidi;
- pārtikas un veselības kvalitātes aizsardzība.

Latvijas Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskais plāns⁹ paredz ieguldījumu LEADER pieejas ieviešanai plānošanas periodā no 2023.-2027. gadam saskaņā ar vietējo rīcības grupu sagatavotām sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijām. KLP SP intervence “definē” 2 būtiskākos atbalsta virzienus:

- Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas, ar kuru palīdzību paredzēts uzlabot uzņēmējdarbības vidi, radot apstākļus jaunu produktu un pakalpojumu izveidei (t.sk. piedāvājot vienkāršoto izmaksu “Lauku biļete”), esošu produktu un pakalpojumu attīstībai, to realizēšana tirgū un kvalitatīvu darba apstākļu radīšanai, sociālai uzņēmējdarbībai, kā arī darbinieku produktivitātes kāpināšanai. Tā pat šīs iniciatīvas ietvaros paredzēts radīt un labiekārtot vietējās produkcijas realizēšanai paredzēto vidi, kā arī ieviest jaunus realizācijas veidus, tādējādi sekmējot jaunas sadarbības formas, vietējās produkcijas atpazīstamību un patēriņu, kā arī īso piegāžu ķēžu veidošanos;

⁸ Avots: MK rīkojums Nr. 93. “Par Nacionālās industriālās politikas pamatnostādņēm 2021.–2027. gadam”

⁹ Avots: <https://www.zm.gov.lv/lv/latvijas-kopejas-lauksaimniecibas-politikas-strategiskais-plans-2023-2027gadam-0>

- Kopienų spēcinošas un vietas attīstības sekmējošas iniciatīvas, ar kuru palīdzību paredzēts nodrošināt sabiedrisko pakalpojumu pieejamību, kvalitāti un sasniedzamību, sabiedrisko aktivitāšu dažādošanu, stiprināt teritorijas identitāti un atbalstīt vietas attīstības potenciāla un resursu ilgtspējīgu izmantošanu, t.sk. viedo ciemu iniciatīvas, kā arī starpvalstu un starpteritoriālo sadarbību vietējai attīstībai nozīmīgu jautājumu risināšanai.

1. ESOŠĀS SITUĀCIJAS IZVĒRTĒJUMS

1.1. PARTNERĪBAS DARBĪBAS TERITORIJAS ĢEOGRĀFISKS UN SOCIĀLEKONOMISKAIS APSKATS

TERITORIJAS PLATĪBA UN IZVIETOJUMS

Cēsu rajona lauku partnerība atrodas Vidzemes reģiona centrālajā daļā, ģeogrāfiski Latvijas ziemeļaustrumu daļā, vidēji 90 km attālumā no valsts galvaspilsētas - Rīgas. Partnerības darbības teritorija robežojas ar Siguldas, Limbažu, Valmieras, Smiltenes, Gulbenes, Madonas, Ogres novadiem, kā arī ar 8 vietējām rīcības grupām:

- Biedrība "Lauku Attīstības Partnerība"
- Biedrība "Vidzemes lauku partnerība "Brasla""
- Biedrība "No Salacas līdz Rūjai"
- Biedrība "Lauku partnerība ZIEMEĻGAUJA"
- Biedrība "Abulas lauku partnerība"
- Biedrība „SATEKA”
- Nodibinājums "Madonas novada fonds"
- Publisko un privāto partnerattiecību biedrība "Zied Zeme"

Partnerības darbības teritorijas platība ir 2664 km², no kuras mazāko teritoriju aizņem Līgatnes (7 km²) un Cēsu (19 km²) pilsētas, lielākās teritorijas ir Jaunpiebalgas (184 km²), Skujenes (180km²) un Raiskuma (174,5 km²) pagasti.

TERITORIJAS VEIDS

Partnerības darbības teritorija ir bagāta ar daudzveidīgiem dabas resursiem, tādēļ, lai nodrošinātu šo resursu efektīvu un ilgtspējīgu izmantošanu, jāatbalsta bioekonomikas un aprites ekonomikas principu ieviešana uzņēmējdarbībā. Jāveicina bioloģiskā un integrētā lauksaimniecības produktu audzēšana un ražošana.

7. attēls. Partnerības darbības teritorijas dabas resursi¹⁰.

DABAS RESURSI

Partnerības darbības teritorijā pieejami šādi nozīmīgākie dabas resursi:

- derīgie izrakteņi – smilts, smilts-grants, dolomīts, sapropelis, kūdra, māls, ģipšakmens;
- ūdensteces un ūdenstilpnes – upes, ezeri un mākslīgās ūdenstilpnes;
- lauksaimniecībā izmantojamās zemes un meži;
- atjaunīgie resursi – saules enerģija, vēja enerģija, hidroenerģija, biomasas.

Partnerības darbības teritorijā pieejamo resursu daudzveidība rada priekšnosacījumus ne tikai ekonomiskajai izaugsmei, bet arī vietas pievilcības veicināšanai, attīstot tūrisma potenciālu.

Resursu efektīvai un ilgtspējīgai izmantošanai jāveicina virzība uz produktu un pakalpojumu radīšanu ar augstāku pievienoto vērtību, nekā līdz šim. Teritorijā ir pieejami resursi atjaunojamās enerģijas ražošanai – Gauja hidroenerģijai, Vidzemes augstiene vēja enerģijai, visa Partnerības darbības teritorija saules enerģijai, tomēr joprojām trūkst zināšanu un uzticēšanās atjaunojamo energoresursu tehnoloģijām. Raugoties uz līdzšinējo pieredzi ES dalībvalstīs, lauku teritorijām energoneatkarības veicināšanai ir iespējas attīstīt dažādas sadarbības formas efektīvai atjaunojamo energoresursu izmantošanai, piemēram, atjaunojamās enerģijas kopienas.

¹⁰ Avots: <https://www.vzd.gov.lv/lv/zemes-sadalijums-zemes-lietosanas-veidos>

DABAS MANTOJUMA OBJEKTI

- Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas - Gaujas nacionālais parks, kas aizņem 63137,6 ha jeb 68,8% no Cēsu novada teritorijas un aizsargājamo ainavu apvidus "Vecpiebalga", kas dibināts, lai saglabātu un aizsargātu raksturīgu Vidzemes kultūrainavu un dabas vērtības.
- Dabas liegumi un mikroliegumi - Raunas Staburags, Draugolis, Palšu purvs, Spinduļu meži, Melturu sils, Sproģi u.c.;
- Dabas pieminekļi- ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie dabas pieminekļi (klintis, ieži, dolomītu alas, kaļķiežu iegulas, lejteces ieži, slāņi u.c.) – Ērgļu klintis, Līču-Laņģu klintis, Ānfabrikas klintis, Kvēpenes ala, Zvārtes iezis u.c.;
- Aizsargājamo augu, koku, putnu, dzīvnieku sugas, aizsargājami dendroloģiskie stādījumi;
- Bioloģiski vērtīgie zālāji.

Vidzemē ir salīdzinoši augsta vides kvalitāte, kas sniedz Partnerības darbības teritorijai konkurētspējīgas priekšrocības, tādēļ ļoti būtiski ir nosargāt šo vides kvalitāti, saglabājot unikālos dabas pieminekļus un bioloģisko daudzveidību, attīstot dabai draudzīgu tūrisma piedāvājumu. Jāveicina īpaši aizsargājamo dabas teritoriju potenciāla izmantošana Bioreģiona koncepta attīstībai.

KULTŪRAS MANTOJUMS

Cēsu novads tiek dēvēts par Latvijas nacionālās kultūras un simbolu dzimšanas vietu - Valsts karoga, Dziesmu svētku tradīciju, izglītības aizsākšanās vieta, te modusies latviešu pašapziņa un patriotisms. Cēsu un Smiltenes novads ir bagāts ar kultūrvēsturisko un industriālo mantojumu, teritorijā atrodas 460 valsts un vietējas nozīmes arheoloģijas, arhitektūras, mākslas un vēstures pieminekļu¹¹ bagātība, tiem ir liels tūristu piesaistes potenciāls.

- 238 arheoloģijas pieminekļi;
- 104 arhitektūras pieminekļi;
- 103 mākslas pieminekļi;
- 12 vēstures pieminekļi;
- 2 valsts pilsētībūvniecības pieminekļi "Līgatnes papīrfabrikas ciemats" un Cēsu pilsētas vēsturiskais centrs;
- 1 industriālais piemineklis "Priekuļu lauksaimniecības izmēģinājumu un selekcijas stacijas ēka ar šķūni".

¹¹ Avots: Nacionālās kultūras mantojuma pārvalde, 2022

Ņemot vērā, ka 11 no pieminekļiem ir avārijas stāvoklī un 28 neapmierinošā stāvoklī, to potenciāla izmantošana var prasīt ļoti lielas finanšu un laika investīcijas.

Nemateriālais kultūras mantojums sniedz būtisku lomu vietējās kultūras, identitātes, kopienu un pašapziņas stiprināšanā. Šis mantojuma veids attiecas uz zināšanām, prasmēm, paražām un praksi, kas nodota no paaudzes paaudzē. Partnerības darbības teritorijā ir ļoti labas iniciatīvas, kas sniedz ieguldījumu nemateriālā kultūras mantojuma apzināšanā, piemēram, Vidzemes kultūras projektu konkurss, tomēr joprojām ir ļoti daudz neizmantota potenciāla šajā jomā, lai stiprinātu iedzīvotāju saikni ar savu ģimeni, kopienu un vietu, kurā dzīvojam. Gaujas Plostnieku amata prasmes iekļautas UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā, Partnerības darbības teritorijā ir iespēja iepazīties ar daudzveidīgām amatu prasmēm, kas tiek nodotas nākamajām paaudzēm, piemēram, iniciatīvas “Latvijas skolas soma” ietvaros skolēniem ir iespēja iepazīt daudzveidīgas tradicionālās vidzemnieku prasmes kā maizes cepšanu, aušanu, vilnas pārstrādi, porcelāna, papīra ražošanu, rotaļām un dančiem, tradicionālajiem mūzikas instrumentiem u.c..

Ņemot vērā augsto kultūras mantojuma objektu skaitu, kas ir gan valsts, gan vietējās nozīmes aizsargājamie kultūras pieminekļi, ir nepieciešams sniegt atbalstu šo pieminekļu saglabāšanai un attīstībai, kā arī veicināt tradicionālo pasākumu attīstību un integrēšanu uzņēmējdarbības attīstībā. Kultūras pieminekļu apskatei trūkst organizētu pakalpojumu - ekskursijas, gīdi, iesaistīšanās un līdzdarbošanās iespējas, pieejama infrastruktūra, labiekārtotu vietu u.tml..

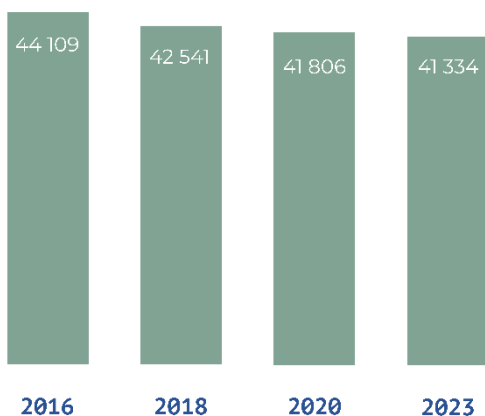
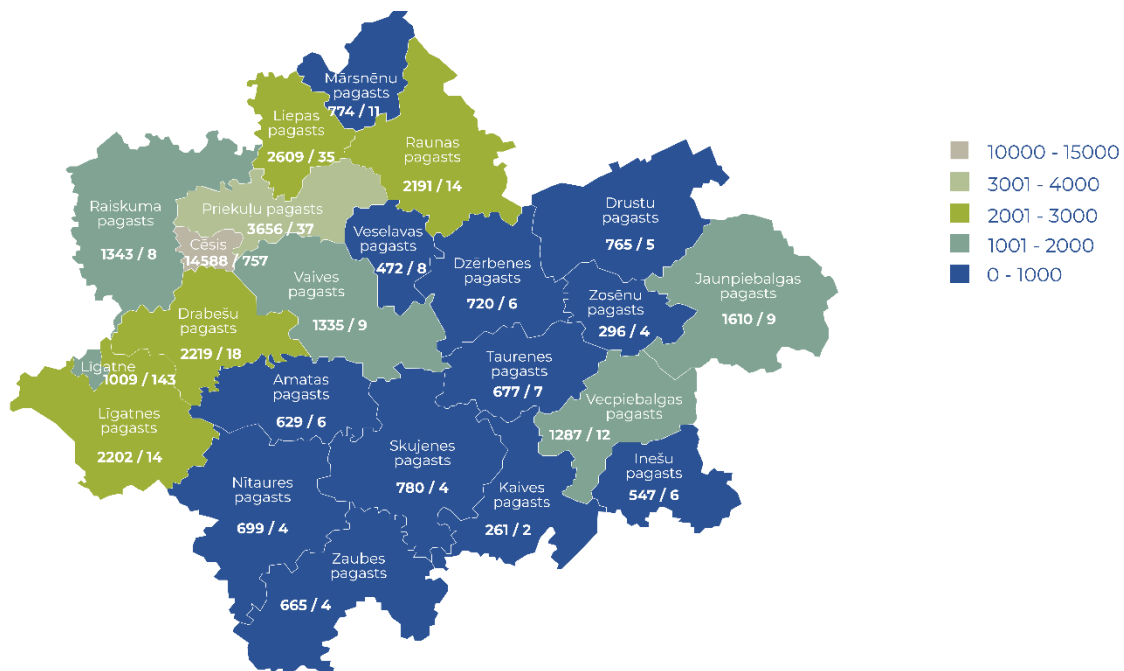

Būtiski saglabāt un nodot nākamajām paaudzēm vietējo iedzīvotāju amatu un arodu daudzveidīgās prasmes un zināšanas, kas sekmētu iespējas attīstīt lauku sētas, amatniecību, mājražošanu, pakalpojumus, autentiskus produktus un cilvēkstāstus.

IEDZĪVOTĀJU SKAITS UN BLĪVUMS

Iedzīvotāju skaits Partnerības darbības teritorijā uz 2023. janvāri saskaņā ar CSP datiem ir **41 334**¹² iedzīvotāji. Kopš 2016. gada tas ir samazinājies par 7 %, visvairāk - Kaives pagastā (par 23%) un Zosēnu pagastā (par 22 %). Analizējot iedzīvotāju skaita izmaiņas Partnerības darbības teritorijas administratīvajās vienībās (pilsētās un pagastos), laika posmā no 2016.-2022. gadam kopumā ir vērojams negatīvs iedzīvotāju dabiskais pieaugums, izņemot Līgatnes pilsētu un 2 pagastus – Skujenes un Mārsnēnu, kur vērojams neliels iedzīvotāju skaita pieaugums.

Iedzīvotāju blīvums Partnerības darbības teritorijā ir ļoti nevienmabīgs – Cēsu pilsētā iedzīvotāju skaits uz 1 km² ir 767 iedz./km², Līgatnes pilsētā 143 iedz./km². Zemākais iedzīvotāju blīvums ir Kaives pagastā 2 iedz./km², Nītaures, Skujenes, Zaubes un Zosēnu pagastos 4 iedz./km². No pagastiem visblīvāk apdzīvotie ir Priekuļu (37 iestartadz./km²) un Liepas (35 iedz./km²). Vidējais teritorijas blīvums ir 49 iedz./km².

8. attēls. Iedzīvotāju skaits/ iedzīvotāju blīvums uz km² 2022. gadā

Iedzīvotāju skaita izmaiņas ietekmējošie faktori ir dabiskais pieaugums (dzimstība, mirstība) un migrācijas saldo. Periodā no 2016.-2023.gadam¹³ kopumā ir vērojams negatīvs iedzīvotāju dabiskais pieaugums

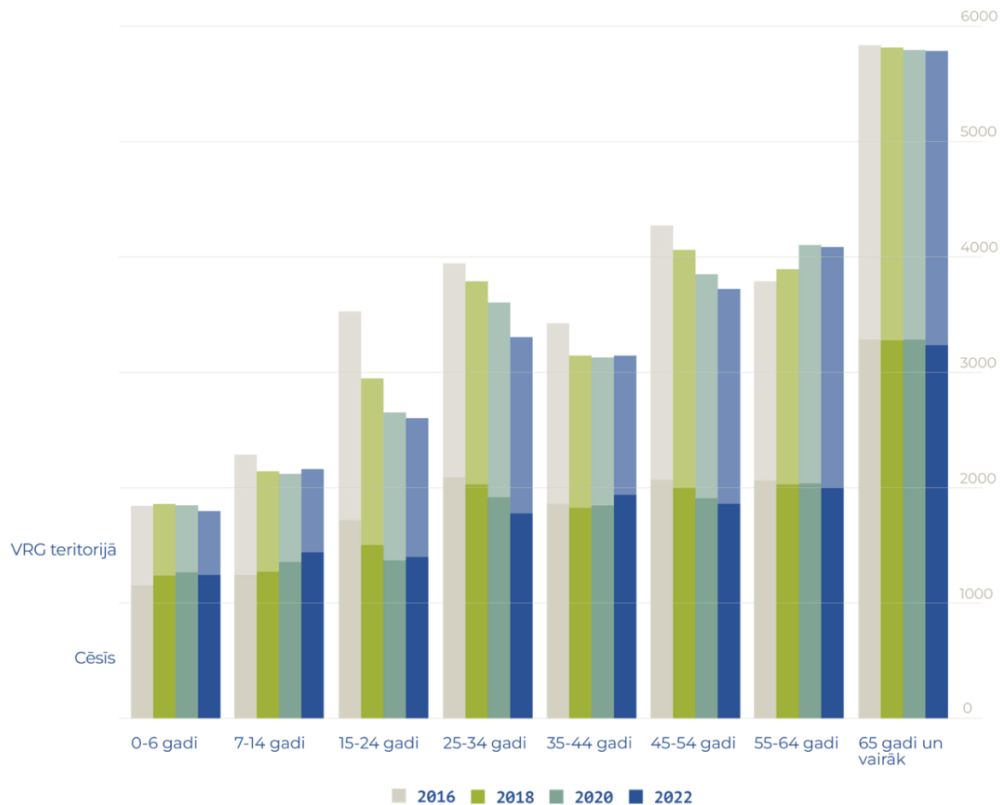
9. attēls. Iedzīvotāju skaita izmaiņas Partnerības darbības teritorijā

¹² Avots: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_POP_IR_IRD/RIG010/

¹³ Avots: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_POP_IR_IRD/RIG010/

Ņemot vērā šo iedzīvotāju skaita samazināšanās tendenci, ir būtiski nodrošināt kvalitatīvu infrastruktūru, dzīves un darba vidi lauku teritorijās ar ikdienā nepieciešamo pakalpojumu nodrošinājumu, lai radītu pievilcīgu dzīves vidi un veicinātu cilvēku palikšanu lauku teritorijās.

10. attēls. Iedzīvotāju sastāvs pa vecuma grupām uz 2022. gadu¹⁴

Visā Partnerības darbības teritorijā, tāpat kā Latvijā un Eiropā, vērojama sabiedrības novecošanās un dzimstības samazināšanās. Vērtējot šos datus, īpaši nozīmīga ir sociālās un veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība, jo pensijas vecuma cilvēku īpatsvars teritorijā arvien pieaug.

BŪTISKĀKIE APDZĪVOJUMA UN ATTĪSTĪBAS CENTRI

Partnerības darbības teritorijā kā **būtiskākais attīstības centrs** ir reģionālas nozīmes pilsēta – **Cēsis**, kas nodrošina pakalpojumu pieejamību teritorijas iedzīvotājiem. Cēsis ir pieejama Vidzemes reģionālā koncertzāle, reģionālā slimnīca, augstākās izglītības mācību iestādes, vienotais pašvaldības un valsts klientu centrs, kas sniedz nacionālas nozīmes pakalpojumu klāstu. Otrs tuvākais un nozīmīgākais reģionālas nozīmes attīstības centrs, kas neatrodas Partnerības darbības teritorijā ir Smiltene, kas

¹⁴ Avots: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_POP_IR_IRD/RIG010/table/tableViewLayout1/

teritorijas iedzīvotājiem arī nodrošina dažādus pakalpojumus, tai skaitā veselības aprūpes (slimnīca) un profesionālās izglītības iespējas.

Tuvākā **valstspilsēta ir Valmiera**, kas nodrošina konkurētspējīgas darba vietas, izglītības pieejamību, daudzveidīgus sporta un izklaides pasākumus.

Novada nozīmes attīstības centri¹⁵: Līgatne, Liepa, Priekuļi, Augšlīgatne, Vecpiebalga, Jaunpiebalga, Rauna.

Vietējas nozīmes attīstības centri¹⁶: Drusti, Jāņmuiža, Mārsnēni, Bērzkrogs, Skaļupes, Amata, Ģikši, Skujene, Nītaure, Zaube, Ieriķi, Auciems, Raiskums, Melnbārži, Ineši, Dzērbene, Taurene, Rīdzene

Būtiskākie pakalpojumi, kurus nepieciešams nodrošināt Partnerības darbības teritorijā dzīvojošajiem iedzīvotājiem, ņemot vērā izklaidēto apdzīvojuma struktūru:

- izglītības pakalpojumi, t.sk. profesionālās un mūžizglītības (semināru, kursu veidā);
- konsultatīvie un atbalsta centri, aprūpes pakalpojumi, t.sk. aprūpe mājās;
- veselības aprūpe (primārās), zobārsta pakalpojumi un veselības veicināšanas pakalpojumi (sporta centrs, baseins, fizioterapeits, atpūtas parki dabā u.c.);
- pārtikas un sadzīves preču veikali;
- banku pakalpojumi;
- kultūras pasākumu un izklaides objekti (bibliotēka, kino, teātris, deju klubi u.c.);
- bērnu un jauniešu brīvā laika pavadīšana;
- remontdarbu veicēji (transporta, santehnikas, būvniecības, datorspeciālisti u.c.);
- dažādi sabiedriskie un saimnieciskie pakalpojumi (pakomāti, bankomāti, kafejnīcas u.c.);
- skaistumkopšanas pakalpojumi (frizieris, manikīrs, kosmetologs u.c.).

VIDZEMES LABKLĀJĪBA NO GLOBĀLĀ SKATU PUNKTA

Saskaņā ar 2022. gada Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) ziņojumu¹⁷¹⁸, kurš sniedz ieskatu par reģionu labklājību, Vidzeme, salīdzinājumā ar pārējiem Latvijas reģioniem, ir viszemāk novērtēta pēc pakalpojumu pieejamības, saņemot 5 punktus no 10 iespējamajiem.

Tā kā Partnerības darbības teritorija ir daļa no Vidzemes reģiona, apskatot 11 labklājības rādītājus Vidzemē, ir iespējams izprast arī teritorijas esošos labklājības rādītājus no globālā skatu punkta.

Vislabāk novērtētie ir:

¹⁵ Avots: Smiltenes novada attīstības programma 2022-2028, Cēsu novada attīstības programma 2022-2028

¹⁶ Avots: Smiltenes novada attīstības programma 2022-2028, Cēsu novada attīstības programma 2022-2028

¹⁷ Avots: <https://www.oecdregionalwellbeing.org/LV008.html>

¹⁸ Avots: <https://www.oecd.org/regional/LVA->

[RCG2022.pdf?fbclid=IwAR008e5W5sPskXaFFPg1oqBQnGSWjClxoCF4J9dC8LJZnhFaqj6rkqbN5EE](https://www.oecd.org/regional/LVA-RCG2022.pdf?fbclid=IwAR008e5W5sPskXaFFPg1oqBQnGSWjClxoCF4J9dC8LJZnhFaqj6rkqbN5EE)

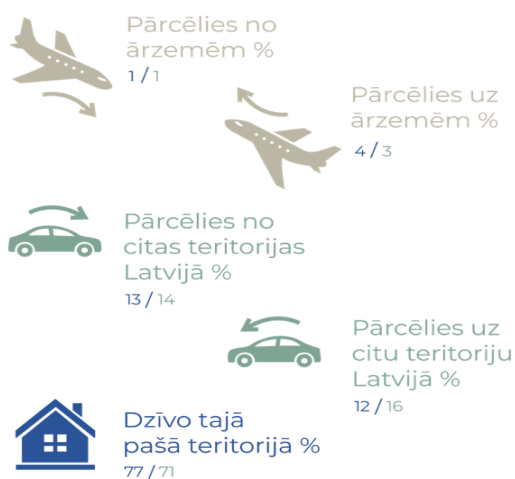
- drošība 9,6 punkti (rādītājs: slepkavību skaits uz 100 000 iedzīvotājiem);
- izglītība 8,9 punkti (rādītājs: iedzīvotāju skaits ar vismaz vidējo izglītību);
- vide 8,2 punkti (rādītājs: gaisa kvalitāte);
- sabiedrība 8,2 punkti (rādītājs: uzticības persona krīzes situācijās).

Vērtējot visus 11 labklājības rādītājus Vidzemē, **vissliktāk novērtētie** no 0-10 punktiem ir:

- veselība 0,4 punkti (rādītāji: paredzamais dzīves ilgums un mirstības līmenis uz 1000 iedzīvotājiem);
- ienākumi 1,4 punkti (rādītāji: ienākumu līmenis gada griezumā uz 1 mājsaimniecības locekli pēc nodokļu nomaksas);
- mājoklis 1,7 punkti (rādītāji: istabu skaits uz 1 cilvēku).

IEDZĪVOTĀJU MIGRĀCIJA

Cēsis / VRG teritorijā

Laika posmā no 2016.-2022. gadam, Partnerības darbības teritorijā (izņemot Cēsis) 71% iedzīvotāji šajā teritorijā dzīvo patstāvīgi. Starpība starp teritoriju pametušajiem un tiem, kas pārcēlušies no citas vietas Latvijā, ir 1%, bet 4% no teritorijā dzīvojošajiem ir pārcēlušies uz ārzemēm. Cēsu pilsētā, atšķirībā no Partnerības darbības pārējās teritorijas, izceļojošo īpatsvars ir mazāks nekā to, kas pārcēlušies uz dzīvi Cēsīs. Tāpat vairāk iedzīvotāju kā savu dzīvesvietu ilgstošai dzīvei izvēlējušies 77% iedzīvotāju.

11. attēls. Iedzīvotāju migrācija¹⁹

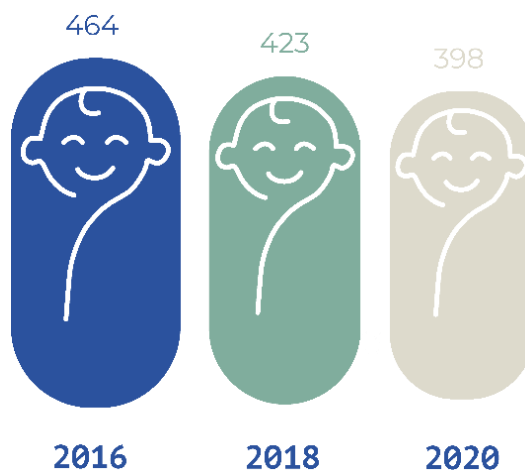
Šie dati norāda uz nelielu izceļotāju pārsvaru pār ieceļojušajiem, tādēļ, lai noturētu stabilu iedzīvotāju skaitu lauku teritorijās, būtiski veicināt aktivitātes, kas piesaista jaunienācēju un jaunu uzņēmumu interesi par savu dzīves un/vai darba vietu izvēlēties mazāku pilsētu, ciemu vai lauku teritoriju.

¹⁹ Avots: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/QSP_PUB/START_POP_IR_IRS/RIG050/table/tableViewLayout1/

JAUNDZIMUŠO SKAITS

Laika posmā no 2016.-2020. gadam jaundzimušo skaits²⁰ samazinās visās Partnerības darbības teritorijas pagastu teritorijās.

Šāda tendence vērojama visā Latvijā un arī Eiropā, kas liecina par sabiedrības novecošanos un izaicinājumiem, kurus nāksies risināt, piemēram, izglītības pakalpojumu pieejamību un nodrošināšanu, īpaši attālākās lauku teritorijās.

12. attēls. Dzimstība Partnerības darbības teritorijā²⁰

SABIEDRĪBAS LĪDZDALĪBA

Domājot par reģionu un lauku attīstību, aizvien vairāk lauku un reģionālās attīstības pētījumos, kā arī Eiropas Savienības un Latvijas politikā tiek uzsvērta vietējo kopienu nozīme un aktivitāte. Līdz ar jaunā pašvaldību likuma pieņemšanu²¹, pašvaldības budžetā no 2025. gada tiks paredzēts finansējums līdzdalības projektu īstenošanai vismaz 0,5 procentu apmērā no pašvaldības vidējiem viena gada ieņēmumiem, tādējādi nodrošinot demokrātisku procesu, kas sniedz iespēju pašiem iedzīvotājiem noteikt to, kā tiek iztērēta daļa no pašvaldības budžeta teritorijas attīstības jautājumos. Tas varētu tuvināt cilvēkus politikai un lēmumu pieņemšanas procesam, kā arī veicināt kopienu sadarbību.

Kas tad ir kopiena? Kopiena ir cilvēku grupa, kas izjūt piederību noteiktam ciematam, pagastam apdzīvotai vietai. Tā ir grupa, kas ir spējīga pašorganizēties, kļūt pašpietiekama un uzņemties atbildību par saviem lēmumiem. Kopiena ir spējīga:

- apzināt vietējos resursus;
- risināt problēmas;
- atbalstīt viens otru;
- izvirzīt kopīgus attīstības mērķus;
- īstenot kopīgus projektus un pasākumus, tai skaitā tādus, kas ietver inovācijas lokālā vai nacionālā līmenī.

Eiropas Komisijas definīcija: Kopienas lauku apvidos izmanto inovatīvus (radošus) risinājumus, lai uzlabotu dzīves apstākļus konkrētajā teritorijā un nodrošinātu ilgtspēju, balstoties uz savām stiprajām īpašībām un iespējām.

²⁰ Avots: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START/IDS030

²¹ Avots: <https://likumi.lv/ta/id/336956-pasvaldibu-likums>

Aktīva vietējā kopiena ir viens no viedo (pašpietiekamo) ciemu veidošanās priekšnosacījumiem, tādēļ būtiski sekmēt vietējo iedzīvotāju iniciatīvas dzīves kvalitātes uzlabošanai. Partnerības darbības teritorijā atpazīstamības zīmi “Viedais ciems” 2021. gadā ieguvusi Skujene. Atpazīstamības zīmi “Ceļā uz Viedais ciems” 2021. gadā ieguvusi Liepas kopiena.

2022. gada rudenī Partnerības darbības teritorijā **aktīvi darbojas ~7 iedzīvotāju kopienas**, kur katrā no tām vidēji iesaistīti 20-50 cilvēku²². Lielākā daļa kopienu darbojas kā domubiedru grupas, kā biedrības ir reģistrējušās vien dažas.

Būtisks kopienu veidošanās un darbības priekšnosacījums ir aktīvs līderis vai iedzīvotāju grupa, tādēļ būtiski sniegt atbalstu šiem cilvēkiem, radot ikdienas darbībai nepieciešamos atbalsta instrumentus.

NEVALSTISKĀS ORGANIZĀCIJAS

540 biedrības
un nodibinājumi
180 Cēsu pilsētā

Partnerības darbības teritorijā ir reģistrētas ~540 biedrības un nodibinājumi, no tām aktīvas, t.i., iesniegušas gada pārskatu par 2022. gadu, norādot ieņēmumus, ir 260 (Lursoft 2022)²³. Aktīvās organizācijas ir daudzveidīgas gan darbības jomu, gan pārstāvēto iedzīvotāju grupu ziņā, nodrošinot arī bērnu un jauniešu, senioru un sociāli mazāk aizsargāto iedzīvotāju interešu pārstāvniecību.

SABIEDRISKĀ AKTIVITĀTE

112 mākslinieciskie
kolektīvi
20 kultūras centri
7 aktīvas iedzīvotāju
kopienas

Partnerības darbības teritorijā 2022. gadā darbojas 112 mākslinieciskie kolektīvi, piedāvājot daudzveidīgas līdzdarbošanās aktivitātes bērniem, pieaugušajiem un senioriem. Visvairāk pārstāvētās jomas ir kori, ansamblī, teātris,

²² Avots: Eksperts - Kristīna Sprūdža

²³ Avots: SVVA izvērtējuma ziņojums, Lursoft 2022

folkloras kopas, deju kopas, rokdarbi. Partnerības darbības teritorijā atrodas 20 kultūras centri ²⁴.

SOCIĀLĀS ATSTUMTĪBAS RISKAM PAKĻAUTĀS IEDZĪVOTĀJU GRUPAS, TO ĪPATSVARŠ

No sociālās iekļaušanās riska grupām, kas pakļautas nabadzības un sociālās atstumtības riskam īpaši izceltas: pensijas un pirmspensijas vecuma personas, daudzbērnu un viena vecāka ģimenes, bērni, bezdarbnieki, kā arī personas ar nepietiekamām, zemām vai darba tirgum neatbilstošām zināšanām un prasmēm. Partnerības darbības teritorijā sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars uz 2022. gadu²⁵:

- pensijas vecuma iedzīvotāji - **22%** no kopējā iedzīvotāju skaita;
- pirmspensijas vecuma iedzīvotāji (50-64 gadi) – **22%** no kopējā iedzīvotāju skaita;
- mājsaimniecības ar 3 un vairāk nepilngadīgiem bērniem – **5%** no kopējā mājsaimniecību skaita;
- mājsaimniecības ar vienu pieaugušo un vismaz 1 nepilngadīgu bērnu – **6%** no kopējā mājsaimniecību skaita;
- bezdarbnieku skaits – **4,2%** no kopējā iedzīvotāju skaita;
- mācības pārtraukušo jauniešu īpatsvars 18 – 24 gadu vecumā (statistika Latvijas mērogā):
 - ✓ lauku teritorijās - vīrieši 12,3%, sievietes 4,6%;
 - ✓ pilsētās – vīrieši 7,7%, sievietes 3,7%.

Šie dati norāda uz skaitliski lielu iedzīvotāju grupu, kuri pakļauti sociālās atstumtības un nabadzības riskam, tādēļ, domājot par LEADER pievienoto vērtību lauku teritorijā, nedrīkst aizmirst par šo grupu integrēšanu un vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanu.

KULTŪRAS UN RADOŠĀS INDUSTRIJAS

Kultūras un radošās industrijas sevī ietver tādas nozares kā reklāmu, arhitektūru, mākslu un amatniecību, dizainu, modi, filmu ražošanu, video, fotogrāfiju, mūziku, skatuves mākslu, izdevējdarbību, izpēti un attīstību, programmatūru un datorspēju izstrādi, elektronisko izdevējdarbību, kā arī TV, radio u.c. Kultūras un radošās industrijas arvien biežāk nodrošina ekoloģiski draudzīgākus risinājumus ilgtspējīgas attīstības izaicinājumiem, piemēram, ekoloģiski draudzīga mode, dabisku veselības un kosmētisko produktu ražošanā un mārketingā, gan arī tādu produktu vai pakalpojumu izveidē, kas ir harmonijā ar dabu.

²⁴ Avots: <https://kulturasdati.lv/lv>

²⁵ Avots: <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/labklajibas-un-vienlidzibas-raditaji/sociala-ieklausanas/15186-sociala?themeCode=SI>

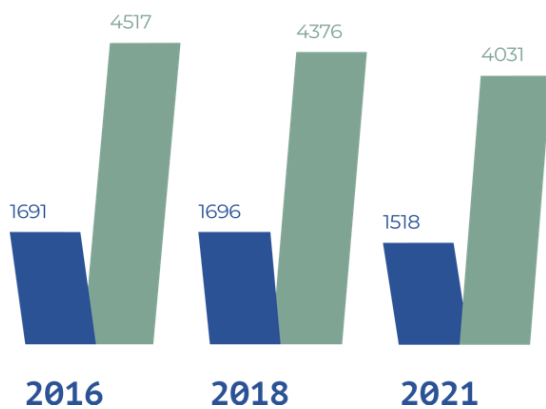

Cēsu pilsēta Partnerības darbības teritorijā ir būtisks atbalsta punkts kultūras un radošo industriju uzņēmumiem, jo jau šobrīd pilsētā darbojas kopstrādes telpa “Skola6”, Cēsu Mākslas festivāls, sarunu festivāls LAMPA, kas vieno un apvieno radošās nozares pārstāvjus. Bijušajā Neredzīgo biedrības rūpnīcas telpās, Cēsīs, plānots izveidot Radošo un digitālo centru “Rainis”, kas iezīmē nepieciešamību stiprināt daudzveidīgus atbalsta un finanšu instrumentus jaunu uzņēmumu attīstībai.

Kultūras un radošās industrijas nozarēs Partnerības darbības teritorijā, laika posmā no 2017. līdz 2022. gadam, darbojas vidēji **1950 uzņēmumi**²⁶ ar vērojamu nelielu uzņēmumu skaita pieaugumu ik gadu. Visvairāk uzņēmumu, kas darbojas radošās industrijas nozarēs ir Cēsīs, bijušajos Amatas, Priekuļu un Līgatnes novados, vismazāk bijušajos Jaunpiebalgas un Raunas novados. Šajā statistikā ir iekļauti arī muzeji, bibliotēkas, kultūras nami un arhīvi, kas visbiežāk ir pašvaldību pārvaldītas struktūrvienības vai aģentūras.

UZŅĒMUMU SKAITS

Cēsīs / VRG teritorijā

Laika posmā no 2016. gada līdz 2021. gadam, uzņēmumu skaits Partnerības darbības teritorijā samazinās. Šī tendence vērojama gan pilsētās, gan lauku teritorijās. Visvairāk uzņēmumu atrodas Cēsu pilsētā (38% no visiem uzņēmumiem), Priekuļu, Drabešu un Raunas pagastos. Vismazāk uzņēmumu reģistrēti Mārsnēnu, Zosēnu un Kaives pagastos (~1% no visiem uzņēmumiem). Šie dati atspoguļo arī īstenoto uzņēmējdarbības projektu teritoriālajā griezumā, jo pagastos, kur reģistrēti vismazāk uzņēmumu, 2016.-2022. plānošanas periodā ir bijusi salīdzinoši zema finanšu piesaistes kapacitāte.

13. attēls. Uzņēmumu skaits Partnerības darbības teritorijā²⁷

²⁶ Avots: Statistikas dati pēc individuāla pieprasījuma no Kultūras ministrijas par aktīvajiem uzņēmumiem radošās industrijas sektorā pa novadiem 2021. gadā (provizoriskā informācija)

²⁷ Avots: CSP, 2023

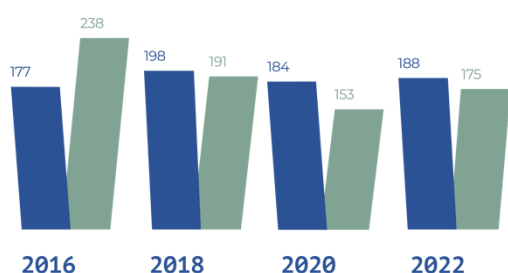
UZŅĒMUMU SKAITS UZ 1000 IEDZĪVOTĀJIEM

Laika posmā no 2016.-2021. gadam Partnerības darbības teritorijā vidēji ir 95 uzņēmumi uz 1000 iedzīvotājiem^{28,29}.

Uzņēmumu skaits Partnerības darbības teritorijā uz 1000 iedzīvotājiem ir augstāks, nekā Vidzemes reģionā (vidēji 78 uzņēmumi). Atsevišķi apskatot zemnieku saimniecību un SIA dinamiku laika posmā no 2014. līdz 2020. gadam, Partnerības darbības teritorijā par 338 samazinājies zemnieku saimniecību skaits, bet par 278 pieaudzis SIA skaits³⁰.

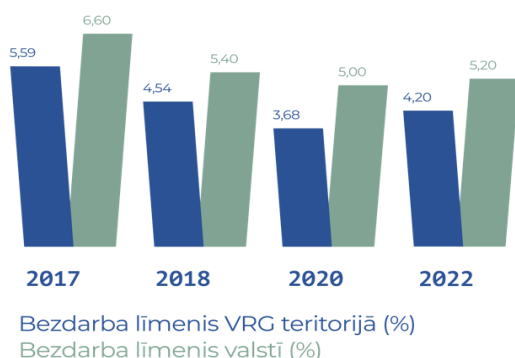
Reģistrētie / Likvidētie

Vērtējot reģistrēto un likvidēto uzņēmumu dinamiku, kā redzams 14. attēlā Partnerības darbības teritorijā, 2016. gadā likvidēto uzņēmumu skaits ir lielāks, nekā reģistrēto, bet, sākot ar 2018. gadu, vērojams neliels reģistrēto uzņēmumu stabils pieaugums³¹.

14. attēls. Uzņēmumu dinamika Partnerības darbības teritorijā

BEZDARBA LĪMENIS

Periodā no 2017. gada sākuma līdz 2020. gadam bezdarba līmenis Partnerības darbības teritorijā ir samazinājies līdz 3,7% un ir zemāks par valstī vidējo. 2022. gadā vērojama neliela bezdarba līmeņa paaugstināšanās, kas saistīta ar Covid-19 pandēmijas izraisītajām pārmaiņām darba tirgū, tomēr izmaiņas ir nelielas un darba vietas joprojām ir pieejamas.

15. attēls. Bezdarba līmenis³² Partnerības darbības teritorijā

²⁸ Avots: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_ENT_UZ_UZS/UZS041/

²⁹ Avots: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_ENT_UZ_UZS/UZS040/

³⁰ Avots: Biedrības "Cēsu rajona lauku partnerība" Vietējās attīstības stratēģijas 2014.-2020. gadam novērtējums

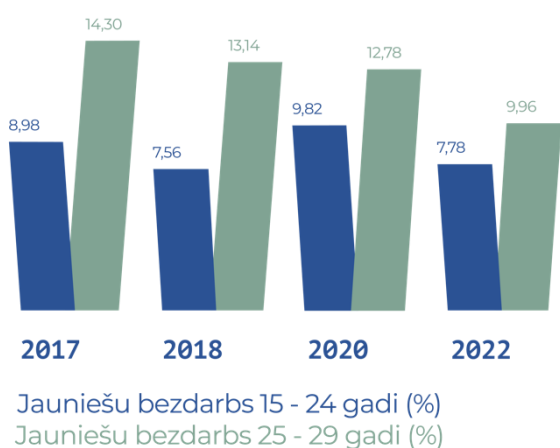
³¹ Avots: <https://statistika.lursoft.lv/lv/statistika/rajoni-un-novadi/uznemumu-skaita-dinamika/rajons/cesu-rajons/>

³² Avots: <https://www.nva.gov.lv/lv/bezdarba-statistika>

Lielākais izaicinājums Partnerības darbības teritorijā ir kvalificētu speciālistu piesaiste, jo pastāv liels pieprasījums pēc specifiskām prasmēm un zināšanām. Būtiska loma šeit ir izglītības iestāžu, īpaši profesionālās izglītības programmu nodrošinājumam, kas seko līdzīgi darba tirgus pieprasījumam.

JAUNIEŠU BEZDARBA LĪMENIS % NO KOPEJĀ BEZDARBNIKU SKAITA

Bezdarba līmenis jauniešu vidū ir otrs augstākais aiz 50-59 gadu vecuma grupas. Īpaši augsts jauniešu bezdarbnieku skaits ir vecumā no 25-29 gadiem, kas sakrīt ar laiku, kad liela daļa ir beiguši aktīvās studiju gaitas un ir darba meklējumos.

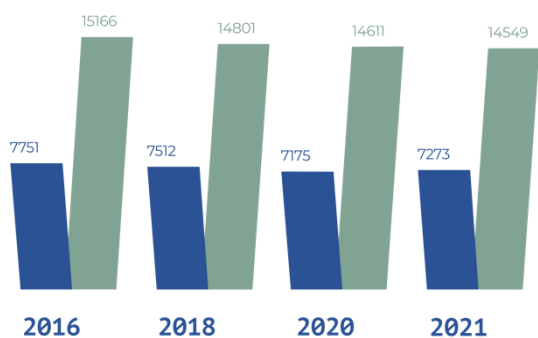
16. attēls. Jauniešu bezdarba līmenis³³ Partnerības darbības teritorijā

Lielais bezdarba līmenis norāda uz nepieciešamību jauniešus aktīvi iesaistīt uzņēmējdarbībā, sniedzot gan finansiālu atbalstu, gan zināšanas un iedrošinājumu.

NODARBINĀTO SKAITS PĒC FAKTISKĀS DARBA VIETAS

Cēsis / VRG teritorijā

Darba vietu skaits Partnerības darbības teritorijā pēdējo 5 gadu laikā ar katru gadu nedaudz sarūk, bet 2021. gadā vērojams neliels darba vietu pieaugums Cēsu pilsētā. Kā redzams 17.attēlā, aptuveni puse no visām darba vietām Partnerības teritorijā atrodas Cēsīs.

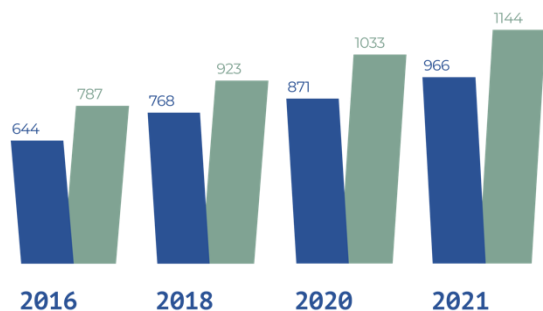
17. attēls. Dzimstība³⁴ Partnerības darbības teritorijā

³³ Avots: <https://www.nva.gov.lv/lv/bezdarba-statistika>

³⁴ Avots: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_EMP_DV_DVA/DVA050/

VIDĒJĀ DARBA ALGA EUR (BRUTO)

Partnerības teritorijā / Latvijā

Laika posmā no 2016.-2021. gadam, vidējā darba samaksa Partnerības darbības teritorijā ir pieaugusi par 50%, tomēr tā ir par 15% zemāka, nekā darba samaksa vidēji valstī.

18. attēls. Vidējā darba alga³⁵ Partnerības darbības teritorijā

VISVAIRĀK PĀRSTĀVĒTO UZŅĒMUMU DARBĪBAS VEIDI PARTNERĪBAS DARBĪBAS TERITORIJĀ 2021. GADĀ (pēc NACE klasifikatora³⁶)

1. Jauktā lauksaimniecība (augkopība, lopkopība)
2. Mežistrāde
3. Dzīvojamo un nedzīvojamo ēku būvniecība
4. Kravu pārvadājumi pa autoceļiem
5. Mežkopība un citas mežsaimniecības darbības
6. Namdaru un galdniecības izstrādājumu ražošana

Laika posmā no 2016.-2022. gadam vērojamas izmaiņas nozarēs, kurās darbojas visvairāk uzņēmumu. Ja iepriekš būtiskākās nozares bija kravu pārvadājumi un mežizstrāde, tad 2022. gadā strauji audzis to uzņēmumu skaits, kas darbojas jauktajā lauksaimniecībā un pakalpojumu sniegšanā. Pēc statistikas datiem ir vērojama arī liela atšķirība pagastu vidū, tādējādi ļaujot izprast katras teritorijas specifiskos resursus un potenciālu. Piemēram, Līgatnes pagastā (t.sk. pilsētā) visvairāk darbojošos uzņēmumi sniedz restorānu un mobilo ēdināšanas vietu pakalpojumus, nekustamā īpašuma nomas un izmitināšanas pakalpojumus. Nītaures pagastā iezīmējas izteikta uzņēmējdarbības aktivitāte lauksaimniecībā un lopkopībā (piena un gaļas lopu audzēšana).

Analizējot šos darbības virzienus, ir redzams, ka teritorijā esošie pagasti ir atšķirīgi, tomēr būtiskākās nozares ir saistītas ar vietējo resursu izmantošanu, iegūšanu un pārstrādi, pakalpojumu sniegšanu un tūrismu, tādēļ nākotnē ir būtiski radīt tādu uzņēmējdarbības vidi, kas veicinātu šo resursu efektīvu un ilgtspējīgu izmantošanu.

³⁵ Avots: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_EMP_DS_DSV/RIG110/table/tableViewLayout1/

³⁶ Avots: CSP, 2023

VISVAIRĀK PĀRSTĀVĒTO UZŅĒMUMU DARBĪBAS VEIDI CĒSU PILSĒTĀ 2021. GADĀ (pēc NACE klasifikatora³⁷)

1. Sava vai nomāta nekustamā īpašuma izīrēšana un pārvaldīšana;
2. Frizieru un skaistumkopšanas pakalpojumi;
3. Kravu pārvadājumi pa autoceļiem;
4. Restorānu un mobilo ēdināšanas vietu pakalpojumi;
5. Uzskaites, grāmatvedības, audita un revīzijas pakalpojumi; konsultēšana nodokļu jautājumos;
6. Dzīvojamo un nedzīvojamo ēku būvniecība.

Analizējot informāciju par Cēsu pilsētā visvairāk pārstāvēto uzņēmumu nozarēm, var redzēt, ka, atšķirībā no pārējās Partnerības darbības teritorijas, lielāks īpatsvars ir uzņēmumiem, kas darbojas pakalpojumu nozarē.

Partnerības darbības teritorijā nozares, kas **rada vislielāko apgrozījumu** ir saistītas ar mežizstrādi, mēbeļu ražošanu un kokapstrādi, parādot mežsaimniecības nozīmi ekonomikā. Otra lielākā nozare pēc apgrozījuma ir mazumtirdzniecība. Lielākie uzņēmumi pēc apgrozījuma **Cēsu novadā** pārstāv tādas nozares kā: alus ražošana, namdaru un galdniecības izstrādājumu ražošana, mēbeļu, apgaismes ierīču mazumtirdzniecība, atkritumu un lūžņu vairumtirdzniecība, pasažieru sauszemes pārvadājumi, **Smiltenes novadā** - koka izstrādājumu ražošana, piena pārstrāde un siera ražošana, kā arī elektronenerģijas ražošana³⁸.

SOCIĀLĀ UZŅĒMĒJDARBĪBA

Uz 2023. gada 1. janvāri Partnerības darbības teritorijā darbojas 5 sociālie uzņēmumi, kuriem piešķirts sociālā uzņēmuma statuss³⁹:

- SIA "Cēsu Jaunā pamatskola" – vispārējā vidējā izglītība;
- SIA "Sociālo pakalpojumu portāls" - interneta portālu darbība;
- SIA "Grams Nākotnes" - citur neklasificēti sociālās aprūpes pakalpojumi;
- SIA Rucka - citur neklasificēta izglītība;
- SIA "Ģimenes zobārstniecība" - zobārstu prakse.

Pieejamie dati nenozīmē, ka šie ir vienīgie uzņēmumi, kas Partnerības darbības teritorijā darbojas sociālajā uzņēmējdarbībā, jo ir uzņēmumi, kuri izvēlas neregistrēties statusa iegūšanai, bet ar savu darbību joprojām risina kādu sociālu problēmu vai rada labumu plašākai sabiedrībai, piemēram, ēdināšanas uzņēmumi, izglītības, sociālo un citu pakalpojumu sniedzēji.

³⁷ Avots: CSP, 2023

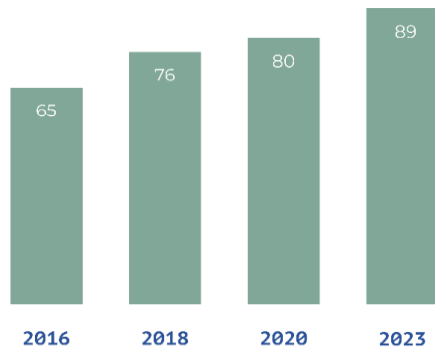
³⁸ Avots: <https://statistika.lursoft.lv/lv/statistika/gada-parskati/ar-lielako-gada-apgrozijumu/>

³⁹ Avots: <https://www.lm.gov.lv/lv/socialo-uznemumu-registrs>

Lai veicinātu sociālo pakalpojumu attīstību un sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu nodarbinātības veicināšanu, jārada atbalsta instrumenti arī tiem uzņēmumiem, kas darbojas šajā nozarē, bet nav ieguvuši sociālā uzņēmuma statusu.

PĀRTIKAS RAŽOŠANA MĀJAS APSTĀKĻOS (MĀJRAŽOTĀJI)

Partnerības darbības teritorijā viens no saimnieciskās darbības veidiem ir ražošana mājās apstākļos jeb mājražošana. Dati apliecina, ka šo ražotāju skaits ar katru gadu palielinās. Visvairāk ražotāju reģistrēti Cēsu pilsētā (~16% no kopējā skaita), Priekuļu, Raunas, Raiskuma un Līgatnes pagastos, vismazāk reģistrēti Inešu, Zosēnu, Taurenas, Dzērbenes un Drustu pagastos.

19. attēls. Mājražotāju skaits Partnerības darbības teritorijā⁴⁰

BIOLOĢISKĀ LAUKSAIMNIECĪBA

Partnerības darbības teritorijā bioloģiskās lauksaimniecības atbalstam apstiprināto zemju platību īpatsvars uz 2022. gadu bija **22%** no kopējās lauksaimniecībā izmantojamās zemju platības, kas, salīdzinājumā ar 2016. gadu, ir palielinājies par 3%.⁴¹ Latvijā vidēji bioloģisko zemju īpatsvars ir 15%, kas pamato Cēsu rajona lauku partnerības un tās kaimiņu teritoriju priekšrocības virzībai uz **Bioreģiona koncepta attīstību**. Lielākās bioloģiskās lauksaimniecības zemju platības ir Jaunpiebalgas, Zaubes, Līgatnes, Drabešu, Vaives, Mārsnēnu, Drustu un Zosēnu pagastos.

Laika periodā no 2012. gada līdz 2019. gadam lauku attīstības platībmaksājuma "Bioloģiskā lauksaimniecība" saņemšanai pieteikto platību skaits GNP teritorijā ir gandrīz divkārtšojies⁴².

~240

Bioloģiskās
lauksaimniecības
uzņēmumu

Partnerības darbības teritorijā bioloģiskās lauksaimniecības nozarēs kā augkopība, produktu pārstrāde, dzīvnieku izcelsmes produkcija darbojas ~240 uzņēmumi⁴³. Visvairāk uzņēmumu darbojas Jaunpiebalgas pagastā.

⁴⁰ Avots: Pārtikas un veterinārais dienests, Pārtikas uzraudzības plānošanas, analīzes un uzņēmumu atzišanas daļa

⁴¹ Avots: Statistikas dati pēc individuāla pieprasījuma no Lauku atbalsta dienesta uz 2023. gada 6. janvāri

⁴² Avots: https://environment.lv/assets/upload/GNP%20DAP%20uz%20SA/GNP_redakcija_uz_SA_220822_1_sejums.pdf

⁴³ Avots: https://registri.ldc.gov.lv/lv/biologiska_lauksaimnieciba

GNP dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros veiktajā sociālās ekonomiskajā aptaujā⁴⁴, kurā aptaujātas 271 mājsaimniecība, uz jautājumu “Vai būtu ierobežojama sintētisko augu aizsardzības līdzekļu (herbicīdu, pesticīdu) lietošana GNP teritorijā, 54,3% respondentu saka noteikti un drīzāk jā, 26,5% drīzāk un noteikti nē, kamēr 19% par šo jautājumu nav konkrēts viedoklis.

IZGLĪTĪBAS IESTĀDES

Cēsu pilsēta	VRG teritorija	
5	0	Augstākās izglītības iestāde
3	0	Bērnu un jauniešu izglītības iestāde
6	1	Pieaugušo neformālās izglītības iestāde
4	7	Pirmskolas izglītības iestāde
2	4	Profesionālās ievirzes izglītības iestāde
3	0	Prof. pamata un vidējās izglītības iestāde
4	2	Prof. tālākizglītības un pilnveides izglītības iestāde
1	2	Speciālās izglītības iestāde
9	16	Vispārējās izglītības iestāde

20. attēls. Izglītības iestādes Partnerības darbības teritorijā^{45,46}

Partnerības darbības teritorijā ir **pieejams daudzveidīgs izglītības iestāžu nodrošinājums**, sniedzot izglītošanās iespējas gan pirmsskolās, gan augstskolās, gan profesionālās pilnveides iestādēs dažādos vecumos. Cēsu pilsētā, Līgatnes, Dzērbenes, Raunas, Jaunpiebalgas un Vecpiebalgas pagastos ir pieejamas bērnu mūzikas un/vai mākslas skolas, kas daudzveido izglītības pieejamību un laika pavadīšanas iespējas bērniem un jauniešiem. Tāpat pirmsskolas un vispārējās izglītības iestādēs tiek piedāvāti dažādi interešu izglītības pulciņi. Cēsu pilsētā ir pieejamas daudzveidīgas augstākās izglītības un profesionālās izglītības iestādes, kas veicina jauniešu noturēšanu teritorijā un piesaista no apkārtējām teritorijām. Smiltenes tehnikums nodrošina daudzveidīgas profesionālās izglītības programmas pēc 9. un 12. klases, kā arī pieaugušo izglītības iespējas. Izglītības jomā būtisks ir arī Vidzemes augstskolas un Valmieras tehnikuma tuvums, kas Partnerības darbības teritorijas iedzīvotājiem nodrošina kvalitatīvu, starptautiski konkurētspējīgu augstākās un profesionālās izglītības piedāvājumu.

⁴⁴Avots: [A.Klepers.pdf](#)

⁴⁵ Avots: <https://www.viis.gov.lv/registri/iestades>

⁴⁶ Avots: <https://www.cesis.lv/lv/izglitiba/izqlitibas-iestades>

Partnerības darbības teritorijā ir pieejams daudzveidīgs pirmsskolas un vispārējās izglītības iestāžu tīklojums, tai skaitā izglītības iestādes, kas piedāvā netradicionālas izglītības metodes, un bieži vien šādas skolas motivē jaunus iedzīvotājus, ģimenes pārvākties uz dzīvi tuvāk skolai. Kā piemēri minami Cēsu Jaunā skola, Jauno Līderu skola Līgatnē.

Oficiālā Valsts izglītības informācijas sistēmas statistika nesniedz visaptverošu ieskatu pieaugušo izglītības pieejamībā, jo Partnerības darbības teritorijā dažādas izglītošanās un profesionālās pilnveides iespējas nodrošina arī biedrības, NVO, augstskolas, valsts pārvalžu filiāles un uzņēmumi, kas nodrošina mācību iespējas darba vietā. Aktīvākās izglītošanās teritorijā ir Nodarbinātības Valsts aģentūra, augstskolu filiāles Cēsīs, Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs, Cerību spārni, Cēsu Pluriversitāte, mednieku un makšķermeņu biedrības u.c..

Jāpiemin, ka līdz ar attālināto mācību pieejamību, attālums vairs nav tik liels šķērslis izglītības pakalpojumu pieejamībai, jo daudzveidīgas izglītošanās iespējas pieejamas tiešsaistē, piemēram, Valsts izglītības attīstības aģentūras īstenotais projekts “Mācības pieaugušajiem”, pašvaldību organizētās pieaugušo izglītības iespējas. Lielu popularitāti, īpaši Covid-19 pandēmijas ietekmē, guvusi iespēja apgūt zināšanas un prasmes ar dažādu tiešsaistē pieejamu materiālu un tiešsaistē organizētu izglītības programmu palīdzību, piemēram, Youtube, Google, Microsoft, u.c..

Kā efektīvs risinājums varētu būt vietējo kopienu iesaiste kopā mācīšanās tradīcijas popularizēšanā jeb Tautas Universitāte lauku teritorijās, apgūstot prasmes un zināšanas kopienas līmenī. Šāda kopienu iniciēta pieaugušo neformālās izglītības pieeja tiek izmantota daudzās Eiropas Savienības valstīs un arī Partnerības darbības teritorijā ir labi priekšnosacījumi zināšanu un prasmju nodošanai kopienu līmenī, jo teritorijā dzīvo liels iedzīvotāju īpatsvars ar augstāko izglītību (24,5% no iedzīvotājiem 15 un vairāk gadu vecumā).

Partnerības darbības teritorijā uz 2021. gadu 2,7% iedzīvotājiem nav skolas izglītības, 18,1% ir pamatskolas izglītība, skaitliski tie ir ~6500 iedzīvotāju, kas norāda uz nepieciešamību arī turpmāk nodrošināt daudzveidīgus pieaugušo profesionālās pilnveides kursus, jo uz 2022. gada 31. augustu Mācību pieaugušajiem 8. kārtā 45% pieteikumu saņēmti no iedzīvotājiem ar zemu vai darba tirgum nepietiekamu izglītības līmeni^{47,48}.

⁴⁷ Avots: <https://www.macibaspieaugusajiem.lv/jaunumi/nodarbinatie-ar-zemu-izglitibas-limeni-izrada-lielu-interesi-par-macibam-pieaugusajiem>

⁴⁸ Avots: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_IZG_IZ_IZI/IZT041/table/tableViewLayout1/

TŪRISMA NOZARE UN TŪRISMA PIEDĀVĀJUMS

Partnerības darbības teritorijā dominējošo ietekmi tūrismā Latvijā raksturo arī tādi būtiski faktori kā: Gaujas Nacionālais parks, Gaujas Nacionālā parka tūrisma klasteris “EnterGauja” (apvieno tūrisma nozares uzņēmējus, pašvaldības, Vidzemes augstskolu un valsts institūcijas), Hanzas savienības pilsēta (Cēsis), iesaiste dažādos ar dabu un tūrisma infrastruktūras attīstību saistītos projektos ViaHanseatica, Mežtaka, Zaļais dzelzceļš, velo ceļi - Tour de LatEst, Euro Velo maršrutu posmi, garā pārgājiena maršruts Camino Latvija (Camino Santjago jeb Svētā Jēkaba ceļš), industriālais mantojums tūrismā un militārais mantojums tūrismā. Iegūtas nominācijas Eiropas izcilāko tūrisma galamērķu projekta EDEN kultūrtūrisma kategorijās (Līgatne, Cēsis), godalgotas vietas Eiropas kultūras tūrisma tīklojumā (ECTN) iedibinātajā konkursā (Līgatne, Āraiši). Pašvaldības un reģionālās tūrisma organizācijas ir biedri Eiropas tūrisma organizācijās European Route of Industrial heritage un Europa Nostra (Līgatne), iesaiste Eiropas kultūras mantojumu dienās.

Taču pasaules tūrisma organizācijas, neskatoties uz būtiskajām izmaiņām un krīzi nozarē, ko radījusi Covid-19 pandēmija un karš Ukrainā, turpina norādīt, ka ceļošana ir un būs viena no lietām, ko cilvēki turpinās darīt. Strādājot pie tūrisma attīstības un mārketinga, tiek ieteikts ņemt vērā straujo nozares transformāciju un sekojošas ceļošanu raksturojošas pazīmes:

- **Tuvāk.** Daudzās valstīs iekšzemes tūrisms ir uzrādījis pozitīvu izaugsmi un jaunu produktu rašanos, jo daudzi cilvēki izvēlas īsākus un tuvākus ceļojumus. Ceļotāji šobrīd labprāt dodas nakšņot un atpūsties netālu no mājām;
- **Drošība.** Galvenās patērētāju bažas šobrīd ir saistītas ne tikai ar epidemioloģisko drošību, bet arī klimata izmaiņu radītām dabas parādībām un kara draudiem;
- **Dabiskais.** Daba, lauku tūrisms, vietējo iedzīvotāju apmeklējumi, piedzīvojumu meklējumi brīvdabā, ceļojumi ar privātajiem transportlīdzekļiem ir kļuvuši par populāru ceļojumu izvēli ceļošanas ierobežojumu dēļ;
- **Atbildība.** Ilgtspējība, autentiskums un lojalitāte šobrīd raksturīga vairumam ceļotāju, jo arvien lielāka nozīme tiek piešķirta pozitīvai ietekmei uz tūrisma galamērķa vietējās kopienas dzīvesveidu un sadzīvi, kā arī vairāk tiek meklēts autentiskums⁴⁹.

Pēc CSP datiem, Partnerības darbības teritorijā tūrisma mītņu skaits no 2018. gada ir stabils. Vērojams neliels kritums Covid-19 pandēmijas laikā, bet 2021. gadā skaits atkal palielinājies. Sakarā ar tūrisma sezonalitāti, daudzas tūrisma mītnes nav pieejamas ārpus vasaras sezonas, tādēļ, veicinot daudzveidīgu tūrisma piedāvājumu visa gada griezumā, tūrisma mītņu pieejamība varētu uzlaboties.

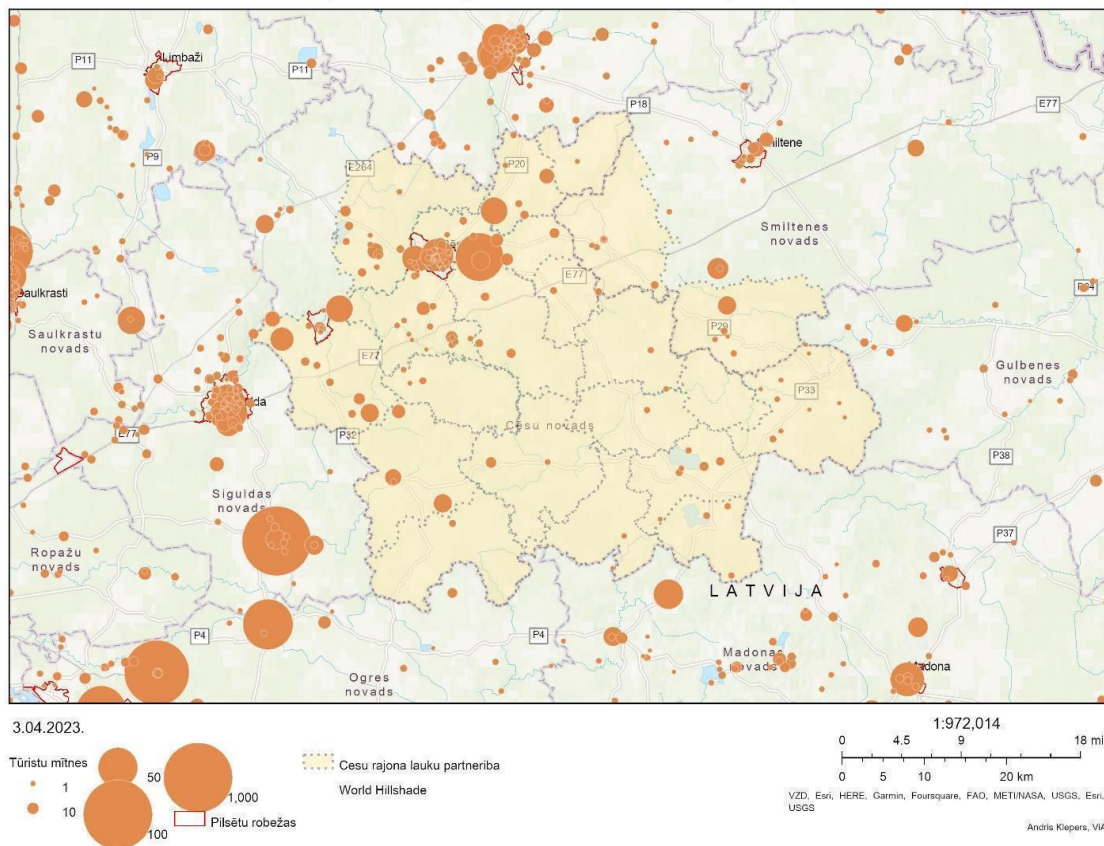
Ar vien lielāku popularitāti atpūtnieku vidū iegūst neparasto naktsmītņu koncepts, kas sniedz jaunu attīstības potenciālu lauku teritorijām. Šī koncepta pamatā ir nodrošināt klientam dabas klātbūtni, jaunas sajūtas un nebijušu pieredzi veidā, kas ļauj izbaudīt

⁴⁹ Avots: Cēsu novada tūrisma attīstības stratēģija 2022.-2026.

pilnīgu mieru, klusumu un dabu. Partnerības darbības teritorijā atrodas spoguļnamiņš virs Amatas upes, atpūtas mājas kokos - Priekuļos, DiDille - Drustu pagastā, u.c..

21.
attēls

Cēsu rajona lauku partnerība, tūristu mītņu kapacitāte

Tūrisma mītņu kapacitāte Partnerības teritorijā (Autors: Andris Klepers, 2023)

21. attēls atspoguļo Partnerības darbības teritorijā esošo tūrisma mītņu kapacitāti pēc gultas vietu nodrošinājuma uz 2023. gada aprīli. Lielākais nodrošinājums vērojams Cēsīs un ap Cēsu pilsētu, kā arī Līgatnes pilsētā un pagastā. Ierobežots gultas vietu skaits potenciālajiem tūristiem ir vērojams lielā daļā Partnerības lauku teritoriju, kas norāda uz potenciālu lauku un lēnā tūrisma attīstībai.

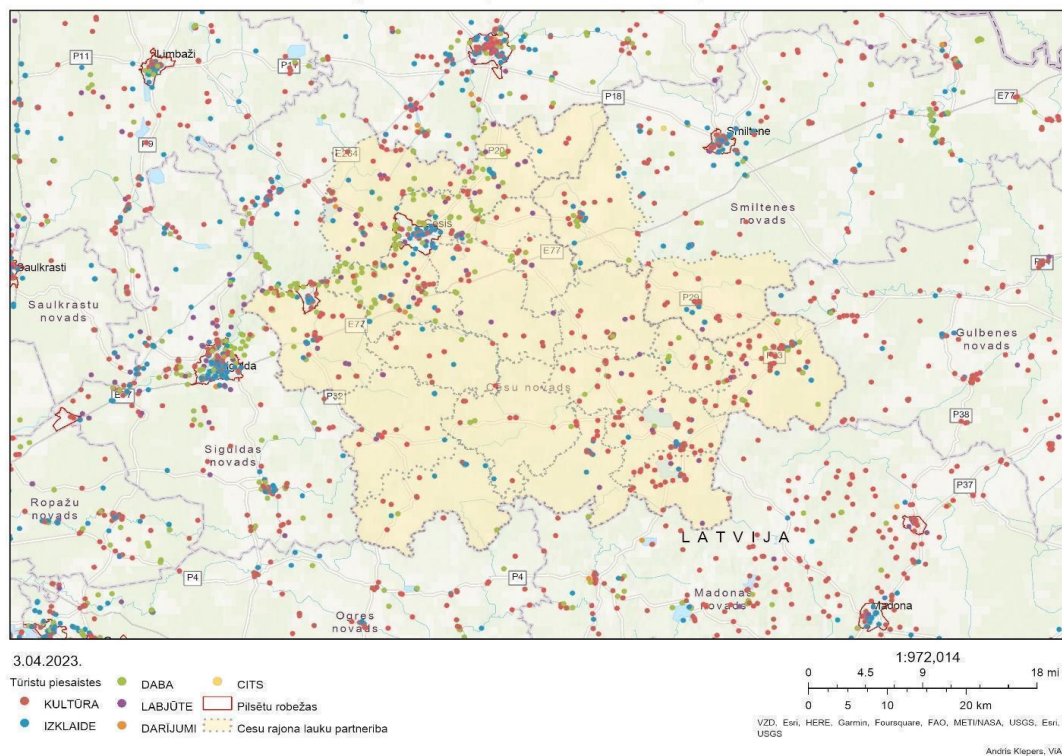

22. attēls. Tūrisma pakalpojumu sniedzēju skaits Partnerības darbības teritorijā⁵⁰.

⁵⁰ Avots: Cēsu novada un Smiltenes novada TIC datu bāzes un mājas lapu sadaļa "Tūrisms" uz 2021. gadu

Pēc Cēsu novada un Smiltenes novada tūrisma darbinieku veiktā monitoringa (22. attēls), ir pieejama aptverošāka informācija par tūrisma piedāvājumu Partnerības darbības teritorijā uz 2021. gadu.

Cēsu rajona lauku partnerība, tūristu piesaistes

23.attēls. Tūristu piesaistes punkti Partnerības teritorijā (Autors: Andris Klepers, 2023)

23. attēls parāda galvenos tūristu piesaistes atrašanās punktus Partnerības darbības teritorijā pēc dažādiem tūrisma objektiem – kultūras, dabas, izklaides, labsajūtas un citiem. Attēls atspoguļo galveno tūrisma piesaistes objektu atrašanās vietu – Gaujas Nacionālo parku, kas ir atpazīstams tūrisma gala mērķis ne tikai vietējiem iedzīvotājiem bet arī ārvalstu tūristiem. Izteiktāka tūrisma pakalpojumu koncentrācija vērojama arī Vidzemes augstienē, Vecpiebalgas pusē, kā arī teritorijās, kur pieejama atpūta pie ūdeņiem.

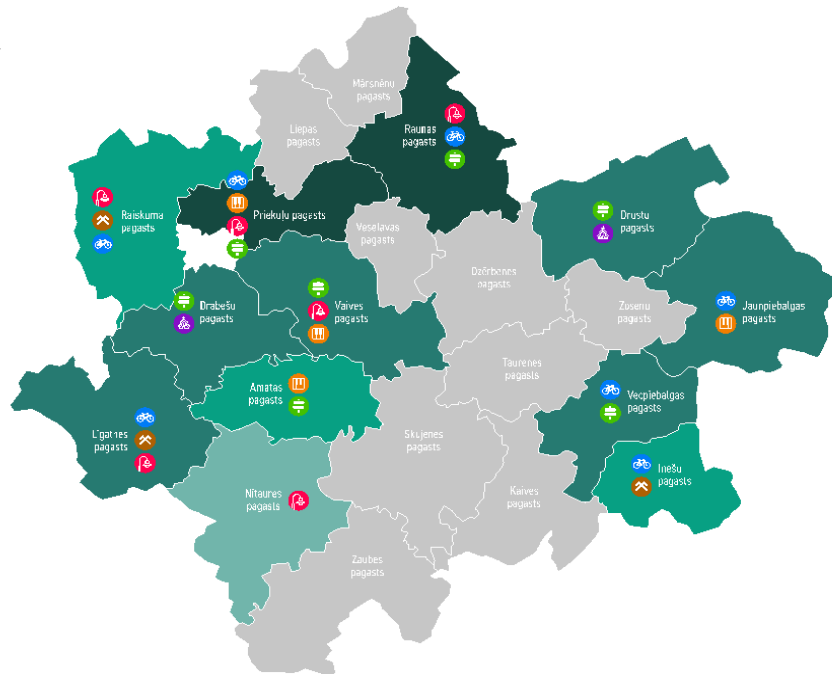
1.2. IEPRIEKŠĒJĀ PLĀNOŠANAS PERIODĀ ĪSTENOTO PROJEKTU SKAITS PA NOZARĒM

Uzņēmējdarbības atbalstam, laika posmā no 2016. līdz 2023. gada maijam, desmit kārtās saņemti 285 projektu iesniegumi, no kuriem 81 projekts tiek īstenoti vai ir īstenoti, 15 projekti ir vērtēšanā LAD.

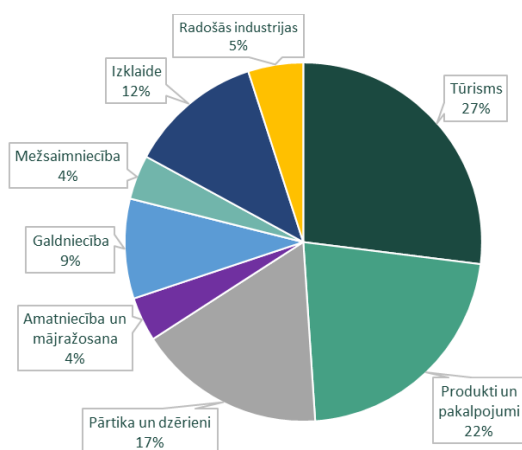
VIETĒJĀS TERITORIJAS LABIEKĀRTOŠANA

- Aktīvā atpūta
- Kultūras infrastruktūra
- Publiskā infrastruktūra
- Atpūta dabā
- Kultūrvēsturiskais mantojums
- Sakrālais mantojums

- Nav piesaistīts līdzfinansējums
- līdz 20 000 EUR
- 20 001 - 50 000 EUR
- 50 001 - 80 000 EUR
- Virs 80 000 EUR

24. attēls. Piesaistītā finansējuma kartējums 1.1. rīcībā laika posmā no 2016.-2022. gadam⁵¹

25. attēls. Projektu sadalījums pa jomām no 2016.-2022. gadam⁵²

1.1.Rīcības uzņēmējdarbības projekti pārstāv dažādas jomas. Visvairāk finansējuma no kopējā rezervētā finansējuma saņēma tūrisma sektors (27%), dažādu produktu un pakalpojumu izveide un attīstība (22%), pārtikas un dzērienu ražošana (17%).

⁵¹ Avots: "Cēsu rajona lauku partnerība" Vietējās attīstības stratēģijas 2014.-2020. gadam novērtējums, 2022

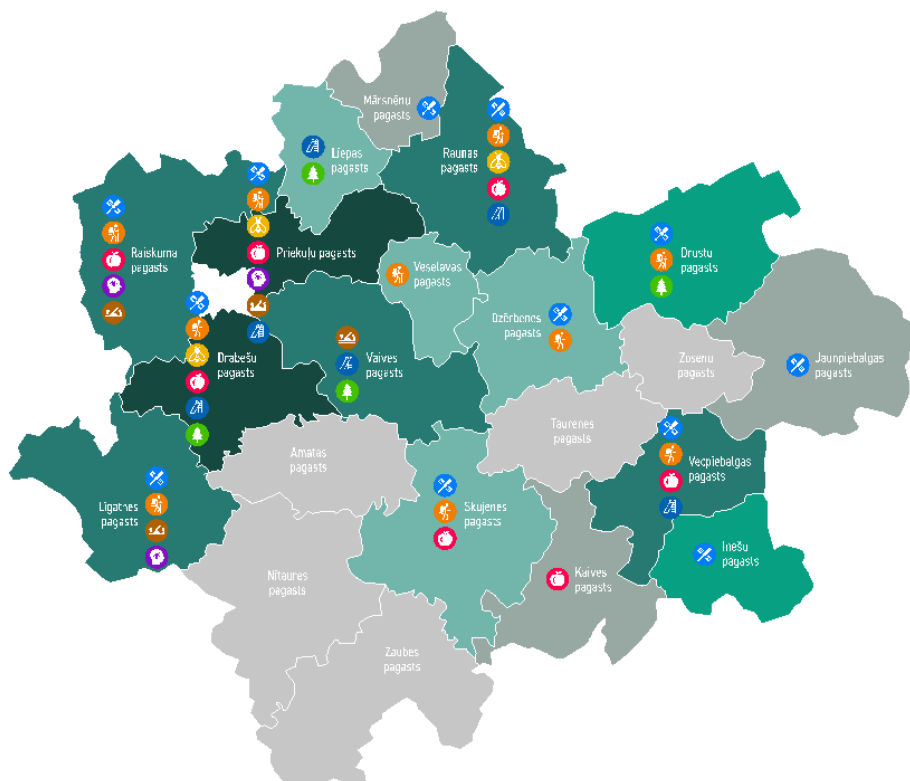
⁵² Avots: "Cēsu rajona lauku partnerība" Vietējās attīstības stratēģijas 2014.-2020. gadam novērtējums, 2022

Laika posmā no 2016. gada līdz 2023. gada maijam Partnerības darbības teritorijā **vietējās teritorijas un objektu sakārtošanas, pakalpojumu pieejamības, kvalitātes un sasniedzamības veicināšanai** (2.1. rīcība) iesniegti 114 projekti, no kuriem 48 projekti tiek īstenoti vai ir īstenoti, 3 projekti ir vērtēšanā LAD.

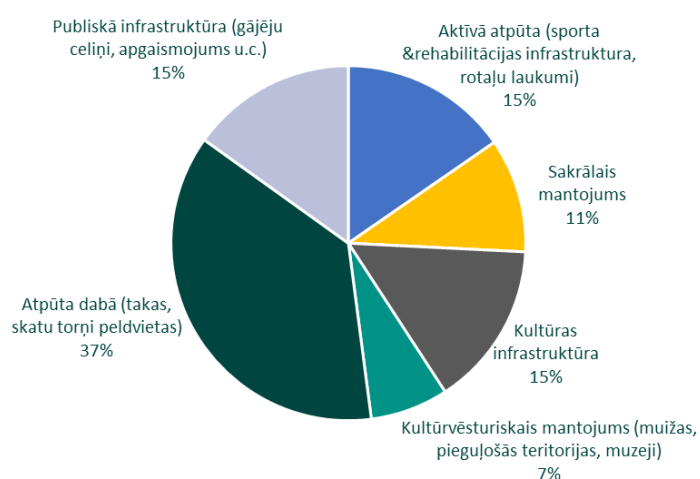
VIETĒJĀS EKONOMIKAS VEICINĀŠANA

- Produkts, pakalpojums
- Tūrisms
- Amatniecība, mājradošana
- Pārtika, dzērieni
- Izklaide
- Mežsaimniecība
- Radošās industrijas
- Galdniecība

- Nav piesaistīts līdzfinansējums
- Līdz 20 000 EUR
- 20 001 - 50 000 EUR
- 50 001 - 100 000 EUR
- 100 001 - 200 000 EUR
- 200 001 - 300 000 EUR
- Virs 300 000 EUR

26. attēls. Piesaistītā finansējuma kartējums 2.1. rīcībā laika posmā no 2016.-2022. gadam⁵³

Vislielākais finansējums piesaistīts infrastruktūras izveidei un pilnveidošanai atpūtai dabā, kas iekļauj pastaigu taku, skatu torņu un peldvietu izveidošanu un labiekārtošanu. Procentuāli līdzvērtīgs finansējums piesaistīts publiskās infrastruktūras pilnveidošanai, aktīvās atpūtas infrastruktūras izveidei un pilnveidošanai, kā arī kultūras infrastruktūras uzlabošanai.

⁵³ Avots: "Cēsu rajona lauku partnerība" Vietējās attīstības stratēģijas 2014.-2020. gadam novērtējums, 2022

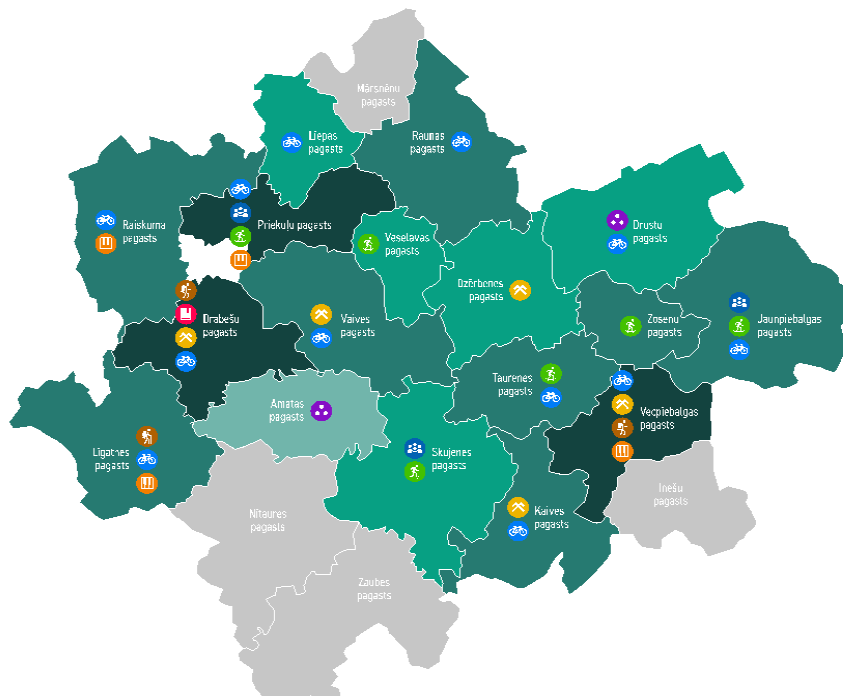
27. attēls. Projektu sadalījums pa jomām no 2016.-2022. gadam⁵⁴

Laika posmā no 2016. gada līdz 2023. gada maijam Partnerības darbības teritorijā **sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai** (2.2 rīcība) tika iesniegti 137 projektu pieteikumi, no kuriem 54 projekti tiek īstenoti vai ir īstenoti, 5 projekti ir vērtēšanā LAD.

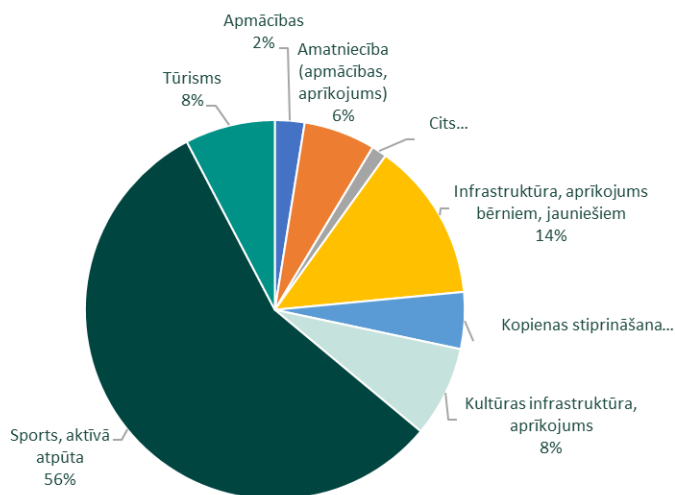
SABIEDRISKO AKTIVITĀŠU DAŽĀDOŠANA

- Tūrisms
- Apmācības
- Amatniecība
- Sports, aktīvā atpūta
- Kultūras infrastruktūra
- Infrastruktūra bērniem, jauniešiem
- Cits
- Kopienas stiprināšana

- Nav piesaistīts līdzfinansējums
- līdz 5 000 EUR
- 5 001 - 20 000 EUR
- 20 001 - 50 000 EUR
- 50 001 - 100 000 EUR
- 100 000 - 200 000 EUR

28. attēls. Piesaistītā finansējuma kartējums 2.1. rīcībā laika posmā no 2016.-2022. gadam⁵⁵

Visvairāk projekti ir īstenoti sporta un aktīvās atpūtas jomā, pamatā sakārtojot sporta un atpūtas infrastruktūru dabā, lielākā daļa no tiem ir pieejami un to izmanto dažāda vecuma iedzīvotāji. Vienlaikus ir projekti, kas risina noteiktu iedzīvotāju vajadzības, kā piemēram, bērnu velobraukšanas prasmes vai senioru veselības uzlabošanas iespējas.

29. attēls. Projektu sadalījums pa jomām no 2016.-2022. gadam⁵⁶

⁵⁴ Avots: "Cēsu rajona lauku partnerība" Vietējās attīstības stratēģijas 2014.-2020. gadam novērtējums, 2022

⁵⁵ Avots: "Cēsu rajona lauku partnerība" Vietējās attīstības stratēģijas 2014.-2020. gadam novērtējums, 2022

⁵⁶ Avots: "Cēsu rajona lauku partnerība" Vietējās attīstības stratēģijas 2014.-2020. gadam novērtējums, 2022

1.3. PARTNERĪBAS DARBĪBAS TERITORIJAS PAMATOJUMS

Ekonomiskās saites - Teritoriāli Partnerība atrodas stratēģiski nozīmīgā vietā gan attiecībā pret galvaspilsētu Rīgu, gan pret tuvāko valsts pilsētu - Valmieru, veidojot ciešas ekonomiskās saites ārpus Partnerības darbības teritorijas un darba spēka pārvietošanos, kas rada augstu svārstmigrācijas rādītāju. Tā pat ciešas ekonomiskās saites pastāv arī Partnerības darbības teritorijā, kuras jau vēsturiski veidojušās bijušā Cēsu rajona robežās un joprojām veidojas caur uzņēmējdarbības aktivitātēm, darbaspēku, tūrisma potenciālu un eksportspējīgiem uzņēmumiem.

Funkcionālās un vēsturiskās saites – Partnerība darbojas gandrīz visa iepriekšējā Cēsu rajona robežās, kas pēc 2021. gada teritoriāli administratīvās reformas atkal apvienojas Cēsu novadā (izņemot Raunas un Drustu pagastus, kas iekļaujas Smiltenes novadā). Teritorijai ir vēsturiski izveidojušās spēcīgas funkcionālās saites - vienots ceļu tīkls, darbaspēks, pakalpojumi un, līdz ar Cēsu novada robežu maiņu, vietējo pagastu savstarpējā sadarbība ir kļuvusi vēl aktuālāka. Cēsis kā reģiona nozīmes centrs vietējiem iedzīvotājiem nodrošina daudzveidīgu pakalpojumu nodrošinājumu (izglītības iestādes, slimnīca, bankas, CSDD, NVA, VID, PMLP, vienotais pašvaldības un valsts klienta centrs u.c.)

Fiziskās saites - Ģeogrāfiskais novietojums un vēsturiski izveidojies transporta tīkls sekmē apdzīvoto vietu sasniedzamību. To šķērso valsts nozīmes autoceļš A2-Rīga-Sigulda-Igaunijas robeža (Veclaircene)(Vidzemes šoseja), Rīgas - Valgas dzelzceļa līnija un būtiska loma teritorijas sasniedzamībā ir arī civilās aviācijas lidlaukam "Cēsis". Visi Partnerības darbības teritorijas novada nozīmes centri ir savienoti ar valsts reģionālas nozīmes autoceļiem. Ceļu stāvoklis vietējas nozīmes attīstības centros nedaudz uzlabojas, tomēr joprojām daļa ceļu posmu ir kritiskā stāvoklī un apgrūtina vietas pieejamību un drošību. Liela daļa teritorijas ietilpst gleznainajā Gaujas Nacionālā parkā teritorijā, kur Gaujas upes krastus majestātiski rotā Devona laika smilšakmeņu iežu klintis un atsegumi, Vidzemes augstienes centrālās daļas Piebalgas pauguriene, kurā meklējama arī Gaujas izteka un augštece, kā arī Vecpiebalgas aizsargājamo ainavu teritorija un vēsturiskās zemes, kas sniedz būtiskus priekšnosacījumus tūrisma potenciālam un virzībai un pirmo Bioreģionu Latvijā un Ziemeļeiropā.

Sociālās saites – piederība ģimenei, draugiem, apkaimei, darba vietai vai kopienai ir būtisks priekšnosacījums veiksmīgai informācijas, zināšanu, jūtu un pieredzes apmaiņai, kā arī fiziskās un garīgās veselības uzlabošanai. Vērtējot Partnerības darbības teritorijā esošās sociālās saites, jāpiemin ar vien pieaugoša vietējo iedzīvotāju vēlme risināt konkrētās teritorijas un cilvēku vajadzības, iesaistoties vietējo kopienu un dažādu kolektīvu darbībā.

Daļa iedzīvotāju atzīst⁵⁷, ka 2021. gada teritoriāli administratīvās reformas rezultātā vairs nejūtas piederīgi jaunajiem novadiem, kā rezultātā apzinās nepieciešamību iesaistīties sabiedriskos procesos, lai jaunie administratīvie centri sadzirdētu viņu vēlmes un vajadzības.

Domājot par reģionu un lauku attīstību, aizvien vairāk lauku un reģionālās attīstības pētījumos, kā arī Eiropas Savienības un Latvijas politikā tiek uzsvērti vietējo kopienu nozīme un aktivitāte. Šobrīd lauku attīstības politikā aktualizējas lielākas lomas piešķiršana vietējām kopienām, to iesaiste vietējās teritorijas attīstības procesos. Partnerības darbības teritorijā ir aktīvas iedzīvotāju kopienas, tomēr joprojām kopienu aktivitāte ir cikliska, daļa vietējās kopienas paguvušas kaut ko paveikt, citas vēl tikai veidojas, bet ir arī tādas, kuru aktivitāte ir beigusies. Lai nodrošinātu kopienu darbību, jāizstrādā kopienu līderu atbalsta mehānismi, lai kopienas pastāvēšana nav atkarīga tikai no kopienas līdera spējām un resursiem.

Lai nodrošinātu vietējo kopienu iedzīvotāju interešu pārstāvību un pašvaldības teritorijas attīstību, pašvaldības veidos konsultatīvas pašvaldības institūcijas — iedzīvotāju padomes, lai nepieļautu nomaļu efektu veidošanos lielākās pašvaldībās un saglabātu vēlētāju interešu pārstāvniecību maksimāli tuvu pašām vietējām kopienām. Šāda iedzīvotāju padomju pamatā varētu būt vietējā kopiena, kas šādā veidā varētu arī stiprināt savu darbības kapacitāti, īstenojot dažādas sabiedrībai nozīmīgas aktivitātes un projektus.

Būtiski teritorijas attīstības punkti - Vidzemes šoseja, kas stiepjas cauri visai Partnerības darbības teritorijai ir būtisks priekšnosacījums veiksmīgai uzņēmējdarbības, tūrisma attīstībai, īpaši akcentējot Bērzkroga nozīmīgo ceļu krustpunktu, kura attīstības potenciāls līdz šim nav ticis pilnvērtīgi izmantots. Liepa, kā potenciāls starptautiski atpazīstams dabas ģeoloģijas tūrisma galamērķis; Cēsis, kā radošo industriju dzinējspēks un sadarbības veicinātājs ar apkārtnes teritorijām Zaļais dzelzceļš līnijā Melturi – Gulbene, kas šķērso teritoriju un ir starptautiskas nozīmes tūrisma maršruts (greenrailways.eu). Gaujas Nacionālais parks iezīmē būtisku lomu virzībā uz Bioreģiona izveidi.

⁵⁷ Avots: Iedzīvotāju viedokļi no fokusgrupām

1.4. PARTNERĪBAS PRINCIPA NODROŠINĀŠANA

Cēsu rajona lauku partnerība ir nevalstiska sadarbības organizācija, kas vieno dažādu sabiedrības interešu pārstāvjus, un kas ar savu rīcību, zināšanām un organizatoriskajām spējām rosina sabiedrībā iniciatīvu un atbildību par savas dzīves, darba vides attīstību un pilnveidošanu. Partnerība apvieno biedrus no dažādiem sektoriem – pašvaldību pārstāvjus, nevalstisko sektoru, uzņēmējdarbību, fiziskas personas, kas ne retāk kā vienu reizi gadā tiekas kopsapulcē - augstākajā lēmēj institūcijā. Kopsapulce ievēl savus pārstāvjus Padomē.

Padome sastāv no Padomes priekšsēdētāja un ne vairāk kā **12 Padomes locekļiem**. Padome tiek veidota ievērojot partnerības principu. Padomē iekļauti pašvaldību pārstāvji (2 padomes locekļi) un sociāli ekonomiskie partneri (10), to starpā pārstāvētas lauksaimnieku un lauku sieviešu (4), kā arī jauniešu intereses (1).

Partnerībā uz 2023. gada maiju ir 49 biedri, bet interese par iestāšanos pakāpeniski pieaug.

Biedrus pārstāv:

- 2 novadu pašvaldības ;
- 21 nevalstiskās organizācijas;
- 1 pašvaldības iestāde;
- 15 fiziskas personas jeb aktīvi novadu iedzīvotāji;
- 10 uzņēmēji (5 zemnieku saimniecības un 5 SIA).

Teritoriālā pārstāvniecība. Tā kā Partnerība darbojas 2 novadu, tai skaitā 2 reģionālas nozīmes pilsētu teritorijās, Partnerībā tiek nodrošināts līdzsvarots kopējais biedru skaits gandrīz no visiem teritorijā ietilpstošajiem pagastiem.

Mērķa grupu pārstāvniecība. Par aktīvākajām mērķa grupām var uzskatīt nevalstisko organizāciju pārstāvju, uzņēmēju un fizisko personu pārstāvniecību, kuri ir ieinteresēti teritorijas izaugsmē, bet par problemātisko grupu pārstāvjiem varētu uzskatīt sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas un jauniešus. Šo apliecina fakts, ka 2016.-2022. gada plānošanas periodā Partnerības darbības teritorijā ar LEADER atbalstu ir īstenoti vairāki projekti senioru atbalstam, tomēr maz aizsargātu personu iesaiste joprojām ir aktuāla un iepriekš caur LEADER projektiem ir minimāli īstenotas.

Būtiski mazāk projektiem ir bijusi ietekme uz jauniešu un cilvēku ar invaliditāti dzīves vides kvalitāti⁵⁸.

Ekonomiskā pārstāvniecība. Partnerības biedrus pārstāv tādas uzņēmējdarbības nozares kā pārtikas un dzērienu ražošana, mazumtirdzniecība, ēdināšanas un izglītības pakalpojumi. Vairākas Z/S un fiziskās personas pārstāv lauksaimnieku interešu pārstāvību.

Vietējās varas pārstāvniecība. SVVA stratēģija tiek ieviesta 2 novadu teritorijā – Cēsu un Smiltenes novados, nodrošinot šo pašvaldību pārstāvniecību Padomē. Pašvaldība delegē savu pārstāvi, kura darbību Padomē apstiprina Kopsapulce.

1.5. TERITORIJAS SVID ANALĪZE

Stipro un vājo pušu, iespēju un draudu (SVID) analīze sagatavota, balstoties uz vairākiem informācijas avotiem - esošās situācijas aprakstu, Cēsu un Smiltenes novada attīstības programmām 2022.-2028. gadam, Partnerības SVVA stratēģijas 2015.-2020. gadam izvērtējumu u.c.. Tomēr, kā **būtiskākais** informācijas avots SVID analīzes pamatā ir iedzīvotāju un uzņēmēju aptaujas (skat. pielikumu), kā arī fokusgrupu rezultāti, kuros iedzīvotāji definēja esošos ekonomiskos, sociālos, kultūras un vides aspektus no vietējo vajadzību un iespēju skatu punkta.

SVID EKONOMIKA

Stiprās puses

- Izdevīga un pieejama atrašanās vieta, spēcīgas funkcionālās saites ar reģiona lielākajiem centriem – Cēsis, Valmiera, Sigulda, Smiltene
- Reģistrēto uzņēmumu skaits
- Partnerības teritorijā darbojas daudzveidīgas uzņēmējdarbības nozares
- Spēja pielāgoties mainīgai videi (Covid 19 un kara Ukrainā radītie izaicinājumi)
- Cēsis ir pilsēta ar spēcīgu zīmolvēstības pieredzi, kas piesaista jaunus iedzīvotājus un uzņēmējus ne tikai Cēsis, bet arī apkārtējās teritorijās
- Cēsis kā dzinējspēks jaunu nozaru attīstībai, inovācijām un uzņēmēju sadarbības veicināšanai

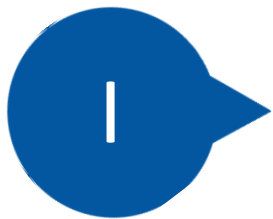
Vājās puses

- Kvalificēta darbaspēka trūkums
- Darbaspēka novecošanās
- Nepietiekams atbalsts mazajiem uzņēmējiem - zināšanas, finansējums, telpas
- Tehnoloģiju, inovāciju un digitālo prasmju trūkums
- Uzņēmējiem trūkst informācijas par finansējuma piesaistes iespējām
- Piemērotu ražošanas un kopstrādes telpu trūkums
- Komercpakalpojumu samazināšanās un trūkums
- Nespēja izmantot daudzveidīgos vides, kultūras un cilvēkresursus ekonomiskās izaugsmes veicināšanai

⁵⁸ Avots: SVVA stratēģijas 2014.-2020. novērtējuma ziņojums

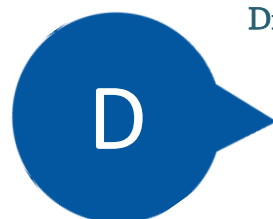
- Dominē ražošana ar zemu pievienoto vērtību un nelielu inovatīvu uzņēmumu īpatsvaru
- Ir lauku teritorijas ar zemu uzņēmējdarbības aktivitāti
- Ierobežotas iespējas uzsākt uzņēmējdarbību, izmantojot LEADER atbalstu gados jauniem cilvēkiem, kam ir saistošie uzņēmumi, piemēram, lauksaimniecībā

Iespējas

- Uzņēmumu iesaistīšanās kooperatīvu darbā un kopstrādē
- Bioloģisko produktu ražošana un virzīšana tirgū, īso pārtikas ķēžu attīstība
- Vietējo resursu izmantošana augstākas pievienotās vērtības radīšanā
- Darbinieku konkurētspējas un zināšanu celšana
- Inovāciju un digitālu risinājumu izmantošana uzņēmējdarbībā, īpaši lauku teritorijās
- Sadarbība un pieredzes apmaiņa vietējo prasmju, zināšanu un amatu attīstīšanai ar potenciālu uzņēmējdarbības uzsākšanai - mājražošana un amatniecība
- Bioreģions kā iespēja uzņēmējdarbības dažādošanai un attīstībai

Draudi

- Ierobežoti resursi un cenu pieaugums globālo procesu ietekmē
- Nespēja nodrošināt konkurētspējīgu atalgojumu lauku teritorijās, kas veicina iedzīvotāju aizplūšanu
- Nespēja pielāgoties digitālajam laikmetam
- Nepietiekams noieta tirgus vietējai produkcijai un pakalpojumiem
- Netiek veicināta dabas resursus, klimatu un kultūrvēsturisko mantojumu saudzējoša uzņēmējdarbība
- Samazinās reāli atbalstāmo pretendentu skaits LEADER programmas finansējuma apjoma samazinājuma dēļ

Ko varam darīt, lai izmantotu stiprās puses un mazinātu vājo pušu ietekmi:

- Attīstīt daudzveidīgas uzņēmējdarbības atbalsta iniciatīvas, veicināt efektīvu, inovatīvu ilgtspējīgu resursu un tehnoloģiju izmantošanu, kas rada preces un pakalpojumus ar augstāku pievienoto vērtību;
- Mazināt plaisu starp darba vietu un darbinieku trūkumu, veicinot darbinieku zināšanu un kvalifikācijas paaugstināšanas aktivitātes;
- Radīt konkurētspējīgas priekšrocības lauku teritorijā esošiem un jaundibinātiem uzņēmumiem, mērķtiecīgi informēt par daudzveidīgiem atbalsta mehānismiem un attīstības iespējām, veicināt ražošanas uzņēmumu eksporta attīstību;
- Veicināt sadarbību, kooperāciju, pārtikas īsās piegādes ķēdes, aktivizēt digitalizācijas, inovāciju un apritīguma procesus;
- Meklēt jaunas iespējas vietējo ražotāju produkcijas noietam, rast iespēju kāpināt vietējo produkcijas ražošanu, kas veicinātu mājražotāju attīstību.

S

Stiprās puses

- Pieaugoša vietējo iedzīvotāju iesaiste kopienu aktivizēšanā un darbībā
- Spēcīga piederības sajūta un vietas identitātes apzināšanās
- Pietiekams un konkurētspējīgs izglītības, kultūras un sporta iestāžu tīklojums
- Pieredze kopienu darbā un aktīvo iedzīvotāju resurss
- Nacionālās politikas virzība uz sabiedrības līdzdalības procesiem

Vājās puses

- Iedzīvotāju skaita samazināšanās, sabiedrības novecošanās
- Nepietiekošs spēcīgu NVO un kopienu līderu skaits pašvaldību teritorijās
- Sadarbības trūkums iedzīvotāju starpā un arī ar pašvaldību (īpaši pēc 2021. g. teritoriāli administratīvās reformas)
- Nepietiekamas profesionālās pilnveides un mūžizglītības iespējas
- Aktivitāšu trūkums vietējiem iedzīvotājiem, īpaši jauniešiem vecumā no 13-25 gadiem (sporta iespējas, kopā būšanas vietas, izglītojoši vaļasprieki u.c.)
- Nav atbalsta mehānismu kopienu līderu stiprināšanai, jaunu līderu iedrošināšanai

V

Iespējas

- Jauniešu motivēšana un iesaiste teritorijas attīstīšanā un savu spēju spēcīnāšanā
- Sociālo inovāciju un sociālās uzņēmējdarbības stiprināšana
- Viedo ciemu attīstība
- Vietējo iedzīvotāju aktīvāka iesaiste vietējos procesos un sadarbības veicināšanā, t.sk. pieaugušo neformālās izglītības pieejamības stiprināšanā
- Jaunu ģimeņu un uzņēmēju pārvākšanās uz dzīvi laukos
- Pēc 2021. gada administratīvi teritoriālās reformas, iedzīvotāji aktīvāk iesaistās vietas attīstībā, kā rezultātā pašvaldība varētu tās iesaistīt dažādu lēmumu pieņemšanā

I

Draudi

- Iedzīvotāju skaita turpmāka samazināšanās, cilvēkresursu aizplūšana
- Sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvara palielināšanās
- Pakalpojumu pieejamības un kvalitātes samazināšanās lauku teritorijās, izteikti personām ar invaliditāti
- Veselības aprūpes pakalpojumu nepieejamība un dārdzība
- Liela plaisa starp lauku teritoriju iedzīvotāju ekonomisko un sabiedrisko aktivitāti, kopienu saliedētību un ieinteresētības trūkumu vietas attīstībā

D

Ko varam darīt, lai izmantotu stiprās puses un mazinātu vājo pušu ietekmi:

- Mērķtiecīgi atbalstīt iedzīvotāju iniciatīvas vietējo kopienu aktivizēšanai un līdzdalības veicināšanai;
- Izstrādāt daudzveidīgus atbalsta rīkus, lai piesaistītu jaunas ģimenes un noturētu jauniešus dzīvei lauku teritorijās;
- Radīt atbalstu sociālo inovāciju un tādām uzņēmējdarbības iniciatīvām, kas būtiski ietekmē vietas pakalpojumu pieejamību un sociālās integrācijas iespējas;
- Atbalstīt iniciatīvas, kas veicina viedo ciemu attīstību (kopienu stiprināšana, inovatīvi risinājumi, zināšanu pārnese, sadarbība u.c.);
- Atbalstīt vides un pakalpojumu pieejamības projektus dažādām sabiedrības grupām, t.sk. personām ar invaliditāti;

- Veicināt pakalpojumu veidošanos pagastos un ciemos;
- Veicināt mūžizglītības iespējas lauku teritorijā.

SVID DZĪVES VIDE

S

Stiprās puses

- Daudzveidīgi dabas resursi, unikālas ainavas un kultūras mantojums
- Unikālo dabas vērtību apzināšanās un vēlme saglabāt nākamajām paaudzēm
- Labas starpteritoriālās un starpvalstu sadarbības iestrādes
- “Labās gribas memorands par Bioreģiona izveidi GNP” kā priekšnosacījums dažādu iesaistīto pušu virzībai uz vienotu mērķi
- Aktīvi vietējās kultūrtelpas veidojoši amatierkolektīvi
- Augsta līmeņa pētnieciski, izglītojoši uzņēmumi, kā arī vides izglītības un zīmolveidības organizācijas (Vides risinājumu institūts, Priekuļu pētniecības centrs, EnterGauja, Greenfest, ZAAO)
- Liels bioloģisko zemju platību īpatsvars

V

Vājās puses

- Nepietiekama vai neesoša infrastruktūra pagastos (t.sk. vides un kultūras objektos)
- Kultūras piedāvājuma trūkums vietējiem iedzīvotājiem un tūristiem, izteikta sezonālitate
- Vāja savstarpējā sadarbība tūrisma nozarē
- Nepietiekamas zināšanas par videi draudzīgu dzīvesveidu, aktivitātēm dabā, uzņēmējdarbību, bioloģisko saimniekošanu un publisko pasākumu ietekmi uz vidi
- Izteikta sezonālitate tūrisma piedāvājumā, naktsmītņu trūkumu vasaras mēnešos līdz gandrīz dīkstāvei oktobrī-novembrī un februārī-martā
- Ceļu infrastruktūras sliktais stāvoklis (t.sk. velociņi, gājēju celiņi, apgaismojums)

I

Iespējas

- Videi draudzīga tūrisma un publiskās infrastruktūras attīstība vietas pievilcības veicināšanai
- Vietējās pārtikas ražošanas un patēriņa veicināšana
- Tūrisma nozares sadarbības intensificēšana ar citām nozarēm
- Potenciāls atjaunojamās enerģijas ražošanai
- Liels skaits dažāda veida dabas un kultūras objektu, kam ir augsts tūrisma potenciāls
- Bioreģiona un ekosistēmu pakalpojumu attīstības potenciāls
- Aprites ekonomikas un bezatkritumu principu veicināšana
- Zināšanu un pieredzes uzkrāšana par dabai draudzīgu un klimatneitrālu dzīvesveidu un saimniekošanu

D

Draudi

- Klimata pārmaiņas un bioloģiskās daudzveidības samazināšanās
- Vietējās kultūras, prasmju, tradīciju un identitātes izzušana globalizācijas procesu ietekmē
- Vides piesārņojums, enerģētikas krīze
- Pārtikas pieejamības un kvalitātes samazināšanās
- Likumi un normatīvais regulējums neveicina saimniecisko darbību un izpratni par videi draudzīgu saimniekošanu, uzņēmējdarbību un atpūtu

Ko varam darīt, lai izmantotu stiprās puses un mazinātu vājo pušu ietekmi:

- Atbalstīt darbības, kas rada minimālu ietekmi uz vidi, saglabā kultūras mantojumu un veicina enerģētisko neatkarību. Svarīga daļa ir izpratnes veidošana un aktivitāšu īstenošana vietējā līmenī, kas tieši ietekmē ilgtermiņa procesus atjaunojamās enerģijas neatkarības veicināšanā;
- Attīstīt bioloģisko produktu ražošanu un pārstrādi, kā arī iniciatīvas, kas iedzīvotājiem ļauj iegādāties un patērēt kvalitatīvu, uz vietas audzētu pārtiku;
- Veidot daudzveidīgus sadarbības projektus virzībai uz Bioreģionu, tūrisma piedāvājuma daudzveidošanai un jaunu iedzīvotāju piesaistei;
- Attīstīt atkritumu šķirošanas un otrreizējās izmantošanas punktu pieejamību Partnerības darbības teritorijā. Sekmēt videi draudzīgu uzņēmējdarbību un dzīvesveidu;
- Popularizēt veselīgu dzīvesveidu un veselīgas produkcijas pieejamību;
- Jāveicina projekti un pieredzes apmaiņa, kas stimulē izpratni un zināšanas par daudzveidīgām attīstības iespējām aizsargājamās dabas teritorijās.

1.6. TERITORIJAS ATTĪSTĪBAS VAJADZĪBU IDENTIFICĒŠANA UN POTENCIĀLA ANALĪZE

Tā kā viens no LEADER 7 pamatprincipiem ir uz vietējo iedzīvotāju vajadzībām balstīta attīstība, **iedzīvotāju viedokļi bijis būtisks pamatnosacījums** SVVA stratēģijas attīstības virzienu un prioritāšu definēšanā. Balstoties uz sabiedrības viedokļiem (sīkāka informācija atrodama pielikumā), kā būtiskākos izaicinājumus Partnerības darbības teritorijā vietējie iedzīvotāji uzsver:

- darba vietu un darba spēka trūkums;
- zināšanu trūkums, tehnisko, saimniecisko, lauksaimniecības prasmju izzušana;
- netiek izmantoti vietējie resursi ilgtspējīgas ekonomiskās izaugsmes veicināšanā;
- iedzīvotāju skaita samazināšanās laukos;
- sabiedrības novecošanās, sociālā atstumtība;
- nepietiekama sadarbība starp iedzīvotājiem (īpaši starp paaudzēm), uzņēmējiem un pašvaldību;
- nepietiekama pakalpojumu pieejamība, īpaši sabiedriskā transporta, veselības aprūpes pieejamība un kvalitāte;
- jauniešu integrēšana, iniciatīvu trūkums;
- nepietiekamas profesionālās pilnveides un interešu izglītības iespējas;
- netiek izmantoti vietējie resursi ekonomiskās un enerģētiskās neatkarības stiprināšanai;
- nepiemērota un novecojusi infrastruktūra, t.sk. autoceļi, gājēju un velo celiņi;
- ražošanas un darba telpu trūkums;
- tehnoloģiju un inovāciju nepietiekams pielietojums uzņēmējdarbībā;
- mārketinga un mūsdienu pārdošanas prasmju trūkums;
- vietējās identitātes zaudēšana;
- kultūras mantojuma objektu sliktais stāvoklis;
- kopienas līderu atbalsta instrumentu trūkums;

- aktivitāšu trūkums vietējo kopienu stiprināšanai.

Jāmin, ka daļu no iedzīvotāju minētajiem izaicinājumiem ir praktiski neiespējami risināt caur SVVA stratēģiju, piemēram, uzlabot autoceļu infrastruktūru vai sabiedriskā transporta un veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību, tomēr šīs problēmas ir jāapzinās, lai spētu novērtēt to ietekmi uz teritorijas attīstības iespējām un draudiem.

Papildus iedzīvotāju viedokļiem un SVID analīzei, 2022. gada ziņojumā “Biedrības “Cēsu rajona lauku partnerība” Vietējās attīstības stratēģijas 2014.-2020. gadam novērtējums” tika definētas teritorijas attīstības vajadzības un ieteikumi jaunās SVVA stratēģijas izstrādei:

- vāja sadarbība uzņēmēju, amatnieku un mājražotāju starpā;
- maz amatnieku kopprojekti iekārtu iegādei, preču virzīšanai tirgū;
- zināšanu un kompetenču trūkums;
- nepieciešamība saglabāt kultūras mantojuma un dabas unikālās vērtības;
- energoefektivitātes ieviešanas veicināšana un “zaļās domāšanas” vairošana;
- nepieciešamība pēc izpratnes vairošanas par zaļās dzīves un uzņēmējdarbības principiem, tai skaitā, aprites ekonomikas pamatprincipiem;
- nepieciešamība pēc ciešākas sadarbības - mārketinga, teritorijas popularizēšana, kopējas aktivitātes tūrisma jomā;
- nepieciešams aktivizēt uzņēmēju un aktīvo iedzīvotāju savstarpējo tīklošanos, radot priekšnosacījumus kopienu un vietējo uzņēmēju stiprināšanai;
- rast iespēju nodrošināt uzņēmējiem apmācības viņu identificētajās jomās – mārketingā, grāmatvedībā, nodokļu jomā un “Zaļā kursa” uzstādījumā;
- jaunajā SVVA stratēģijā pievērst uzmanību jomām, kurās uzņēmēji līdz šim nav bijuši atsaucīgi – sociālā uzņēmējdarbība, uzņēmēju sadarbība un jauniešu nodarbinātība;
- nodalīt pašvaldības tiešos pienākumus, kuru finansēšanai ir atvēlēti citi ES fondi, lai maksimāli atvēlētu LEADER finansējumu iedzīvotāju vadītām un īstenotām iniciatīvām, mērķtiecīgāk veicinot gan uzņēmumu, gan NVO, un fizisku personu iesaisti teritorijas labiekārtošanas projektu īstenošanā;
- novirzīt atbalstu iniciatīvām, kas ir tieši virzītas kā vietējās iniciatīvas no iedzīvotājiem, kopienām vai NVO;
- atbalstīt jauniešu attīstītas idejas, tai skaitā eksperimentālus projektus;
- prioritizēt pieteikumus, kuri veicina NVO sektora sadarbības un tīklošanās aktivitātes, kā arī iedzīvotāju un vietējo kopienu aktivizēšanas un līdzdalības aktivitātes;
- sekojot kopējām uzņēmējdarbības un tirgus tendencēm, kā arī izvirzītajiem ilgtspējīgas attīstības un klimata neitralitātes mērķiem, jāveicina digitalizācijas, bioekonomikas un aprites ekonomikas principu iedzīvināšana teritorijā.

Šī ziņojuma izstrādes ietvaros tika izmantotas daudzveidīgas datu iegūšanas un analīzes metodes, tai skaitā iedzīvotāju aptaujas, LEADER projektu ieviesēju aptaujas, fokusgrupas un intervijas.

Neraugoties uz minētajiem izaicinājumiem, **lauku teritorijas neapšaubāmi ir vieta daudzveidīgām iespējām**, salīdzinot ar blīvi apdzīvotām teritorijām. Ņemot vērā Partnerības darbības teritorijas ģeogrāfisko novietojumu un pieejamos resursus, pastāv vairākas priekšrocības potenciālās attīstības jomās, piemēram, bioekonomika, ekosistēmu pakalpojumi, attālinātā darba iespējas, dabas tūrisms, bioloģiskā lauksaimniecība, pārtikas pārstrāde un ražošana u.c.

Ņemot vērā teritorijas attīstības vajadzības un potenciālu, nepieciešams atbalsts rīcībām, kas veicina ilgtspējīgu resursu un zināšanu potenciāla izmantošanu uzņēmējdarbībā, digitālu un inovatīvu risinājumu ieviešanai, resursu efektīvākai izmantošanai un aprites ekonomikas principu pielietošanai. Atbalstāmas starptautiskas un starpteritoriālas sadarbības iniciatīvas, pieredzes apmaiņa un tīklošanās aktivitātes vietējo uzņēmēju un kopienu stiprināšanai.

Būtiskākās pazīmes atbalstāmām uzņēmējdarbības jomām:

1. Rada būtisku ietekmi Partnerības darbības teritorijas uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšanā;
2. Veicina apritīgumu, resursu atkārtotu izmantošanu, rada minimālu ietekmi uz dabu;
3. Rada augstāku pievienoto vērtību salīdzinājumā ar līdzšinējo darbību;
4. Veicina inovāciju un digitālu risinājumu attīstību, kā arī ieviešanu teritorijā;
5. Darbojas radošajās industrijās un bioekonomikas nozarēs (atjaunojamās enerģijas, pārtikas ražošanas, veselības atjaunošanas produktu un pakalpojumu radīšanā);
6. Palielina darbinieku kvalifikāciju, īsteno un atbalsta jauniešu uzņēmējdarbības iniciatīvas (apmācības, profesionālās pilnveides kursi, jaunu uzņēmumu dibināšana u.c.).

Būtiskākās atbalstāmās sabiedriskās aktivitātes:

1. Uz vietējās kopienas vajadzībām balstītas infrastruktūras izveide;
2. Zināšanu un prasmju pilnveidošana kopienu stiprināšanai;
3. Kopienu stiprināšanas aktivitātes, īpaši jauniešu un sociāli mazāk aizsargātu iedzīvotāju līdzdalības veicināšanai;
4. Sadarbības veicināšana (tīklošanās, vietēja un starpvalstu pieredzes apmaiņa);
5. Vietējās identitātes, kultūras un vēstures mantojuma saglabāšana un attīstīšana.

Būtiskākās atbalstāmās aktivitātes vides ilgtspējas un klimata neitralitātes veicināšanai:

1. Videi draudzīgu preču un pakalpojumu attīstība (t.sk. atbalsts Bioreģiona iniciatīvām);
2. Videi un klimatam draudzīgas publiskās infrastruktūras izveide;
3. Videi draudzīga dzīvesveida principu un saimniekošanas popularizēšana.

Papildu šīm definētajām pazīmēm un aktivitātēm, atbalstāmas ir visas iepriekšminētās un citas aktivitātes, ja tās caurvij kāda no horizontālajām prioritātēm:

DIGITALIZĀCIJA, INOVĀCIJAS, APRITĪGUMS, SADARBĪBA

TERITORIJAS UNIKALITĀTE UN ATTĪSTĪBAS POTENCIĀLS

Pirmais Bioreģions Latvijā un Z-Eiropā

Cēsu, Siguldas un Valmieras novadu kopīga teritorijas nākotnes vīzija ir **pirmā Bioreģiona izveide Latvijā un Ziemeļeiropā**. “Bioapgabals” jeb Bioreģions ir ģeogrāfiska teritorija, kurā lauksaimnieki, sabiedrība, tūrisma operatori, apvienības un publiskās iestādes vienojas par vietējo resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, kuras pamatā ir bioloģiskie principi un prakse. Mērķis ir veicināt teritorijas ekonomisko, sociālo un kultūras potenciālu⁵⁹.

Tā būtība ir attīstīt lauku vidi kādā konkrētā ģeogrāfiskā apgabalā sabiedrībai un dabai draudzīgā veidā, saglabājot tradicionālās ainavas, kultūras mantojumu un arī gastronomiskās īpatnības. Tātad Bioreģions Partnerības darbības teritorijā un apkārtējās teritorijās varētu darboties kā vietējās ekonomikas veicinātājs un vienlaikus attīstīt ilgtspējīgu dzīvi laukos, sniedzot konkurētspējīgas priekšrocības ne tikai vietējā, bet arī starptautiskā līmenī. Gaujas Nacionālais parks ir viens no būtiskākajiem Bioreģiona veidošanās priekšnosacījumiem, kā arī tas, ka jau šobrīd sertificētās bioloģiskās lauksaimniecības zemes platība GNP un tam pieguļošajās apkārtnes teritorijās ir ~20%, kas ir lielāka nekā vidēji Latvijā (~15%). Bioloģisko produktu audzēšanas un pārstrādes popularizēšana ir cieši saistīta ar pārtikas īsās piegādes ķēžu attīstību, tādējādi pievēršot arvien lielāku uzmanību vietējās ekonomikas stiprināšanai, pārtikas drošumam, uzturvērtībai un ietekmei uz vidi. Tādēļ, būtu jāiedrošina centieni atbalstīt un palielināt bioloģiskajā lauksaimniecībā izmantotās zemes platību un attīstīt bioloģisko produktu tirgu.

GNP dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros veiktajā soc-ekonomiskajā aptaujā kā būtiskākās priekšrocības dzīvei GNP iedzīvotāji min: ainaviskums, daba, pilsētas tuvums, zemākas izmaksas, miers un klusums, brīvā laika pavadīšanas iespējas, vieta ģimenēm ar bērniem, vietējā kopiena.

Bioreģiona koncepcijas pamatā ir:

- ilgtspējīga resursu apsaimniekošana;
- bioloģiskās lauksaimniecības un bioloģiskās pārtikas patēriņa veicināšana;
- bezatkritumu dzīvesveids;
- aprites ekonomika;
- lēnais tūrisms;
- spēcīgas vietējās kopienas un virzība uz vienotu mērķi.

⁵⁹ Avots: EK paziņojums “Par rīcības plānu, kā attīstīt bioloģisko ražošanu”, 2021.

1.7. STARPTERRITORIĀLĀS UN STARPVALSTU SADARBĪBAS VAJADZĪBU NOVĒRTĒJUMS

Partnerība līdz šim ir īstenojusi sadarbības projektus ar vietējām rīcības grupām (turpmāk - VRG) Latvijā - biedrību "Jūrkante", biedrību "Vidzemes lauku partnerība "Brasla", biedrību "Abulas lauku partnerība", biedrību "SATEKA", biedrību "Pierīgas partnerība", biedrību "Darīsim paši", publisko un privāto partnerattiecību biedrību "Zied Zeme" un ārpus Latvijas – ar VRG no Igaunijas, Slovēnijas, Portugāles, Lietuvas, Somijas, Lielbritānijas, kopīgi ieviešot projektus, kas veicina teritoriju uzņēmējdarbības vides, tūrisma un vietējo kopienu attīstību un iesaisti vietējās teritorijas attīstībā. Partnerībai ir sadarbības līgums ar Igaunijas VRG "Green Riverland Partnership", kurā iezīmēti turpmākas sadarbības virzieni.

2016.-2022. gada plānošanas perioda ietvaros īstenoti vairāki starpterritoriālie un starpvalstu projekti:

- "Mājražotāju jaunrade" – uzņēmējdarbības veicināšana un dažādošana lauku teritorijās;
- "Zaļais velo ceļš- uzņēmēju aktivizēšanas iespēja";
- "KOPA – kopienu pārdomāta attīstība" - projekta mērķis ir sekmēt kvalitatīvu un sistēmisku kopienu iesaisti savas kopienas vajadzību apzināšanā un uz tām balstītu risinājumu īstenošanā, sniedzot tām atbalstu un stiprinot to kapacitāti ilgtspējīgai izaugsmei;
- "Savvaļas brīnumi - Wild Wonders" – ir projekts, lai kopā ar partneriem no Saldus novada, Utenas un Jonišķi reģioniem Lietuvā, Stirlingas reģionu Skotijā, Lielbritānijā, Vaara-Karjalan - Somijā veicinātu uzņēmējdarbības attīstību un dažādošanu sadarbības partneru teritorijās;
- "Ilgtspējīga tūrisma attīstības principu īstenošana nacionālo parku/aizsargājamo teritoriju reģionos" – ir projekts, lai kopā ar partneriem no Latvijas (Ziemeļkurzemes biznesa asociācija), Igaunijas, Slovēnijas, Portugāles sekmētu ilgtspējīgu tūrisma uzņēmējdarbības attīstību un dažādošanu, izmantojot trīs līmeņu sadarbības tīklu veidošanu starp īpaši aizsargājamo dabas teritoriju reģioniem.

Starpterritoriālā un starpvalstu sadarbība ir būtisks priekšnosacījums LEADER pieejas īstenošanā, tādēļ arī turpmāk sadarbības iniciatīvām būs būtiska prioritāte, turpinot esošas sadarbības un attīstot jaunas.

Partnerības darbības teritorijai būtiski sadarbības virzieni un teritorijas:

- jaunatni iesaistošu aktivitāšu īstenošana, kas veicina jauniešu uzņēmējspējas un vēlmi dzīvot lauku teritorijā;
- uzņēmējdarbības vides attīstība;
- vietējās pārtikas ražošanas dažādošana un noieta tirgus veicināšana;
- pašpietiekamo (viedo) ciemu un kopienu attīstība;
- Bioreģiona iniciatīvu attīstīšana;
- caur LEADER sadarbības aktivitātēm veicināt virzību uz Vidzemes plānošanas reģiona noteiktajiem viedās specializācijas tautsaimniecības sektoriem kā: tehnoloģiju un eksporta ietilpīga ilgtspējīga kokapstrāde, iekļaujot mēbeļu ražošanu, pārtikas un dzērienu ražošanu, mežsaimniecība, atjaunojamo enerģijas resursu ražošanu, veselības rehabilitācija un aprūpe.

2. STRATĒĢISKĀ DAĻA

2.1. VĪZIJA UN STRATĒĢISKIE MĒRĶI

Stratēģijas moto- NĀKOTNES SĒ-JUMS!

“Cēsu rajona lauku partnerības vīzijas pamatā ir stipras uzņēmējdarbības un labvēlīgas dzīves vides veidošanās lauku teritorijās, kur tiek respektēta un saglabāta dabas, kultūras un sabiedrības daudzveidība, lai pēc 7 un vairāk gadiem partnerības teritorija būtu daļa no Bioreģiona, kur vietējiem resursiem un zināšanām ir augstāka pievienotā vērtība, kur vietējie uzņēmēji, stipras kopienas un ilgtspējīga vide ir teritorijas attīstības dzinējspēks.”

Aprites ekonomika – ir atjaunojoša sistēma, kuras pamatprincipi ir lietot mazāk izejvielu, izmantot atkārtoti, atkritumus pārvērst par izejvielām, tā mazinot neizmantojamo atkritumu daudzumu.

Uzņēmējdarbībai labvēlīga vide – ir vide, kur ikvienam, kurš jau darbojas vai vēlas uzsākt uzņēmējdarbību ir pieejama nepieciešamā infrastruktūra un daudzveidīgi atbalsta instrumenti savas uzņēmējdarbības veikšanai un attīstīšanai.

Iedzīvotājiem labvēlīga vide – ir vide, kurā ikvienam ir iespējas justies droši gan sociāli, gan ekonomiski, kur nodrošināti visi ikdienās nepieciešamie pakalpojumi, kur ir iespēja iesaistīties savas apkārtnes vides uzlabošanā, pavadīt brīvo laiku atbilstoši savām interesēm un spējām, kā arī iespēja papildināt savas zināšanas un prasmes visas dzīves garumā.

Vides daudzveidība – ir vide, kurā attīstība notiek saudzīgi rīkojoties ar mūsu planētas resursiem un rūpējoties par to, lai uz Zemes tiktu saglabāta bioloģiskā daudzveidība, sniedzot cilvēkam iespēju dzīvot veselīgā vidē, īstenojot savu potenciālu un spējas.

Kultūras daudzveidība – ir vide, kurā tiek respektēta un saglabāta vietējā identitāte un kultūras mantojums.

Sabiedrības daudzveidība – ir iekļaujoša sabiedrība, kurā ikvienam sabiedrības loceklim, tai skaitā sociālās atstumtības riskam pakļautās sabiedrības grupām, ir pieeja pakalpojumiem, brīvā laika pavadīšanas iespējām un tiek nodrošināta iespēju vienlīdzība.

Bioreģions – ir vide, kur vietējie uzņēmēji, lauksaimnieki un kopienas var darboties kā vietējās ekonomikas un teritorijas atpazīstamības veicinātājs, vienlaikus attīstot ilgtspējīgu dzīvi laukos, sniedzot konkurētspējīgas priekšrocības ne tikai vietējā, bet arī starptautiskā līmenī. Šeit vietējiem iedzīvotājiem ir piekļuve kvalitatīvai pārtikai, tīrai videi un brīvā laika pavadīšanas iespējām.

Augstāka pievienotā vērtība – ir tādas uzņēmējdarbības aktivitātes, kas rada produktus vai pakalpojumus ar augstāku pievienoto vērtību, nekā līdz šim, veicinot saražotās produkcijas vērtības un apgrozījuma pieaugumu.

STRATĒGISKIE MĒRĶI

Lai virzītos uz vīzijā definēto nākotnes redzējumu, ir definēti **3 stratēģiskie mērķi**:

SM1: Uz vietējiem resursiem un zināšanām balstīta ilgtspējīgas ekonomikas attīstība, veicinot pakalpojumu pieejamību un augstākas pievienotās vērtības radīšanu

Atbalsts rīcībām, kas veicina vietējo resursu un zināšanu potenciāla izmantošanu, kā arī veidotu konkurētspējīgu vidi uzņēmējdarbībai

SM2: Pievilcīgas dzīves vides un aktīvu vietējo kopienu attīstība

Atbalsts vietējām iedzīvotāju grupām, NVO, uzņēmējiem un publiskās pārvaldes iestādēm, kas uzlabo dzīves kvalitāti un vietas pievilcību, t.sk. kopienu stiprināšanu, viedo ciemu veidošanos

SM3: Vides ilgtspējas un klimata neitralitātes veicināšana

Atbalsts aktivitātēm, kas veicina vides resursu ilgtspējīgu izmantošanu un klimatneitrālu aktivitāšu daudzveidošanu

2.2. PARTNERĪBAS DARBĪBAS TERITORIJAI BŪTISKI ATTĪSTĪBAS VIRZIENI

Lai veicinātu vietējās ekonomikas attīstību un īstenotu stratēģijas “No lauka līdz galdam” iespējamu pāreju uz ilgtspējīgu ES pārtikas sistēmu, Partnerība kopā ar vietējām rīcības grupām, Cēsu novada pašvaldību, Smiltenes novada pašvaldību, vietējiem kooperatīviem, Latvijas Lauku konsultāciju centru, biedrību “GreenFest” ir identificējuši teritorijai būtisku virzienu, lai veicinātu pārtikas īso piegāžu ķēžu un attīstību un vietējo produktu virzību tirgū. Ir panākta konceptuāla vienošanās ar iepriekš minētajām organizācijām par nepieciešamību īstenot sadarbības iniciatīvas, pamatojoties uz šādām vietējām vajadzībām:

- nepieciešams veicināt komunikāciju ar pārtikas ražotājiem un pārstrādātājiem;
- jaunu sadarbības formu un kooperatīvu attīstība vietējās pārtikas konkurētspējas uzlabošanai;
- kvalitātes zīmes izveide, produktu izsekojamība;
- pārdošanas kanālu definēšana, tādējādi saprotot, kāda veida aktivitātes ir nepieciešams īso pārtikas piegāžu ķēžu darbības veicināšanai;
- virzība uz Bioreģionu un tā identitātes veidošana;
- produktu pieejamības veicināšana, ērta iepirkšanās procesa un infrastruktūras nodrošināšana;
- patērētāju un piegādātāju informēšana par ieguvumiem un ekonomisko, vides un sociālo ietekmi, ko rada vietējās pārtikas patēriņš un īsās piegādes ķēžu nodrošināšana – kampaņas.

Īstenojot iniciatīvas un projektus, kas saistīti ar vietējo iedzīvotāju un kopienu aktivizēšanu, būtiski turpināt iesākto, stiprinot esošas un veidojot jaunas vietējās kopienas, lai sekmētu sabiedrības līdzdalību, sociālo iekļaušanos un patīkamas dzīves vides radīšanu lauku teritorijās.

Pamatojoties uz šīm vajadzībām, tika definēti **3 TERITORIJAI BŪTISKI ATTĪSTĪBAS VIRZIENI**, kuru īstenošana sekmēs ne tikai virzību uz ES Zaļā kursa pamatprincipu ieviešanu, bet arī vietējās ekonomikas, vides un sabiedrības ilgtspējīgas nākotnes nodrošināšanu.

Pārtikas īso piegāžu ķēžu veicināšana un vietējo produktu virzība tirgū

Atbalsts īso piegādes ķēžu darbībai un piedāvājumu veidošanai pārtikas produktu piegāžu un sabiedriskās ēdināšanas pakalpojumu nodrošināšanai, atbalsts sadarbībai starp vietējo produktu ražotājiem to produkcijas virzībai tirgū un atpazīstamības veicināšanai.

Bio reģiona attīstības iniciatīvas

Atbalsts iniciatīvām, kas veicina daudzveidīgas sadarbības aktivitātes virzībā uz Bioreģiona izveidošanu

Vietējo kopienu stiprināšana

Atbalsts vietējo kopienu stiprināšanai un iniciatīvām, kas veicina sadarbību un virzību uz pašpietiekami (viedo) ciemu veidošanos

Lai

virzītos uz šo stratēģisko mērķu īstenošanu, partnerība turpinās veidot sadarbību un kopprojektus ar organizācijām, kas līdz šim aktīvi iesaistījušies šo teritorijai būtisko vajadzību attīstībā. Šo aktivitāšu īstenošanai paredzēts piesaistīt **citu ārējo finansējumu**.

2.3. CITA ĀRĒJĀ FINANSĒJUMA NEPIECIEŠAMĪBA UN PIESAISTĪŠANAS NOVĒRTĒJUMS

Lai Partnerības darbības teritorijā sekmētu SVVA stratēģijā izvirzīto mērķu sasniegšanu, plānots piesaistīt ne tikai Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai – ELFLA finansējumu, bet meklēt cita ārējā finansējuma piesaistes iespējas, lai realizētu teritorijai būtiskas attīstības un sadarbības iniciatīvas. Kopā ar sadarbības partneriem, plānotas kopīgas aktivitātes, lai piesaistītu finansējumu no:

- Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF);
- Eiropas Sociālā fonda (ESF);
- ERASMUS+;
- Latvijas Atveseļošanās fonda;
- Citi finanšu instrumenti, kas atbalsta SVVA stratēģijā izvirzīto mērķu sasniegšanu.

2.4. INOVATĪVO RISINĀJUMU IDENTIFICĒŠANA

Eiropas Savienībā arvien vairāk runā par ekonomikas un uzņēmējdarbības nozaru pārkārtošanos un pāreju uz zaļo ekonomiku. Lai to īstenotu, ārkārtīgi svarīga loma ir inovācijām, pētniecības un attīstības projektu īstenošanai un procesu modernizēšanai. Līdz šim esošie atbalsta instrumenti nodrošinājuši minimālu interesi par inovācijām, lai arī uzņēmēji izprot to nozīmīgumu un izprot inovāciju nepieciešamību, pretendējot uz finanšu resursu piesaisti, vienlaikus pastāv priekšstats, ka inovācija ir dārgs process, un daudzi mazie uzņēmēji to neuzskata par prioritāti, vai arī tiem trūkst iekšējā kapacitāte, kas būtu vērsta uz inovāciju un efektīvāku darbības nodrošināšanu, resursu ilgtspēju⁶⁰. SVVA stratēģijas ietvaros būtiska loma ir inovāciju attīstībai lauku teritorijā, kas veicinātu vietas konkurētspēju un izaugsmi, tādēļ inovācija ir izvirzīta kā viena no horizontālajām prioritātēm, kas caurvij visus stratēģiskos mērķus un rīcības.

Inovācija ir process zinātniskās, tehniskās, sociālās, kultūras vai citas jomas ideju, izstrādņu un tehnoloģiju veiksmīgai īstenošanai jaunā produktā, pakalpojumā vai procesā. Atšķirībā no izgudrojuma, inovācija ir jauna produkta ieviešana, pilnveidošana vai esoša uzlabošana, pielāgojoties tirgus vajadzībām.

Inovācijas var tikt atbalstītas uzņēmuma vai teritoriālā līmenī. Ja tas ir **uzņēmuma līmenī**, tad inovācija var būt jebkāds jauninājums, kas nav bijis uzņēmumā/ organizācijā. **Teritoriālā inovācija** var tikt vērtēta dažādos mērogos: tā var būt inovācija, kas ir pirmo reizi ieviesta Partnerības darbības teritorijā un tai ir vietēja vai plašāka teritoriāla ietekme, jo inovācijas sniegtie rezultāti tiek izmantoti vai ietekmē daļu vai visu Partnerības darbības teritoriju.

Īsumā: **Inovācija** ir veiksmīga jauninājuma ražošana, iekļaušana un izmantošana ekonomikas vai sociālā jomā.

Pastāv vairāki inovāciju līmeņi:

Pakāpeniska - šis inovāciju līmenis ir visplašāk izplatīts un, attiecībā uz produktiem vai pakalpojumiem, tas saistās ar pakāpeniskiem un pastāvīgiem uzlabojumiem, zemu tehnoloģiskās novitātes līmeni. To ietekme uz tirgu ir vērtējama kā zema.

Radikāla - jauns produkts vai process, kas pilnībā aizvieto esošo. Šajā inovāciju līmenī ietilpst galvenokārt nozari transformējoši vai jaunus tirgus radoši tehnoloģiski izrāvēni. Tām ir augsts tehnoloģiskās novitātes līmenis un neliela ietekme uz tirgu. Radikālās inovācijas notiek reti, tomēr atšķirībā no pakāpeniskām inovācijām, tās risina globālas problēmas, un tirgus vajadzību apmierināšanai izmanto jaunas pieejas, pilnībā transformējot tirgu vai visu ekonomiku.

Graujoša – pilnīgi atšķirīgs veids, kā klients saņem pakalpojumu, graujoši samazinot izmaksas par radītajiem produktiem un pakalpojumiem. Šīm inovācijām ir augsts tehnoloģiskās novitātes līmenis

⁶⁰ Avots: Cēsu novada attīstības programmas 2022.-2028. gadam

un ievērojama ietekme uz tirgu, kā rezultātā radītie produkti vai pakalpojumi izveido jaunu vērtību tīklojumu esošiem vai jauniem klientiem.

Pastāv vairāki inovāciju veidi: produkta, procesa, organizatoriskā, mārketinga un sociālā inovācija. Sociālās inovācijas ir atsevišķi nodalāmas, jo to mērķiem un līdzekļiem ir sociāls raksturs, tomēr tām var būt ietekme uz lauku teritoriju attīstību vides jomā (piem., inovācijas atkritumu šķirošanā, ekoloģiskā mājražošanā u.c.), ekonomikas jomā (piem., sociālā uzņēmējdarbība) un sociālajā jomā (piem., inovācijas iedzīvotāju līdzdalības veicināšanai, veselības un sociālās aprūpes jomā u.c.). Sociālo inovāciju virsmērķis ir labklājības līmeņa paaugstināšana, jaunas prakses vai tehnoloģiski izgudrojumi, kas vērsti uz labāku sociālo vajadzību apmierināšanu salīdzinājumā ar esošajiem risinājumiem⁶¹.

SVVA stratēģijas ietvaros ir definēti 3 soļi, kas projektu pieteicējiem ļaus identificēt, izprast un novērtēt inovāciju pazīmes, nosacījumus un ietekmi uz teritorijas attīstību.

1

Lai identificētu inovatīvus projektus, tiem jāatbilst kādai no šīm pazīmēm:

- **originalitāte** - netradicionāli risinājumi teritorijas/ uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai un identitātes stiprināšanai, kas ir radīti un īstenoti konkrētajā teritorijā vai ir pārņemta uzņēmumā no citām Latvijas vai ārvalstu praksēm, veiksmīgi pielāgojot tos vietējiem apstākļiem;
- **resursu izmantošanas efektivitāte** – risinājumi teritoriju/ uzņēmējdarbības attīstībai, kas balstās uz vietējiem resursiem un vērtībām un palīdz ilgtermiņā atrisināt konstatētās problēmas bez lieliem finanšu resursu ieguldījumiem;
- **sabiedriskā nozīme (ilgtspēja)** – risinājumi, kas atstāj pozitīvu ietekmi uz vietējo sabiedrību, aktivizējot vietējos iedzīvotājus;
- **atvērtība** – risinājumi, kas apliecina atvērtību un atbalstu jaunām idejām un starpdisciplinārai pieejai, kā arī toleranci pret citādi dzīvojošiem, domājošiem un strādājošiem;
- **partnerība** – risinājumi, kas veicinājuši sadarbību un dažādu nozaru / jomu kopdarbu un mijiedarbi teritorijas attīstības jautājumu risināšanā;
- **integrēta (pārnozariska) pieeja** – risinājumi, kas paredz nozaru savstarpēju koordināciju, panākot, ka vienas nozares risinājumi ietekmē un papildina citu nozaru attīstību, tādā veidā nodrošinot kompleksu jautājumu risināšanu teritorijas attīstībai⁶².

2

⁶¹ Avots: Vadlīnijas un ieteikumi SVVA stratēģijas izstrādei 2023.-2027. gadam

⁶² Avots: Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas izstrādātie Radošuma balvas kritēriji

Lai labāk izprastu inovatīvus projektus un to ieviešanu uzņēmumu, kopienu vai teritorijas līmenī, tiem jāatbilst kādai no iepriekš minētajām pazīmēm un kādam no šādiem nosacījumiem:

- risina kādu konkrētu problēmu/ vajadzību konkrētā tirgū vai teritorijā, kas veicina teritorijas ekonomisko attīstību, stiprina vietējo identitāti un atpazīstamību;
- jaunu produkta vai novatoriska risinājuma ieviešana, radot jaunas vai būtiski uzlabojot esoša produkta īpašības, vērtības un izmantošanas nolūku;
- balstās uz tirgus/ klientu vajadzībām un iespējām maksāt par radīto jauninājumu;
- rada zināšanu ietilpīgus produktus, procesus, risinājumus, kurus ir grūti atdarināt;
- inovācijai ir augsts komercializācijas potenciāls tirgū vai būtiska nozīme uzņēmuma, sabiedrības, lauku teritorijas attīstībai un izaugsmei;
- rada produktu vai procesu, kam ir pozitīva un ilgtspējīga ietekme uz vidi, sabiedrību un ekonomiku.

3

Inovāciju ietekme uz teritorijas attīstību tiks iekļauta projektu vērtēšanas kritērijos, pēc kuriem projektu pieteicēji varēs pretendēt uz papildus punktiem projektu vērtēšanā. **Inovāciju projekti tiks vērtēti pēc šādiem kritērijiem:**

Inovāciju ietekme uz teritorijas attīstību:

Ļoti augsta ietekme:

- Inovācijai ir augsts novitātes līmenis un tehnoloģiskie risinājumi, tā rada būtisku ietekmi uz tirgus sektoru, bieži vien attīstot pilnīgi jaunu tirgu;
- Projekta pretendents sadarbojas ar citiem uzņēmumiem, organizācijām un vietējām kopienām inovāciju procesu ietvaros;
- Sniedz unikālus risinājumus būtisku vajadzību nodrošināšanai konkrētā teritorijā un/vai sniedz jaunas, līdz šim nebijušas vērtības vietējai kopienai.

Augsta ietekme:

- Sekmē zināšanu pārnesi un izplatīšanu sabiedrības un uzņēmēju līmenī, sniedz pozitīvu impulsu citiem;
- Veicina teritorijas ekonomisko attīstību, stiprina vietējo identitāti un atpazīstamību;
- Veicina darba vietu saglabāšanu, jaunu radīšanu vai nodrošina esošo darbinieku kvalifikācijas paaugstināšanu;
- Veiktie ieguldījumi inovācijā ir būtiski sekmējuši uzņēmuma vai organizācijas darbības ilgtspēju, tajā skaitā ir ar nozīmīgu ietekmi uz tirgu un teritoriju.

Neliela ietekme:

- Inovācijām ir zems novitātes līmenis un ietekme uz teritorijas attīstību;

- Inovācija ļauj attīstīties esošā tirgus segmentā (piemēram, maksātspējīgākiem klientiem), vai arī pretēji, ar izmaksu samazināšanu tiek padarīts pieejams plašākam klientu lokam;
- Inovācija nerada jaunas sadarbības formas vai vērtību kopienai;
- Inovācijas ieviešana nav kritiska uzņēmuma konkurētspējai un darbības ilgtspējai

2.5. SASNIEDZAMIE REZULTĀTI

Balstoties uz esošās situācijas izvērtējumu, identificētajām teritorijas vajadzībām un potenciālu, SVID analīzi, ir definēti SVVA Stratēģijas stratēģiskie mērķi, lai veicinātu teritorijas attīstību, pamatojoties uz dzīvotspējas modeļa principiem.

Nr.	Mērķis	Rezultātu rādītājs	Bāzes vērtība	2025. gads	2027. gads	Datu avots
SM1:	Uz vietējiem resursiem un zināšanām balstīta ilgtspējīgas ekonomikas attīstība, veicinot pakalpojumu pieejamību un augstākas pievienotās vērtības radīšanu	Radīto darba vietu skaits lauku teritorijā	0 (2023. gads)	3	4	LAD
		Bezdarba līmeņa (t.sk. jauniešu) samazināšanās	4,20% (2022. gads)	4,10%	4,00%	NVA
		Jaundibināto ⁶³ uzņēmumu skaits LEADER projektu ietvaros	0 (2023. gads)	1	3	CRLP
		Uzņēmumu skaits, kas saņem LEADER projektu atbalstu (t.sk. lauku teritorijā)	0 (2023. gads)	10	15	CRLP
		Tūrisma mītnu skaita pieaugums (t.sk. lauku teritorijā)	168 (2022. gads)	180	185	Cēsu un Smiltenes TIC
SM2:	Pievilcīgas dzīves vides un aktīvu vietējo kopienu attīstība	Aktīvo biedrību un nodibinājumu skaits	260 (2022. gads)	260	260	CSP
		Aktīvo kopienu skaits lauku teritorijā	7 (2023. gads)	10	10	CRLP
		Administratīvo vienību un iedzīvotāju skaits ⁶⁴ lauku teritorijā, kas gūst labumu no īstenotajiem projektiem	0 (2023. gads)	10	16	CRLP un CSP
		Izstrādāto pašpietiekamo (viedo) ciemu stratēģiju/ rīcības plānu skaits	0 (2023. gads)	2	3	CRLP
SM3:	Vides ilgtspējas un klimata neitralitātes veicināšana	Bioloģiskajā lauksaimniecībā darbojošos uzņēmumu skaits (t.sk. lauku teritorijā)	240 (2022. gads)	260	280	LDC
		Bioloģiskās lauksaimniecības atbalstam apstiprināto zemju platību īpatsvars %	22% (2022. gads)	23%	25%	LAD
		Atbalstīto projektu skaits, kas veicina ieguldījumu Bioreģiona attīstībā	0 (2023. gads)	3	4	CRLP

⁶³ Jaundibināts uzņēmums ir juridiska vai fiziska persona, kura ir reģistrēta vai pārņemta ne agrāk kā astoņpadsmit mēnešus pirms projekta iesnieguma iesniegšanas vai plāno uzsākt saimniecisko darbību.

⁶⁴ Precīzs iedzīvotāju skaits tiks noteikts atbilstoši projekta realizācijas vietai

3. RĪCĪBAS PLĀNS

Saskaņā ar KLP SP intervenci "Darbību īstenošana saskaņā ar vietējās attīstības stratēģiju, tostarp sadarbības aktivitātes un to sagatavošana" (turpmāk - intervence)

Nr. p. k.	Mērķis/rīcība	KLP SP intervences aktivitāte	Maks. attiecināmā summa projektam (EUR)	Maksimālā atbalsta intensitāte (%)	Īstenošanas kārtas (izsludināšanas princips)	Iznākuma rādītāji
SM1: Uz vietējiem resursiem un zināšanām balstīta ilgspējīgas ekonomikas attīstība, veicinot pakalpojumu pieejamību un augstākas pievienotās vērtības radīšanu						
R1:	Mikro un mazās uzņēmējdarbības attīstība un dažādošana, sekmējot pakalpojumu pieejamību	Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas	Līdz 70 000	Atbalsta intensitāte 40% (maks. 65%)*: + 10% ieguldījums ražošanā + 20% ieguldījums lauku teritoriju attīstībā + 5% ieguldījums pārtikas ražošanā + 5% ieguldījums Bioreģiona attīstībā investīcijām izglītības, sociālā vai veselības jomā lauku teritorijā ⁶⁵	75% Terminētas kārtas līdz kamēr pietiek finansējums	Skatīt 3.2. nodaļu
<u>Rīcības ietvaros atbalstāmās darbības:</u>						
<ul style="list-style-type: none"> • Jaunu produktu un pakalpojumu radīšana, esošo produktu un pakalpojumu attīstība • Mājražošanas un amatniecības attīstība un dažādošana • Radošo industriju attīstība • Tūrisma pakalpojumu dažādošana un kvalitātes uzlabošana eksportspējas veicināšanai • Jaunu pamatpakalpojumu izveide lauku teritorijās izglītības, sociālā, veselības jomā • Darbinieku kvalifikācijas paaugstināšana 						

⁶⁵ Ievērojot normatīvus aktus par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtību Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai intervencē «Darbību īstenošana saskaņā ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju, tostarp sadarbības aktivitātes un to sagatavošana»

R2:	Augstas pievienotās vērtības uzņēmējdarbības attīstīšana	Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas	Līdz 100 000	Atbalsta intensitāte 40% (maks. 65%)*: + 10% ieguldījums ražošanā + 20% ieguldījums lauku teritoriju attīstībā + 5% ieguldījums pārtikas ražošanā + 5% ieguldījums Bioreģiona attīstībā 75% investīcijām pamatpakalpojumos lauku teritorijā izglītības, sociālā vai veselības jomā	Terminētas kārtas līdz kamēr pietiek finansējums	Skatīt 3.2. nodaļu
<u>Rīcības ietvaros atbalstāmās darbības:</u> <ul style="list-style-type: none"> Inovatīvu produktu un pakalpojumu radīšana visas partnerības darbības teritorijas līmenī (t.sk. iekārtu iegāde) Augstas pievienotās vērtības produktu un pakalpojumu radīšana Jaunu tehnoloģiju ieviešana ražošanas procesu efektivitātes un konkurētspējas uzlabošanai 						
R3:	Uzņēmējdarbības uzsākšanas atbalsts "Lauku biļete"	Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas	Līdz 15 000 ⁶⁶	Atbalsta intensitāte 40% (maks. 65%)*: + 10% ieguldījums ražošanā + 5% ieguldījums pārtikas ražošanā + 5% ieguldījums Bioreģiona attīstībā 75% investīcijām pamatpakalpojumos lauku teritorijā izglītības, sociālā vai veselības jomā ⁶⁷	Terminētas kārtas līdz kamēr pietiek finansējums	Skatīt 3.2. nodaļu
<u>Rīcības ietvaros atbalstāmās darbības:</u> <ul style="list-style-type: none"> Uzņēmējdarbības uzsākšana lauku teritorijā, jaunu produktu un pakalpojumu radīšanai 						

⁶⁶ Maksimālā atbalsta summa var mainīties atbilstoši metodikai "Fiksētas summas maksājums ar budžeta projekta aprēķina metodi "Lauku biļete" un to piemērošana Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskā plānā 2023.-2027.gadam" <https://www.zm.gov.lv/lv/lv-tiesibu-akti>

⁶⁷ "Ievērojot normatīvus aktus par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtību Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai intervencē «Darbību īstenošana saskaņā ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju, tostarp sadarbības aktivitātes un to sagatavošana

SM2: Pievilcīgas dzīves vides un aktīvu vietējo kopienu attīstība

R4:	Uz vietējās kopienas vajadzībām balstītas publiskās infrastruktūras izveide	Kopienų spēcinošas un vietas attīstības sekmējošas iniciatīvas	Līdz 50 000	Atbalsta intensitāte 70% (maks. 90%)*: + 20% balstīts uz kopienu vajadzībām +20% pieejamības nodrošināšana personām ar invaliditāti	Terminētas kārtas līdz kamēr pietiek finansējums	Skatīt 3.2. nodaļu
<p><u>Rīcības ietvaros atbalstāmās darbības:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vietējās teritorijas, objektu sakārtošana, lai uzlabotu pakalpojumu pieejamību, kvalitāti un sasniedzamību • Inovatīvu un digitālu risinājumu ieviešana vietas atpazīstamības un pievilcības veicināšanai • Videi un klimatam draudzīgas publiskās infrastruktūras izveide • Vietējai kopienai nozīmīga materiālā un nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana un izmantošana vietas attīstībā un sociālo jautājumu risināšanā 						
R5:	Kopienų stiprināšanas un sabiedrisko aktivitāšu dažādošanas iniciatīvas	Kopienų spēcinošas un vietas attīstības sekmējošas iniciatīvas	Līdz 20 000	Atbalsta intensitāte 70% (maks. 90%)*: + 20% balstīts uz vietējās kopienas vajadzībām + 20% ieguldījums pašpietiekamo (viedo) ciemu attīstībā +20% ieguldījums mūžizglītības projektos	Terminētas kārtas līdz kamēr pietiek finansējums	Skatīt 3.2. nodaļu
<p><u>Rīcības ietvaros atbalstāmās darbības:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Zināšanu un prasmju pilnveidošana kopienu stiprināšanai, tai skaitā sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju līdzdalības veicināšanai • Virzība uz pašpietiekamo (viedo) ciemu attīstību • Videi draudzīga un ilgtspējīga dzīvesveida principu veicināšanas aktivitātes • Tradicionālo prasmju pilnveidošana (t.sk tūrisma pakalpojuma piedāvājuma dažādošanai) 						
R6:	“Jauniešu iniciatīvas” atbalstīšana mērķauditorijai vecumā no 13-25 gadiem	Kopienų spēcinošas un vietas attīstības	6000 ⁶⁸	Atbalsta intensitāte 70% (maks. 100%)*:	Terminētas kārtas līdz kamēr pietiek finansējums	Skatīt 3.2. nodaļu

⁶⁸ Maksimālā atbalsta summa var mainīties atbilstoši metodikai “Fiksētas summas maksājums “Jauniešu iniciatīva” un to piemērošana Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskā plānā 2023.-2027.gadam”
<https://www.zm.gov.lv/lv/tiesibu-akti>

		sekmējošas iniciatīvas		+10 % iepriekšēja pieredze darbā ar jaunatni +20% projektiem, kuros tiek iesaistīti dalībnieki no vairākiem pagastiem		
--	--	------------------------	--	--	--	--

Rīcības ietvaros atbalstāmās darbības:

- Sekmēt vienaudžu un paaudžu sadarbību, inovāciju, uzņēmējspējas un veselīgu dzīvesveidu
- Jauniešu atbalsta tīkla veidošana (t.sk. jaunieši – jauniešiem, mentorings)

SM3: Vides ilgtspējas un klimata neitralitātes veicināšana

R7:	Bioloģiskas pārtikas un ilgtspējīgu preču ražošana	Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas	Līdz 70 000	Atbalsta intensitāte 40% (maks. 65%)*: + 25% ieguldījums Bioreģiona attīstībā	Terminētas kārtas līdz kamēr pietiek finansējums	Skatīt 3.2. nodaļu
-----	--	---	-------------	---	--	--------------------

Rīcības ietvaros atbalstāmās darbības:

- Bioloģiskās pārtikas ražošana un pārstrāde
- Ilgtspējīga iepakojuma radīšana (t.sk. pārtikas)
- Inovatīvu produktu ražošana no dabas materiāliem
- Resursu otrreizēja pārstrāde un izmantošana ražošanā

PAPILDINOŠAIS MĒRĶIS: Starpteritoriālo un sadarbības projektu īstenošana

R8:	Uz sadarbību balstītas teritorijai būtiskas pieredzes pārņemšana un kopīgu aktivitāšu īstenošana	Kopienas spēcināšanas un vietas attīstības sekmējošas iniciatīvas	Līdz 100 000	Atbalsta intensitāte 100%	Terminētas kārtas	Skatīt 3.2. nodaļu
-----	--	---	--------------	----------------------------------	-------------------	--------------------

Rīcības ietvaros atbalstāmās darbības:

- Jaunatni iesaistošu projektu īstenošana, kas veicina jauniešu uzņēmējspējas un vēlmi dzīvot lauku teritorijā
- Uzņēmējdarbības vides attīstība
- Vietējās pārtikas ražošanas dažādošana un noieta tirgus veicināšana
- Viedo ciemu un kopienu attīstība
- Bioreģiona iniciatīvu attīstīšana (saskaņā ar definētajiem principiem 3.1. nodaļā)

*** Papildus atbalsta intensitāte summējas, ja projekta aktivitātes atbilst vairākiem rīcībās noteiktiem gadījumiem, bet tie nevar nepārsniegt maksimāli noteikto atbalsta intensitāti**

3.1. VĒRTĒŠANAS PRINCIPI UN PAZĪMES ATBALSTA INTENSITĀTES NOTEIKŠANAI

SVVA stratēģijas ietvaros ir definēti stratēģiskie mērķi un rīcības, kādos projektu pretendenti var saņemt atbalstu savu projektu ideju realizēšanai. Tā pat stratēģijā ir minēti prioritārie attīstības virzieni un teritorijai būtiski attīstāmās nozares, lai sniegtu pēc iespējas lielāku pievienoto vērtību teritorijas līdzsvarotai attīstībai gan laukos, gan pilsētās.

Zemāk definēti principi un pazīmes, kas sniegs izpratni par projektu atbilstību, lai saņemtu papildus atbalsta intensitāti.

VIETĒJĀS EKONOMIKAS STIPRINĀŠANAS INICIATĪVAS

Minimālā atbalsta intensitāte projektiem ir 40%, bet par atbilstību kādam no papildus intensitātes soļiem, projekti var saņemt atbalstu līdz **65%** (Ievērojot normatīvus aktus par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtību Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai intervencē «Darbību īstenošana saskaņā ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju, tostarp sadarbības aktivitātes un to sagatavošana pat līdz **75%**).

Uz papildus atbalsta intensitāti R1, R2, R3 un R7 ietvaros var pretendēt projekti, kas atbilst šādām pazīmēm:

IEGULDĪJUMS RAŽOŠANĀ +10%

Lai veicinātu ražojošu uzņēmumu īpatsvaru Partnerības darbības teritorijā, papildus atbalsts pieejams ražošanas projektu attīstībai.

IEGULDĪJUMS LAUKU TERITORIJU ATTĪSTĪBĀ +20%

Lauku teritorija ir visa Latvijas teritorija, izņemot valsts pilsētas un pilsētas ar iedzīvotāju skaitu **virs 5000**. Pamatojoties uz šo skaidrojumu, projektiem tiks piešķirts papildus finansējums pēc īstenošanas vietas, sniedzot papildus priekšrocības projektiem, kas tiek īstenoti lauku teritorijās. Tas skaidrojams ar LEADER kā atbalsta instrumenta pamatmērķi, kas paredz lauku attīstības veicināšanu un īstenošanu vietējās lauku kopienās.

IEGULDĪJUMS PĀRTIKAS RAŽOŠANĀ +5%

Lai veicinātu pārtikas ražošanas īpatsvaru Partnerības darbības teritorijā, papildus atbalsts pieejams projektiem, kas veicina vietējās pārtikas ražošanu.

IEGULDĪJUMS BIOREĢIONA ATTĪSTĪBĀ +5% R1, R2 un R3, +25% R7

Bioreģiona pamatprincipi:

- **Bioloģiskās pārtikas ražošanas un patēriņa veicināšana** – pieeja, lai veicinātu bioloģiskās pārtikas pārstrādes un produktu patēriņa apjomus;
Atbalsta pretendents ir jābūt reģistrētam vai līdz projekta īstenošanas uzsākšanai jāreģistrējas bioloģiskās lauksaimniecības shēmā un tas rada bioloģisku produktu.
- **Bezatkritumu dzīvesveids** – videi draudzīgs dzīvesveids un prakse, kas balstās uz vairākiem principiem: samazināt radīto atkritumu daudzumu, lietot atkārtoti, salabot, pārveidot, piešķirot jaunu pielietojumu un šķirot pārstrādei;
Atbalsta pretendents projekta ietvaros iegādājas iekārtas vai aprīkojumu, kas veicinās bezatkritumu principu iedzīvināšanu uzņēmējdarbībā vai sabiedrībā
VAI
Atbalsta pretendents dokumentāli pierāda ieguldījumu bezatkritumu dzīvesveida principu ieviešanā
- **Aprites ekonomika** – pieeja, lai tiktu veicināta otrreizējo izejvielu tirgus attīstība, radīto atkritumu daudzuma samazināšana, atkārtotas izmantošanas un pārstrādes attīstība;
Atbalsta pretendents projekta ietvaros iegādājas iekārtas vai aprīkojumu, kas veicina aprites ekonomikas principu ieviešanu uzņēmējdarbībā vai sabiedrībā
VAI
Atbalsta pretendents dokumentāli pierāda ieguldījumu aprites ekonomikas principu ieviešanā.

INVESTĪCIJAS PAMATPAKALPOJUMOS LAUKU TERITORIJĀ

Lai veicinātu pakalpojumu pieejamību lauku teritorijās, **75%** projekta atbalsta intensitāti varēs saņemt projektu īstenotāji, kas īsteno projektus izglītības, sociālās vai veselības jomā.

KOPIENU SPĒCINOŠAS UN VIETAS ATTĪSTĪBAS SEKMĒJOŠAS INICIATĪVAS

Minimālā atbalsta intensitāte projektiem ir 70%, bet par atbilstību kādam no papildus intensitātes soļiem, projekti var saņemt atbalstu līdz 100%.

Uz papildus atbalsta intensitāti R4, R5 un R6 ietvaros var pretendēt projekti, kas atbilst šādām pazīmēm:

UZ VIETĒJĀS KOPIENAS VAJADZĪBĀS BALSTĪTI PROJEKTI +20%

Lai veicinātu lauku teritoriju attīstību, kas balstīta uz vietējo iedzīvotāju vajadzībām, papildus atbalsts tiks sniegts iniciatīvām, kuru pamatā ir skaidri pierādāma vietējo iedzīvotāju iniciatīva un iesaiste, piemēram, vietējo iedzīvotāju sapulces, projekta/ ieceres sabiedriskās apspriešanas

protokols, iedzīvotāju grupas/ kopienas iesniegums pašvaldībā, iedzīvotāju anketa, kopienas rīcības plāns.

PIEEJAMĪBAS NODROŠINĀŠANA PERSONĀM AR INVALIDITĀTI +20%

Lai veicinātu vienlīdzīgas iespējas visām sabiedrības grupām, papildus atbalsts tiks sniegts projektiem, kas nodrošinās piekļuvi un pieejamības iespējas personām ar invaliditāti.

Invaliditāte pēc funkcionālo traucējuma veida:

- Kustību
- Redzes
- Dzirdes
- Garīga rakstura

Atbalsta pretendents projekta ietvaros iegādājas iekārtas vai aprīkojumu, kas veicinās vides/ pakalpojumu pieejamību personām ar invaliditāti

VAI

Atbalsta pretendents dokumentāli pierāda ieguldījumu vides/ pakalpojumu pieejamībai personām ar invaliditāti

IEGULDĪJUMS PAŠPIETIEKAMA (VIEDĀ) CIEMA ATTĪSTĪBĀ + 20%

Viedā ciema pazīmes:

- Ir aktīva kopiena, kas izjūt piederību noteiktam ciematam, pagastam apdzīvotai vietai. Aktīva kopiena ir spējīga apzināt savus resursus, risināt problēmas, atbalstīt viens otru, izvirzīt kopīgus attīstības mērķus un īstenot projektus, tai skaitā tādus, kas ietver inovācijas lokālā vai nacionālā līmenī;
- Spēja īstenot vietējās iniciatīvas, lai rastu praktiskus risinājumus ekonomiskajām, sociālajām un vides problēmām;
- Izmanto jaunas iespējas, vietējos resursus un dzīves vides kvalitātes uzlabošanai, vajadzības gadījumā izmantojot digitālās tehnoloģijas un risinājumus.

IEGULDĪJUMS MŪŽIZGLĪTĪBAS PROJEKTOS +20%

Lai veicinātu mūžizglītības iespējas un pieejamību lauku teritoriju iedzīvotājiem, papildus atbalsts tiks sniegts mācību un zināšanu pilnveides iniciatīvām.

PIEREDZE DARBĀ AR JAUNATNI +10%

Lai sniegtu atbalstu organizācijām, kas aktīvi darbojas ar jaunatni lauku teritorijās, papildus atbalstu jauniešu iniciatīvu projektu īstenošanā varēs saņemt projektu pieteicēji, kam ir bijusi iepriekšēja pieredze darbā ar jauniešiem vai jauniešu organizācijām.

PROJEKTIEM, KUROS TIEK IESAISTĪTI DALĪBNIKĀI NO VAIRĀKIEM PAGASTIEM +20%

Lai nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas jauniešiem no visām Partnerības darbības teritorijas administratīvajām vienībām, papildus atbalsts tiks sniegts projektiem, kas veicinās sadarbību starp dalībniekiem no diviem vai vairākiem pagastiem.

JAUNIEŠU INICIATĪVU NOZĪMĪGUMS PARTNERĪBAS DARBĪBAS TERITORIJĀ

Lai sekmētu jauniešu noturēšanu teritorijā, nodrošinātu saturīgas brīvā laika pavadīšanas iespējas, vēlmi sadarboties un līdzdarboties vietējās teritorijas attīstības procesos, stratēģijas ietvaros ir izdalīta rīcība - jauniešu iniciatīvas, lai veicinātu iespēju iegūt dzīvei nepieciešamās prasmes, zināšanas un kompetences neformālās izglītības ceļā, kas ir īstenotas Latvijas lauku teritorijā saskaņā ar vietējās attīstības stratēģiju.

Lai sasniegtu lielāku pozitīvo ietekmi uz vietējiem jauniešiem lauku teritorijā, rīcība paredzēta mērķauditorijai vecumā no 13-25 gadiem. Šis vecums ierobežots pamatojoties uz vietējo iedzīvotāju viedokļiem, kā arī diskusijās ar vietējām jaunatnes organizācijām un jauniešiem. Apzinot jauniešu vajadzības, aktivitāti un vēlmi iesaistīties jauniešu savstarpējo un paaudžu sadarbības iniciatīvās, uzņēmējspēju, veselīga dzīvesveida principu un pieredzes apmaiņu veicināšanā, teritorijā būtiski atbalstīt jauniešus vecuma grupā no 13-25 gadiem, veicinot sadarbību starp jauniešiem no dažādiem Partnerības darbības teritorijas pagastiem un sniegt atbalstu aktīvajām jaunatnes organizācijām turpināt aktīvi darboties teritorijā.

3.2. RĪCĪBU IZNĀKUMU RĀDĪTĀJI

Lai novērtētu rīcības plānā definēto atbalstāmo darbību īstenošanas apjomu un ietekmi uz stratēģijā izvirzīto mērķu un rezultātīvu rādītāju sasniegšanu, katrai rīcības plānā iekļautajai rīcībai ir noteikti izmērāmi un salīdzināmi iznākuma rādītāji.

Nr. p. k.	Mērķis	Iznākuma rādītājs	Vērtība
R1:	Mikro un mazās uzņēmējdarbības attīstība un dažādošana, sekmējot pakalpojumu pieejamību	Apstiprināto projektu skaits	4
		Jaundibināto uzņēmumu skaits	1
		Jaunu pakalpojumu, produktu vai procesu skaits	2
		Projektu skaits, kas veicina radošo industriju un amatu māju attīstību	1
		Inovatīvu projektu skaits	1
R2:	Augstas pievienotās vērtības uzņēmējdarbības attīstīšana	Apstiprināto projektu skaits	5
		Inovatīvu projektu skaits	3
		Jaunu tehnoloģiju vai procesu skaits	3
R3:	Uzņēmējdarbības uzsākšanas atbalsts "Lauku biļete"	Jaundibināto uzņēmumu skaits	2
R4:	Uz vietējās kopienas vajadzībām balstītas publiskās infrastruktūras izveide	Apstiprināto projektu skaits	8
		Projektu skaits, kuri tiek īstenoti sadarbībā ar vietējo kopienu vai biedrību	4
		Labiekārtoto vai jaunizveidoto infrastruktūras objektu skaits	5
		Projektu skaits, kas nodrošina vides pieejamību personām ar invaliditāti	2
		Projektu skaits, kas izmanto inovatīvus vai digitālus risinājumus	1
		Administratīvo vienību un iedzīvotāju skaits, kas gūst labumu no īstenotajiem projektiem	8 administratīvas vienības

		(iedzīvotāju skaits tiks noteikts atbilstoši projekta realizācijas vietai)	(+ iedzīvotāju skaits)
R5:	Kopienų stiprināšanas un sabiedrisko aktivitāšu dažādošanas iniciatīvas	Apstiprināto projektu skaits	8
		Mūžizglītībā īstenoto projektu skaits	2
		Administratīvo vienību un iedzīvotāju skaits, kas gūst labumu no īstenotajiem projektiem (iedzīvotāju skaits tiks noteikts atbilstoši projekta realizācijas vietai)	8 administratīvas vienības (+ iedzīvotāju skaits)
		Projektu skaits, kas popularizē videi draudzīgus dzīvesveida principus	1
		Kopienų (biedrības, nodibinājumi vai uzņēmumi) skaits, kurām apstiprināti projekti	3
R6:	"Jauniešu iniciatīvas" atbalstīšana mērķauditorijai vecumā no 13-25 gadiem	Apstiprināto jauniešu iniciatīvu projektu skaits	4
		Jauniešu skaits, kas gūst labumu no īstenotajiem projektiem	40
		Īstenoto projektu skaits, kurā piedalās jaunieši no vairākiem pagastiem	2
R7:	Ilgtspējīgas pārtikas un preču ražošana	Apstiprināto projektu skaits	4
		Ilgtspējīgu produktu skaits	2
		Atbalstīto pārtikas ražošanas projektu skaits	2
R8:	Uz sadarbību balstītas teritorijai būtiskas pieredzes pārņemšana un kopīgu aktivitāšu īstenošana	Apstiprināto sadarbības projektu skaits	2

4. SVVA STRATĒGIJAS ĪSTENOŠANA UN NOVĒRTĒŠANA

4.1. SADARBĪBAS NODROŠINĀŠANA AR ORGANIZĀCIJĀM UN IEINTERESĒTAJĀM PUSĒM

Lai nodrošinātu efektīvu SVVA stratēģijas mērķu sasniegšanu Partnerības darbības teritorijā, ir būtiski identificēt ieinteresētās puses, ar kurām nepieciešams sadarboties un mijiedarboties.

SVVA stratēģijas ietvaros ir izstrādāta ieinteresēto pušu karte, kura palīdz noskaidrot, kurām no ieinteresētajām pusēm ir būtiska loma stratēģijas mērķu sasniegšanā un, kuras jāturpina aktivizēt, sadarboties un informēt, kas nav mazāk svarīgi kopējās stratēģijas īstenošanas posmā.

	ZEMA INTERESE mērķu sasniegšanā	LIELA INTERESE mērķu sasniegšanā
LIELA IETEKME mērķu sasniegšanā	<ul style="list-style-type: none"> • Ministrijas (VARAM, LM, KM) • Pašvaldību deputāti • Jauniešu organizācijas un centri • Vidzemes plānošanas reģions • Vietējie kultūras, muzeju darbinieki, bibliotekāri u.c. • Vietējie iedzīvotāji • Nozaru eksperti, augstskolas • Radošās mākslinieku kopienas <p>Darboties tā, lai šī puse ir apmierināta</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vietējie NVO • Pašvaldības • Aktīvās kopienas • Topošie uzņēmēji • Zemkopības ministrija, LAD • Esošie uzņēmēji • Latvijas Lauku forums • Pagastu apvienību pārvaldes • Izglītības un kultūras iestādes, to vadītāji • Citas VRG <p>Šī puse ir darbības galvenā prioritāte</p>
ZEMA IETEKME mērķu sasniegšanā	<ul style="list-style-type: none"> • Latvijas Pašvaldību savienība • Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera <p>Saglabāt labas attiecības, tomēr šī puse nav galvenā prioritāte</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nacionāla līmeņa NVO • Lauksaimnieki, Z/S • Lielie uzņēmēji (apgroz. vairs 150 000 EUR) • Jaunienācēji <p>Informēt, komunicēt, iesaistīt</p>

4.2. SABIEDRĪBAS UN IEINTERESĒTO PUŠU IESAISTE STRATĒGIJAS IZSTRĀDĒ UN IEVIEŠANĀ

Augšupejoša (ang. bottom up) stratēģiju izstrāde un īstenošana, tīklošanās un sadarbība ir LEADER pamatprincipi, kas veido pamatu LEADER pieejas pievienotās vērtības radīšanai. Dažādu ieinteresēto pušu iesaiste stratēģijas izstrādes procesā ļauj labāk izprast vietējās vajadzības, resursus un vēlmi iesaistīties teritorijas attīstībā un ilgtspējas nodrošināšanā.

Strādājot pie SVVA stratēģijas, tika organizēti šādi iedzīvotāju, pašvaldību, ekspertu un padomes iesaistoši pasākumi:

Fokusgrupās Raunā, Līgatnē un Liepā, kuru ietvaros, izmantojot Nākotnes pilsētas spēles metodiku, notika ideju ģenerēšana. Spēles laikā dalībnieki definēja, viņuprāt, būtiskākos izaicinājumus, kuri ir aktuāli Partnerības darbības teritorijā, kā arī, strādājot grupās, definēja esošos ekonomiskos, sociālos, kultūras un vides aspektus un savstarpējo sinerģiju, kas kalpoja kā pamats SVID analīzei. Papildus fokusgrupu ietvaros tika radītas idejas, ar kuru palīdzību mazināt vietējos izaicinājumus un aktivizētu vietējās kopienas. Apkopojums par fokusgrupu rezultātiem pieejams stratēģijas PIELIKUMĀ.

Aktivitāšu norise laikā no 2022. gada oktobra līdz 2022. gada novembrim.

Tikšanās ar Partnerības padomi. Uzsākot darbu pie SVVA stratēģijas izstrādes, viens no pirmajiem posmiem bija iepazīstināt padomi ar globālajiem izaicinājumiem, kuri ir jāņem vērā definējot SVVA stratēģijas mērķus un rīcības virzienus, **sniegt atgriezenisko** saiti par iedzīvotāju definētajiem izaicinājumiem un vajadzībām Partnerības darbības teritorijā, lai pamatojoties uz šo informāciju, varētu būvēt atbildīgu pamatu SVVA stratēģijai. Padome aktīvās diskusijās apstiprināja jaunās stratēģijas būtiskākās darbības prioritātes, kas kalpoja par pamatojumu tālākam darbam mērķu un rīcības virzienu definēšanai. Padomes iesaiste notika visas stratēģijas izstrādei laikā ekspertīzes nodrošināšanā, rīcības plāna izstrādē, atbalsta intensitātes kritēriju definēšanā, finansējuma sadalījumā, sadarbības virzienu definēšanā u.c.

Aktivitātes norise no 2022. gada novembra līdz 2023. gada maijam.

Tikšanās ar iedzīvotājiem “Saredzi sevi jaunajā stratēģijā” ietvaros, tika organizētas 11 tikšanās ar vietējiem iedzīvotājiem, uzņēmējiem, mājražotājiem, tūrisma pakalpojuma sniedzējiem, jauniešiem, jauniešu organizācijām un vietējām kopienām Drabešu, Jaunpiebalgas, Raiskuma, Skujenes, Mārsnēnu, Zaubes, Nītaures, Līgatnes, Vecpiebalgas un Dzērbenes pagastos, kā arī ZOOM platformā. Tikšanās mērķis bija noskaidrot vietējo iedzīvotāju viedokļus par vīziju, stratēģiskajiem mērķiem un virzieniem, kādā raugās Partnerība, saņemt atgriezenisko saiti, ieteikumus un pārdomas nākamajai stratēģijai. Pasākuma ietvaros no iesaistītajiem dalībniekiem tika saņemti pozitīvi vērtējumi par jaunās stratēģijas redzējumu, daudz pārdomu par kopienu izaicinājumiem sadarbībai ar pašvaldību, lai iesniegtu un īstenot projektus vietējās teritorijas labiekārtošanai un kopienas stiprināšanai. Būtisks

Ieguvums tiekoties ar interesentiem ir laiks, kas viņiem dots, lai domātu par uzņēmējdarbības attīstībai un kopienu stiprināšanai nepieciešamajiem pasākumiem un idejām, kas ļauj potenciālajiem LEADER projektu pretendentiem rūpīgi sagatavoties un pārdomāt savu nākamo projekta pieteikumu. Tikšanās ietvaros ar savu pieredzi par kopienu darbību, dažādajām formām un nozīmību vietas attīstībā, dalījās arī kopienu aktivizēšanas speciālists, kas kopš 2022. gada strādā Cēsu rajona lauku partnerībā, lai aktivizētu, iedvesmotu un sniegtu praktiskus ieteikumus kopienas darbības nodrošināšanā.

Aktivitāšu norise 2023. gada martā un aprīlī.

Tikšanās ar Cēsu un Smiltenes novadu pagastu apvienību pārvalžu vadītājiem. Vieni no ietekmīgākajām ieinteresētajām pusēm stratēģijas mērķu sasniegšanā ir arī pagastu apvienību pārvaldes, kuri ir izpildvaras pārstāvji lauku teritorijās un ir visciešākā saskarsmē ar vietējiem iedzīvotājiem. Tādēļ ļoti būtiski ir sadarboties, uzklaut un iesaistīt šos pārstāvjus sarunās par SVVA stratēģijas mērķiem un rīcības virzieniem, jo viņi ir būtisks informatīvs un tehnisks atbalsta punkts vietējām kopienām, uzņēmējiem, biedrībām un pašvaldības iestādēm, kuri ir potenciālie LEADER projektu īstenotāji. Jo zinošāki apvienību pārvalžu vadītāji un darbinieki, jo informētāka vietējā sabiedrība par iespējām vietējās teritorijas, uzņēmējdarbības un sabiedrisko aktivitāšu attīstīšanai.

Aktivitāšu norise 2023. gada martā un aprīlī.

Tikšanās ar ekspertiem. Lai saņemtu objektīvu un pamatotu vērtējumu par noteiktām jomām un teritorijas specifiskām vajadzībām, SVVA stratēģijas izstrādes ietvaros tika piesaistīti vairāki eksperti, kas sniedza savu ieguldījumu un zināšanas par Partnerības darbības teritorijas attīstības potenciālu un vajadzībām uzņēmējdarbībā, tūrismā, Bioreģiona attīstībā, vides ilgtspējā, apritīgumā, inovācijās, vides izglītībā, īso pārtikas piegāžu ķēžu attīstīšanā un kooperācijas stiprināšanā, sociālajā uzņēmējdarbībā un vietējo kopienu stiprināšanā.

Aktivitāšu norise no 2022. gada novembra līdz 2023. gada aprīlim.

Dalība domnīcās un tematiskās darba grupās. Visas stratēģijas izstrādes laikā notika aktīva līdzdalība dažādos pasākumos, kuru ietvaros notika diskusijas par Partnerības darbības teritorijai būtiskiem jautājumiem, piemēram, Zaļā publiskā pārtikas iepirkuma nosacījumi, kas sniegtu priekšrocības vietējiem pārtikas ražotājiem, sociālās uzņēmējdarbības iespējas laukos, īso pārtikas piegāžu ķēžu attīstība, inovāciju spējas paaugstināšana, Bioreģiona attīstības koncepts un sadarbības formas, aprites un bezatkritumu principu iedzīvināšana reģionā u.c. Dalība šajos pasākumos ļāva pamatot stratēģijā izvirzīto mērķu un rīcību aktualitāti Partnerības darbības teritorijā.

Iedzīvotāju aptaujas anketa. Laika posmā no 2023. gada februārim līdz 2023. gada aprīlim, notika iedzīvotāju anketēšana, lai saņemtu iedzīvotāju vērtējumu par iespējamajiem Partnerības darbības teritorijas attīstības virzieniem, ņemot vērā globālos un vietējos izaicinājumus, iedzīvotāju un ekspertu redzējumu. Anketas respondentu skaits 153 iedzīvotāji. Anketas rezultātu apkopojums pieejams stratēģijas PIELIKUMĀ.

Iedvesmas foruma “Nākotnes Sējums” ietvaros, kas norisinājās 2023. gada 6. jūnijā, tika atvērta jauna lapa Jaunajam 2023.-2027. gada plānošanas periodam un jaunajai stratēģijai, aicinot vienuviet Partnerības biedrus, esošos un topošos projektu pieteicējus un sadarbības partnerus un iedzīvotājus, lai uzsvētu daudzveidīgu iespēju lauku jaunām idejām un sadarbībām. Pasākumu apmeklēja vairāk kā 50 interesentu.

Visu SVVA stratēģijas izstrādes laiku notika iedzīvotāju informēšana par iespējām iesaistīties diskusijās un aktivizēšanas pasākumos. Informācija par katru pasākumu bija pieejama Partnerības mājas lapā www.partneriba.lv un FB kontā: *Cēsu rajona lauku partnerība*. Tā pat informācija tika ievietota laikrakstā Druva, pagasta pārvalžu apvienību Facebook lapās, pagasta pārvalžu informatīvajos stendos. Informācija tika izsūtīta arī ieinteresētajām pusēm e-pastos un Whatsapp grupās.

TURPMĀKA SABIEDRĪBAS UN IEINTERESĒTO PUŠU IESAISTE STRATĒGIJAS MĒRĶU SASNIEGŠANĀ

Stratēģijas pievienotā vērtība Partnerības darbības teritorijai būs atkarīga ne tikai no primārās sadarbības veidošanas ar LEADER mērķauditoriju, informējot un konsultējot par projektu uzsaukumiem, kritērijiem, īstenošanu un publicitātes nodrošināšanu, bet no Partnerības aktīvas līdzdalības teritorijas attīstības procesu veicināšanai.

Kā primārie aktīvās pieejas īstenošanas pasākumi identificēti:

- aktīvas sadarbības veidošana un uzturēšanas ar dažādām ieinteresētajām pusēm;
- īstenot iniciatīvas (t.sk. mācības, pieredzes apmaiņu, tīklošanos), kas palielina SVVA stratēģijas mērķu īstenošanā;
- informācijas, mācību nodrošināšana un pieredzes apmaiņas pasākumi, kas sniedz atbalstu potenciālajiem projektu iesniedzējiem;
- stiprināt vietējās sabiedrības iesaisti un sadarbību vietējās attīstības procesiem nozīmīgu jautājumu risināšanā;
- sniegt atbalstu vietējo kopienu stiprināšanai, zināšanu pārnesei un sadarbību veicināšanai;
- īstenot sadarbības projektus ar citām VRG gan Latvijas teritorijā, gan starp valstīm, lai stiprinātu organizācijas kapacitāti teritorijai būtiskas pieredzes pārņemšanas un kopīgu aktivitāšu īstenošanas procesos;
- piedalīties dažādos tematiskos pasākumos, lai veicinātu LEADER atpazīstamību un stiprinātu potenciālās mērķauditorijas zināšanas un spējas kļūt par projektu realizētājiem;
- publicitātes pasākumi, kas sniedz informāciju par vietējās rīcības grupas darbību un vietējās attīstības stratēģiju un popularizē to;
- pētījumi par vietējās attīstības stratēģijas īstenošanas uzraudzību un novērtēšanu;
- aktīvi iesaistīties un iniciēt citas rīcības, kas vērstas uz teritorijas attīstības potenciāla stiprināšanu un vietējās kopienas iesaisti.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, dažādās iesaistītās puses tiks informētas un aktivizētas izmantojot šādas pieejas:

Sadarbība – veicināt aktīvu darbības nodrošināšanu starp vairākām iesaistītajām pusēm, organizācijām, lai izpildītu konkrētu uzdevumu vai mērķi, kas vieno šīs organizācijas.

Informēšana, izglītošana – informēt vietējo sabiedrību un konkrētas ieinteresētās puses par SVVA stratēģiju, sniegt atbalstu projektu pieteikumu iesniedzējiem un īstenotājiem, veicināt izpratni par LEADER pieeju un pamatprincipiem. Šeit būtiska loma ir informēšanai caur sadarbību, aktīvi iesaistoties citu organizāciju pasākumos, caur kuriem sniegt informāciju sabiedrībai par Partnerības darbību un LEADER sniegtajām iespējām. Caur administratīvo darbu plānots veicināt informācijas apriti starp LEADER mērķauditoriju par dažādām zināšanu pilnveides iespējām, citiem projektu konkursiem, citu partneru organizētiem pasākumiem u.c. teritorijai būtiskām aktivitātēm, jo ir ļoti daudz organizāciju, kas piedāvā laba satura apmācības, kursus, pieredzes apmaiņu u.c., kas netiešā veidā papildina SVVA mērķus virzībā uz pievilcīgas dzīves vides attīstību.

Aktivizēšana – proaktīva uzņēmēju, vietējo kopienu, jauniešu, organizāciju u.c. ieinteresēto pušu aktivizēšana, īstenojot iniciatīvas, kas veicinātu iesaisti SVVA stratēģijas mērķu sasniegšanā un teritorijai būtiskus attīstības procesus.

Tīklošanās un atvērtība – regulāri apmainīties ar informāciju, attīstīt dažādas iniciatīvas un īstenot kopīgus pasākumus, uzturot profesionālus un sociālus kontaktus ar dažādām ieinteresētajām pusēm. Būt atvērtiem un sasniedzamiem ir pamats veiksmīgai un abpusēji patīkamai sadarbībai.

4.3. PAPILDINĀTĪBAS NODROŠINĀŠANA AR ES KOHĒZIJAS POLITIKAS PROGRAMMU 2021.-2027. GADAM UN ES ATVESEĻOŠANĀS UN NOTURĪBAS MEHĀNISMA PLĀNU

PAPILDINĀTĪBA AR ES KOHĒZIJAS POLITIKAS PROGRAMMU 2021.-2027. GADAM

1.2.3. SAM “Veicināt ilgtspējīgu izaugsmi, konkurētspēju un darba vietu radīšanu MVU, tostarp ar produktīvām investīcijām”

1.2.3.1. pasākums “Atbalsts MVU inovatīvas uzņēmējdarbības attīstībai”

Stratēģijas ietvaros paredzēts atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, sniedzot motivāciju inovatīvu risinājumu izstrādei un lietošanai, lai sekmētu inovatīvo uzņēmumu īpatsvaru teritorijā. Atbalsts paredzēts uzņēmumiem ar mērķi stiprināt izaugsmi jauno tehnoloģiju jomā un radošo industriju jomā, tādējādi sekmējot produktu un/vai tehnoloģiju ar augstu pievienoto vērtību radīšanu. Lai veicinātu darba vietu saglabāšanu un radīšanu, atbalsts paredzēts mikro un mazajiem uzņēmumiem, īpaši lauku teritorijās.

2.2.2. SAM “Pārejas uz aprites ekonomiku veicināšana”

2.2.2.4. pasākums “Aprites ekonomikas principu ieviešana”

Stratēģijas ietvaros paredzēts atbalsts aprites ekonomikas principu ieviešanas aktivitātēm, lai veicinātu otrreizējo izejvielu tirgus attīstību, radīto atkritumu daudzuma samazināšanu, atkārtotas izmantošanas un pārstrādes attīstību. Aprites ekonomikas principu ieviešana caur stratēģiju paredzēta gan pakalpojumos, gan ražošanā, atbalstot daudzveidīgu procesu, tehnoloģisko risinājumu un sabiedrības zināšanu pilnveidi.

Virzība uz aprites ekonomikas principu ieviešanu uzņēmējdarbībā un sabiedriskā labuma aktivitātēs ir viena no stratēģijas horizontālajām prioritātēm, sniedzot priekšroku tādiem projektiem, kas balstās uz šo principu ieviešanu savā uzņēmumā, sabiedrisko aktivitāšu īstenošanā un ikdienā.

2.2.3. SAM “Uzlabot dabas aizsardzību un bioloģisko daudzveidību, “zaļo” infrastruktūru, it īpaši pilsētvidē, un samazināt piesārņojumu”

2.2.3.2. pasākums “Vides izglītību veicinoši pasākumi sabiedrības informētībai un prasmju attīstībai”

Stratēģijas ietvaros paredzēts veicināt aktivitātes gan uzņēmējdarbības gan sabiedriskā sektorā, kas uzlabo sabiedrības zināšanas un prasmes par videi draudzīga un ilgtspējīga dzīvesveida principiem, tādējādi uzlabojot atkritumu apsaimniekošanas praksi, aprītīguma principus un dabas aizsardzību.

2.2.3.3. pasākums “Pasākumi bioloģiskās daudzveidības veicināšanai un saglabāšanai”

Lai veicinātu dabas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu Vidzemes reģionā, Cēsu rajona lauku partnerība savā stratēģijā paredz atbalstu tādām aktivitātēm, kas veicina bioloģiskās saimniekošanas principus un praksi, veicinot atbalstu bioloģiskās pārtikas ražošanai, pārstrādei, ilgtspējīgu preču, t.sk.

pārtikas iepakojuma ražošanai, kas tiešā veidā netiek atbalstīts caur SAM 2.2.3. Bioloģiskās lauksaimniecības prakse veicina bioloģiskās daudzveidības un tradicionālo ainavu saglabāšanos. Tā kā šis reģions ir konkurētspējīgs attiecībā uz dabas daudzveidību un unikālajiem dabas resursiem, ir jāveicina virzība uz Bioreģiona attīstību, sekmējot vietas ekonomisko, sociālo un dabas kapitāla ilgtspējīgu izmantošanu ceļā uz “zaļo” ekonomiku, t.sk publisko infrastruktūru un iedzīvotāju paradumu maiņu attiecībā uz vides un klimata jautājumiem.

4.3.2. SAM “Kultūras un tūrisma lomas palielināšana ekonomiskajā attīstībā, sociālajā iekļaušanā un sociālajās inovācijās”

Stratēģijas ietvaros kā atbalstāmas minētas aktivitātes, kas veicina uz vietējās kopienas vajadzībām balstītas publiskās infrastruktūras izveidi (t.sk. pieejamības, kvalitātes un sasniedzamības uzlabošanu) un stiprina kopienu un sabiedrisko aktivitāšu dažādošanas iniciatīvas, tādējādi papildinot 4.3.2. SAM ietvaros atbalstāmās darbības kultūras piedāvājuma pieejamības nodrošināšanai reģionos ar mērķi radīt pozitīvu ietekmi uz vietējām kopienām, kā arī reģionu un pilsētu ekonomisko attīstību un sociālās iekļaušanas izaicinājumu risināšanu.

5.1.1. SAM “Vietējās teritorijas integrētās sociālās, ekonomiskās un vides attīstības un kultūras mantojuma, tūrisma un drošības veicināšana pilsētu funkcionālajās teritorijās”

5.1.1.1. pasākums “Infrastruktūra uzņēmējdarbības atbalstam”

5.1.1.3. pasākums “Publiskās ārtelpas attīstība”

5.1.1.6. pasākums “Kultūras mantojuma saglabāšana un jaunu pakalpojumu attīstība”

5.1.1.7. pasākumu “Reģionālās kultūras infrastruktūras attīstība kultūras pakalpojumu pieejamības uzlabošanā”

6.1.1. SAM “Dot reģioniem un cilvēkiem iespēju risināt sociālās, ekonomiskās un vides sekas, ko rada pāreja uz klimatneitralitāti”

6.1.1.3. pasākumu “Atbalsts uzņēmējdarbībai nepieciešamās publiskās infrastruktūras attīstībai, veicinot pāreju uz klimatneitrālu ekonomiku

Stratēģija balstīta uz dzīvotspējas modeli, kas paredz ieguldījumu ilgtspējīgas ekonomikas, vides un sociālās attīstības veicināšanai, tādējādi stiprinot vietējās ekonomikas konkurētspēju, vietas pievilcību un sabiedrības iesaisti. Ieguldījumi paredzēti mikro un mazās uzņēmējdarbības attīstībai un dažādošanai, sekmējot pakalpojumu pieejamību, tāpat plānots atbalstīt tādu uzņēmumu attīstību, kas veicina augstas pievienotās vērtības radīšanu un inovāciju un jaunu tehnoloģiju ieviešanu visas Partnerības darbības teritorijā. Atbalstāmas investīcijas vietējās teritorijas un objektu sakārtošanai, lai uzlabotu pakalpojumu pieejamību, kvalitāti un sasniedzamību, kopienu stiprināšanai un sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai, jauniešu iniciatīvu atbalstīšanai, vietējās identitātes un kultūras mantojuma saglabāšanai un tā potenciāla izmantošanai ekonomikas attīstībā, kā arī sociālo jautājumu risināšanā.

PAPILDINĀTĪBA AR ES ATVESEĻOŠANĀS UN NOTURĪBAS MEHĀNISMA PLĀNU

Reformu un investīciju virziens 2.2. Uzņēmumu digitālā transformācija un inovācijas

Investīcija 2.2.1.2.i. Atbalsts procesu digitalizācijai komercdarbībā

Stratēģijas ietvaros izvirzīta R2 rīcība "Augstas pievienotās vērtības uzņēmējdarbības attīstība", kuras ietvaros paredzēts atbalsts aktivitātēm, kas veicinās augstas pievienotās vērtības produktu un pakalpojumu radīšanu. Viens no instrumentiem šīs pievienotās vērtības radīšanai ir digitālo tehnoloģiju potenciāla izmantošana. Digitalizācijas principu ieviešana uzņēmējdarbībā un sabiedriskā labuma aktivitātēs ir viena no stratēģijas horizontālajām prioritātēm, sniedzot priekšroku tādiem projektiem, kas balstās uz šo principu ieviešanu savā uzņēmumā, sabiedrisko aktivitāšu īstenošanā un ikdienā.

Reformu un investīciju virziens Nr.2.3. Digitālās prasmes

Investīcija 2.3.2.1.i. Digitālās prasmes iedzīvotājiem t.sk. jauniešiem

Stratēģijas ietvaros paredzēts atbalsts aktivitātēm, kas veicina zināšanu un prasmju pilnveidošanu kopienu stiprināšanai, tai skaitā sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju līdzdalības veicināšanai. Īpašs atbalsts paredzēts arī jauniešu iniciatīvām, kuru ietvaros var tikt īstenotas aktivitātes digitālo prasmju pilnveidošanai.

Reformu un investīciju virziens 3.1.: Reģionālā politika

Investīcija 3.1.2.1.i. Publisko pakalpojumu un nodarbinātības pieejamības veicināšanas pasākumi

Stratēģijas ietvaros paredzēts atbalsts publiskās infrastruktūras un objektu sakārtošanai lauku teritorijās, lai uzlabotu pakalpojumu pieejamību, kvalitāti un sasniedzamību. Papildus atbalsta intensitāti varēs saņemt tie projekti, kas nodrošinās vides pieejamību personām ar invaliditāti

PAPILDINĀTĪBA AR CITIEM ES PROJEKTIEM

Ciešā sadarbībā ar Cēsu novada pašvaldību un Vidzemes plānošanas reģionu, jāpiemin vairāki projekti, kas veicinās stratēģijas sasaisti un aktivitāšu papildinātību teritorijai būtisku attīstības jautājumu risināšanā:

LIFE programmas integrētais projekts "Atkritumi kā resursi Latvijā – Reģionālās ilgtspējas un aprites veicināšana, ieviešot atkritumu kā resursu izmantošanas koncepciju", kurā viens no projekta partneriem ir Cēsu novada pašvaldība. Projekta galvenais mērķis ir samazināt atkritumu daudzumu, ieviešot jaunus materiālu aprites pasākumus, samazinot ekonomikas ietekmi uz vidi un oglekļa pēdas nospiedumu. Cēsu novada pašvaldība projekta ietvaros kartēs materiālu un atkritumu plūsmu Cēsu novada pašvaldības un vietējo komersantu līmenī, kā rezultātā tiks izstrādāts Cēsu novada pašvaldības aprites ekonomikas ceļvedis un rīcības plāns. Tā pat tiks īstenotas apmācības uzņēmējiem par aprites

ekonomikas principu iesviešanu uzņēmējdarbībā un sabiedrības izglītojošas aktivitātes ceļā uz bezatkritumu dzīvesveidu.

Šis projektā plānotās aktivitātes sniedz būtisku ieguldījumu aprītes ekonomikas principu popularizēšanā Cēsu novada uzņēmēju un sabiedrības vidū, kas palielina iespēju īstenot projektus, kas balstīti SVVA stratēģijas rīcības plānā definētajās prioritāri atbalstāmajās nozarēs, tai skaitā aprītes ekonomikas attīstībā un videi draudzīga un ilgtspējīga dzīvesveida principu veicināšanā.

Projekta īstenošanas laiks līdz 2028. gada 31. decembrim.

Vidzemes plānošanas reģions īsteno vairākus projektus, kas veicina Partnerības darbības teritorijai būtisku iniciatīvu attīstīšanu un nodrošina papildinātību ar partnerība stratēģijas ietvaros definētajiem attīstības projektiem.

Sadarbībā balstīta ilgtspējīgu un drošu pārtikas sistēmu veidošana "Food2030" mērķu sasniegšanai (CITIES2030) ir Eiropas Savienības zinātnes un pētniecības atbalsta programmas Apvārsnis 2020 finansēts projekts, kura ietvaros tiks meklēti un izmēģināti risinājumi, kā pārstrukturēt vai pārveidot pārtikas ķēdes dažādos posmus atbilstoši 21. gadsimta sabiedrības izaicinājumiem un vajadzībām. CITIES2030 vīzija ir pilnveidot un savienot pārtikas īsās piegādes ķēdes, pulcējot patērētājus, stratēģiskos un iesaistītos nozaru partnerus, pilsonisko sabiedrību, uzņēmumus, vadošās universitātes un dažādu disciplīnu pētniekus, kas iesaistīti pilsētu un reģionu pārtikas nodrošinājuma ekosistēmas veidošanā.

Šī projekta aktivitātes sekmēs pašvaldību, politikas veidotāju, dažādu uzraugošo institūciju, iepirkumu speciālistu, ēdinātāju un pārtikas ražotāju izpratni par Zaļā publiskā iepirkuma nozīmi vietējās pārtikas sistēmas ilgtspējā un ietekmē uz vietējo ekonomiku, dabu un sabiedrību. Sadarbībā ar Vidzemes plānošanas reģionu, tiks īstenotas papildinošas aktivitātes, kas stiprinās vietējo pārtikas ražotāju sadarbību un konkurētspēju un sabiedrības izpratni par vietējās pārtikas nozīmību mūsu ikdienā.

Ceļā uz ilgtspējīgu un noturīgu sabiedrību, stiprinot pilsonisko līdzdalību un inovāciju (We Make Transition) ir Interreg Baltijas jūras reģiona programmas 2021. - 2027.gadam finančs projekts, kura mērķis ir stiprināt sabiedrības noturību un eko-sociālo ilgtspēju, pielāgojot pārejas pārvaldības metodoloģiju, kuras pamatā ir sociālās un vides vajadzības. Izmantojot Transition Area metodi (Pārejas metodi) plānots īstenot dažādas aktivitātes un diskusija par ilgtspējīgas vīzijas radīšanu līdz 2040. gadam, domājot par Bioreģiona koncepcijas attīstību. Šīs aktivitātes sekmēs virzību uz Bioreģiona iniciatīvas īstenošanu, iesaistot, informējot un īstenojot dažādas zināšanu pārneses aktivitātes.

4.4. PROJEKTU VĒRTĒŠANAS KRITĒRIJU NOTEIKŠANAS PRINCIPI UN KĀRTĪBA, TOSTARP INTEREŠU KONFLIKTA NOVĒRŠANA

Projektu vērtēšanas kritēriji nosaka vispārīgas prasības, kas tiks ievērotas, vērtējot projektu pieteikumu atbilstību vietējās attīstības stratēģijas mērķiem un rīcībām. Vērtēšanas kritēriju pamatā ir atbilstības un vienlīdzības princips attiecībā pret visiem, kas var pretendēt uz atbalstu, paredzot papildus punktus projektiem, kas sniedz ieguldījumu Partnerības darbības teritorijai būtisku iniciatīvu sekmēšanai, saskaņā ar šādiem vērtēšanas principiem:

- **ilgtspējas princips** - vērtēšanas kritēriji veicina projekta rezultātu saglabāšanu, izmantošanu un attīstību turpmāk;
- **efektivitātes princips** - kritēriji vērtēs paredzēto projekta mērķu, aktivitāšu un plānoto ieguldījumu sabalansētību;
- **inovācijas princips** - kritēriji vērtēs projektos paredzēto novitāti un inovāciju ietekmes līmeni uz Partnerības darbības teritoriju;
- **prioritāšu princips** - paredz, ka vērtēšanas kritērijos tiks vērtēts, vai projektu pieteikumos tiks sekmētas iniciatīvas, kas SVVA stratēģijā ir noteiktas kā īpaši atbalstāmas;
- **horizontālais princips** – kritēriji vērtēs vai projekts sniedz ieguldījumu SVVA stratēģijā definētajās horizontālajās prioritātēs;
- **atklātības princips** - kritēriji un to vērtējums būs atklāts un pieejams projektu iesniedzējiem, vērtēšanas process tiks nodrošināts caurspīdīgs;
- **taisnīguma princips** - pret visiem projektu iesniedzējiem tiks ievēroti vienādi vērtēšanas kritēriji un principi, nepieļaujot interešu konflikta riskus.

Ar vērtēšanas kritērijiem tiks sekmēta LEADER pievienotā vērtība lauku teritorijās, **piešķirot punktus pēc atbilstības šādiem projektiem:**

- ja dibina jaunu uzņēmumu, uzsāk saimniecisko darbību;
- ja veicina sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu nodarbinātību vai pakalpojumu pieejamību vai līdzdalības veicināšanu;
- pēc inovāciju ietekmes līmeņa uz teritoriju;
- pēc teritoriālā principa – projektu īstenošanas vietas;
- ja tiek norādīti sadarbības partneri un sadarbības veidi ar uzņēmumiem, organizācijām, vietējām kopienām, pašvaldību u.c.
- ja materiālā un nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana un izmantošana sekmē vietas attīstību, sniedz ieguldījumu sociālo jautājumu risināšanā un kopienas integrācijā;
- infrastruktūras projekti, kas paredz vides pielāgošanu visām lietotāju grupām;
- ja tiek ieviesti digitāli risinājumi vai tiek pilnveidotas digitālās prasmes;
- ja tiek īstenoti aprites ekonomikas principi;
- ja tiek izveidotas jaunas darba vietas;

- ja tiek īstenots kopprojekts;
- u.c.

Lai projektu pretendenti un vērtētāji varētu izvērtēt atbilstību konkrētiem vērtēšanas kritērijiem, dažiem no tiem sniedzam papildus skaidrojumu:

AUGSTAS PIEVIENOTĀS VĒRTĪBAS PAZĪMES:

- **Produktu ražošana ar augstu pievienoto vērtību** - produkti, kuru ražošanas pievienotā vērtība noteiktā laikā (gadā, stundā) uz vienu nodarbināto ir augstāka nekā vidēji tautsaimniecībā, tātad ir lielāki kopējie ienākumi un augstāka to produktivitāte;
- **Produktivitātes paaugstināšana** - tās pamatā ir tehnoloģiskās novitātes, ražošanas procesa vadības pilnveidošana un arī esošo resursu pārdale augstākas pievienotās vērtības produktu radīšanai un ražošanai.

APRITĪGUMA PAMATPRINCIPI:

- Atkritumu daudzuma samazināšana, īstenojot atkritumu novēršanas, mazināšanas, pārstrādes un atkārtotas izmantošanas pasākumus;
- Paturēt produktus un materiālus aprītē pēc iespējas ilgāk, domājot par preču labošanu, atkārtotu lietošanu, nodošanu citam lietotājam vai pārstrādi;
- Ķīmiskās vielas un visu veidu atkritumi tiek apsaimniekoti videi nekaitīgā veidā;
- Atkritumi tiek izmantoti kā izejvielas jaunu produktu ražošanā;
- Ilgtspējīga ražošana, ko nodrošina standarti – piemēram, ISO sertifikāti;
- Īsākas piegādes ķēdes, kā pamatā ir pēc iespējas īsāks attālums, pēc iespējas mazāk starpnieku un pēc iespējas ciešāka komunikācija starp ražotāju un patērētāju;
- Ilgtspējīgi mājsaimniecību un indivīdu uzvedības un patēriņa modeļi u.c.

DIGITALIZĀCIJAS PAZĪMES:

- Digitalizācijas pamatā ir jaunu digitālu tehnoloģiju, procesu, produktu un pakalpojumu ieviešana privātajā un publiskajā sektorā, veicināt digitālo prasmju un kompetenču attīstību sabiedrībā;
- Digitalizācija sevī ietver tādus procesus kā digitālo produktu, pakalpojumu un lietojumprogrammu izstrāde vai ieviešana, jaunu digitālo risinājumu ieviešana savu pakalpojumu, produktu vai procesu pārveidošanai un produktivitātes paaugstināšanai.

INOVATĪVU PROJEKTU PAZĪMES (skatīt 2.3. nodaļu “Inovātīvo risinājumu identificēšana”)

ILGTSPĒJĪGA UN LĒNA TŪRISMA ATTĪSTĪBAS PAZĪMES:

- Pēc iespējas samazina negatīvo vides un sociālo ietekmi;
- Rada lielākus ekonomiskus ieguvumus vietējiem iedzīvotājiem un uzlabo vietējo kopienu labklājību, uzlabo darba apstākļus un piekļuvi nozarei;
- Iesaista vietējos iedzīvotājus lēmumos, kas ietekmē viņu dzīvi un dzīves iespējas;
- Sniedz pozitīvu ieguldījumu dabas un kultūras mantojuma saglabāšanā, bioloģiskās daudzveidības uzturēšanā;
- Sniedz tūristiem patīkamāku pieredzi, izmantojot nozīmīgākus sakarus ar vietējiem iedzīvotājiem un labāk izprotot vietējos kultūras, sociālos un vides jautājumus;
- Nodrošina piekļuvi personām ar īpašām vajadzībām. ~~fiziskiem~~

Projekta pretendents, iesniedzot projekta pieteikumu, būs jāveic pretendenta pašnovērtējums par projekta atbilstību vietējās attīstības stratēģijai un noteiktajiem projektu vērtēšanas kritērijiem, norādot katram kritērijam atbilstošo punktu skaitu un pamatojot punktu skaita atbilstību projekta aktivitāšu ietvaros.

INTEREŠU KONFLIKTA NOVĒRŠANA

Projektu vērtēšana un apstiprināšana

Projektu **vērtēšanu** nodrošinās Partnerības Padomes apstiprināta projektu Vērtēšanas komisija. Tās izveidi, funkcijas, pienākumus un atbildība nosaka projektu vērtēšanas komisijas nolikumā. Partnerības vērtēšanas komisija izvērtē projektu konkursam iesniegto projektu atbilstību stratēģijai pēc kritērijiem, kas noteikti katrai rīcībai un ļauj sarindot projektus pēc to ieguldījuma stratēģijas mērķu sasniegšanā. Vērtēšanas komisijā, katrs vērtētājs individuāli izvērtē projektu konkursam iesniegtos projektus, to atbilstību stratēģijai un pēc noteiktajiem kritērijiem atbilstoši katrai rīcībai. Gan vērtēšanas komisijas nolikums, gan vērtēšanas kritēriji tiks izstrādāti pēc normatīvo dokumentu apstiprināšanas.

Pirms projektu vērtēšanas visi SVVA Padomes un Vērtēšanas komisijas locekļi aizpilda interešu deklarāciju. Interesešu deklarācijā tiek norādīti projekti, kuros ir interesešu konflikti. Pēc informācijas interesešu deklarācijā, tiek izvērtēta dalība vērtēšanās procesā.

Minimālais viena projekta vērtētāju skaits ir 3 Vērtēšanas komisijas locekļi. Katrs projekta vērtētājs vērtē projektu individuāli, iesniedzot savu vērtējumu Partnerībā. Projektu vērtēšanā ir noteikts minimālais punktu skaits, kas projektam ir jāiegūst, lai tas būtu atbilstošs vietējās attīstības stratēģijai. Projekta iesniegumam piešķirtie vērtētāju punkti tiek saskaitīti un tiek aprēķināts katra pieteikuma vidējais aritmētiskais punktu skaits, kas nosaka projekta pieteikuma vietu rindojumā, pēc saņemto punktu summas.

Partnerības Padome ar lēmumu izveido **SVVA padomi**. SVVA padome tiek veidota no Partnerības padomes locekļiem, ievērojot nosacījumu par lēmēju atbilstību un interesešu konflikta neesamību

attiecībā uz visu rīcībā iesniegto projektu pretendentiem. SVVA Padome izskata iesniegto projektu pieteikumu vērtējumus, to atbilstību stratēģijā noteiktiem rīcības mērķiem un pieņem lēmumu par projektu rindojumu katrā rīcībā, pamatojoties uz Vērtēšanas komisijas vērtējumu. SVVA Padomes sēdes protokolā norāda personas, kas piedalās lēmuma pieņemšanā, to pārstāvēto institūciju, kā arī informāciju par likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” prasību ievērošanu.

Padome tiek informēta par iesniegtajiem projektiem, saskaņā ar noteiktajām rīcībām. SVVA Padomes locekļi pieņem lēmumu par projektu atbilstību, neatbilstību un projektu rindojumu katrā rīcībā.

Gan Projektu vērtēšanas komisijas un projektu atbilstības SVVA stratēģijai lēmuma pieņemšanas padomes nolikumi, gan projektu vērtēšanas kritēriji un to vērtēšanas metodika visiem interesentiem projektu konkursa izsludināšanas un vērtēšanas laikā ir pieejama biedrības mājas lapā: www.partneriba.lv.

Interesu konflikta novēršana

Atbilstoši LR likumdošanai un reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem valsts amatpersonas statuss noteikts - lēmēj institūcijas pārstāvjiem – SVVA Padomei un paraksta tiesīgai personai – valdes priekšsēdētājam.

Saskaņā ar atbalsta piešķiršanu reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem, Interesu konflikta deklarāciju iesniedz - lēmēj institūcija – SVVA Padomes locekļi, projektu vērtēšanas komisijas locekļi, paraksta tiesīgā persona, kas paraksta lēmumus un persona, kas protokolē lēmēj institūcijas sēdes.

4.5. STRATĒGIJAS ĪSTENOŠANAS UZRAUDZĪBA UN NOVĒRTĒŠANAS PROCEDŪRA

SVVA stratēģijas īstenošana tiks organizēta veicot **pastāvīgu tās uzraudzību un periodisku novērtēšanu**, kas ietver stratēģijā definēto rezultātu un iznākuma rādītāju apzināšanu un analīzi, kā arī turpmāku darbību īstenošanu, nepieciešamības gadījumā pielāgojot SVVA stratēģijas rīcības plānu mainīgajiem Partnerības darbības teritorijas attīstības apstākļiem.

Par pastāvīgo stratēģijas uzraudzību un periodisko novērtēšanu atbildīgs ir Partnerības administratīvais vadītājs. Tas atbild par atskaišu sagatavošanu, informācijas izplatīšanu, aktivizēšanas pasākumu plānošanu un to īstenošanu. Partnerības padome piedalās kā lēmēj institūcija, kas uzrauga procesus un sniedz ieteikumus Partnerības darbības uzlabošanai.

Pastāvīgu stratēģijas īstenošanas uzraudzību Partnerība veic 1x gadā, apkopojot datus par projektiem, analizējot projekta kārtu gaitu un rezultātus, aktivizēšanas pasākumu pieredzi, sadarbības aktivitātes un iniciatīvas. Pastāvīgas stratēģijas uzraudzības mērķis ir sekot līdzi stratēģijas īstenošanas procesam, vērtējot iznākumu rādītājus, lai vajadzības gadījumā veiktu stratēģijas aktualizāciju, pilnveidotu vai mainītu īstenošanas darbības.

Stratēģijas periodisku novērtēšanu partnerība veic 2x periodā – starpziņojums par 2026.gadu un gala ziņojums perioda beigās, apkopojot SVVA stratēģijas sasniegtos rezultātus un iesniedzot tos LAD saskaņā ar normatīvo regulējumu. Stratēģijas periodiskās novērtēšanas mērķis ir apkopot un analizēt stratēģijas īstenošanas rādītājus, lai salīdzinātu ar SVVA stratēģijā paredzētajiem rezultātu un iznākuma rādītājiem.

Informāciju, kas nepieciešama stratēģijas ieviešanas rādītāju uzraudzībai un apkopošanai tiks nodrošināta, izmantojot projektu iesniegumos iekļauto informāciju LAD sistēmā, kā arī statistiku no publiskajiem reģistriem – Centrālās statistikas pārvaldes, LAD, Lursoft, Pārtikas un veterinārā dienesta, nozaru ministrijām, pašvaldībām un citiem datu avotiem.

LEADER pievienotā vērtība un sociālais kapitāls tiks mērīts balstoties uz izvirzītajiem iznākuma rādītājiem stratēģijas rīcību plāna ietvaros, papildus novērtējot un apkopojot arī Partnerības darbības nodrošināšanas un aktivizēšanas rādītājus, kas definēti zemāk redzamajā tabulā. Šo darbību īstenošana paaugstinās sociālo kapitālu, kas uzlabos Partnerības iekšējo pārvaldību, apzinoties esošos resursus, stiprinās uzticību un sadarbību ar uzņēmējiem, organizācijām, pašvaldībām un vietējiem iedzīvotājiem. **Partnerības darbības rādītāju novērtēšanu** veic divas reizes periodā – starpziņojums par 2026.gadu un gala ziņojums perioda beigās.

Pēc katras izsludinātās kārtas vērtējuma pabeigšanas vai pasākuma īstenošanas Administratīvais vadītājs apkopos informāciju par apstiprinātiem/uzraudzībā esošajiem projektiem, to ietekmi uz rīcības iznākumu un mērķa rezultātu rādītājiem. Papildus tiks uzkrāta informācija par projektu iesniedzēja klasifikāciju (fiziska persona, mājražotājs, SIA, ZS, IK, NVO, pašvaldība), jaunradītām darba vietām, inovatīviem un aprītes risinājumiem/projektiem, īstenotiem pasākumiem dabas vides saglabāšanas vai uzlabošanas jomā, sociālās atstumtības riska grupu iespējām iekļauties sabiedrībā un jauniešu interešu projektiem u.c.

Atbilstoši projektu realizācijai un to ieviešanai tiek organizēta projektu uzraudzība to īstenošanas vietās ne mazāk kā vienu reizi katram projektam uzraudzības laikā līdz SVVA stratēģijas īstenošanai piešķirtā publiskā finansējuma izlietojumam, ko nodrošina Administratīvais vadītājs.

PARTNERĪBAS DARBĪBAS RĀDĪTĀJI

Darbība	Rezultātu rādītājs	Bāzes vērtība 2023. gads	2025. gads	2027. gads
Ieinteresēto personu iesaistīšana partnerībā	Biedru skaits	49	53	56
	Ieinteresēto sadarbības partneru līdzdalība partnerības darbībās	0	7	10
Partnerības sadarbības procesu attīstīšana	Aktivitātes, apmācības, pieredzes apmaiņas pasākumu īstenošana	0	3	5
	Sadarbības tīklu skaits, kuros piedalās Partnerība	3	4	5
	Sadarbības projektu un iniciatīvu skaits	2	3	5
	Sadarbības iniciatīvu skaits kopienām, starpkopieniu sadarbības veidošana	7	8	10
Partnerības kapacitātes stiprināšana	Zināšanu pilnveide	0	3	5
	Pieredzes apmaiņa Latvijā un ārvalstīs	0	2	3
	Darbības izvērtēšana un pielāgošana esošām vajadzībām	0 (2022. gads)	1	2

4.6. STRATĒGIJAS ĪSTENOŠANAS ORGANIZĀCIJA

Biedrības „Cēsu rajona lauku partnerība” SVVA stratēģijas ieviešanā ir iesaistītas šādas institūcijas un personas:

Biedru kopsapulce ir augstākā biedrības lēmēj institūcija, kas apstiprina biedrības padomi.

Biedrības padome ir pārstāvju lēmēj institūcija. Padome, kas ir speciāli šādiem mērķiem izveidota biedrības “Cēsu rajona lauku partnerība” iekšēja organizācijas struktūra un, kas uzrauga izpildinstitūcijas darbinieku darbību un atbilstību stratēģijai, veiks projektu ieviešanas kvalitātes uzraudzību. Biedrības padome apstiprina Valdes priekšsēdētāju un Administratīvo vadītāju, kā arī apstiprina projektu vērtēšanas komisiju.

Padome katrā projektu kārtā un atbilstības atzinuma sniegšanas sanāksmē izvērtē stratēģijas ieviešanas kvalitāti un progresu, kā arī pieņem lēmumus par nepieciešamajām izmaiņām. Administratīvais vadītājs sniedz atskaiti par stratēģijas ieviešanas virzību, veiktajiem darbiem, finanšu izlietojumu u.tml. Nepieciešamības gadījumā Padome var sasaukt ārkārtas sanāksmes, kā arī piesaistīt speciālistus konkrētu jautājumu izvērtēšanai. Par būtiskām neatbilstībām un izmaiņām stratēģijas ieviešanā administratīvais vadītājs dod risinājumus un nedēļas laikā sniedz priekšlikumus Padomei.

Valdes priekšsēdētājs Vada Partnerības stratēģisko, administratīvo un finanšu darbu. Pieņem stratēģiskus un operacionālus lēmumus biedrībā. Pārrauga Partnerības administratīvo un saimniecisko darbību. Koordinē sadarbību ar Partnerības biedriem, pašvaldību u.c. sadarbības partneriem. Pārstāv Partnerības intereses. Nodrošina Kopsapulces un Padomes lēmumu izpildi. Vada stratēģisko komunikāciju ar valsts pārvaldes iestādēm, t.sk. Zemkopības ministriju. Iesniedz Lauku atbalsta dienestā (turpmāk- LAD) t.sk. LAD EPS nepieciešamo dokumentāciju par SVVA stratēģiju, rīcības virzieniem, atklātajiem projektu konkursiem. Atbild par biedrības darbības publicitāti un atpazīstamību. Sadarbojoties ar Padomes priekšsēdētāju iesniedz Padomei apstiprināšanai - biedrības darbības pārskatus, stratēģiskos un finanšu lēmumus.

Administratīvais vadītājs ir atbildīgs par stratēģijas atsevišķu aktivitāšu īstenošanas kvalitātes uzraudzību, nepieciešamajām izmaiņām un korekcijām stratēģijas ikdienas ieviešanas gaitā. Administratīvais vadītājs arī veic operatīvos un lietvedības pienākumus, lai veiksmīgi noritētu projektu vērtēšanas komisiju darbs. Lai veicinātu projektu iesniegumu un realizācijas kvalitāti, administratīvais vadītājs un projektu koordinatori sniedz nepieciešamās konsultācijas projektu sagatavošanā, ieviešanā, administrēšanā, atskaišu sagatavošanā. Lai pārliecinātos, ka apstiprinātie projekti tiek ieviesti atbilstoši stratēģijai, Partnerības pārstāvji dodas uzraudzības vizītē pie projekta ieviešēja.

Projektu vērtēšanas komisija veic iesniegto projektu izvērtēšanu un periodiski novērtē vietējās attīstības stratēģijas īstenošanu.

Projektu konkursu izsludināšana notiek atbilstoši attiecīgajiem Ministru kabineta noteikumiem un biedrības padomes lēmumiem.

Projekta koordinatori un citi darbinieki veic pienākumus saskaņā ar Valdes priekšsēdētāja rīkojumu, noslēgto darba līgumu, amata aprakstu vai uzņēmuma līgumu, atbilstoši Partnerības SVVA stratēģijas virzieniem un Partnerības organizatoriskajiem dokumentiem.

SVVA padome ir Padomes ievēlēta lēmējinstītūcija, kas darbojas saskaņā ar nolikumu. SVVA stratēģijā un citos normatīvajos aktos noteiktajai kārtībai pieņem lēmumu par projekta iesniegumu atbilstību vai neatbilstību biedrības darbības teritorijas sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijai, kas tiek realizēta KLP SP intervences "Darbību īstenošana saskaņā ar vietējās attīstības stratēģiju, tostarp sadarbības aktivitātes un to sagatavošana" ietvaros.

SVVA stratēģijas iedzīvināšanas pārvaldībai, uzraudzībai un novērtēšanai, kā arī Partnerības darbības nodrošināšanai tiks izmantots finansējums, kas pieejams KLP SP intervencē "Darbību īstenošana saskaņā ar vietējās attīstības stratēģiju, tostarp sadarbības aktivitātes un to sagatavošana" Atbalsts ir plānots 17% apmērā no kopējā SVVA stratēģijas īstenošanai piešķirtā finansējuma apjoma.

5. FINANSĒJUMA SADALĪJUMA PLĀNS

Partnerība ir noteikusi optimālo finansējuma sadalījumu vietējās attīstības stratēģijas īstenošanai atbilstoši rīcības plānā definētajiem rīcības virzieniem. Atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem finansējums ir sadalīts pa vietējās attīstības stratēģijā noteiktajiem mērķiem.

Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskā plāna 2023.–2027.gadam intervencē “ Darbību īstenošana saskaņā ar vietējās attīstības stratēģiju, tostarp sadarbības aktivitātes un to sagatavošana ”	1 646 002,89
19.2. PASĀKUMS	1 366 182,40
19.4. PASĀKUMS /17%	279 820,49

Mērķis	Atbalsta apmērs % pret kopējo atbalstu ELFLA	Atbalsta apmērs (euro*)
SM1: Uz vietējiem resursiem un zināšanām balstīta ilgtspējīgas ekonomikas attīstība, veicinot pakalpojumu pieejamību un augstākas pievienotās vērtības radīšanu	39%	532811,14
SM2: Pievilcīgas dzīves vides un aktīvu vietējo kopienu attīstība	45%	614782,08
	(t.sk. 12% starpteritoriālo un starpvalstu sadarbības projektu īstenošanai)	73773,85
SM3: Vides ilgtspējas un klimata neitralitātes veicināšana	16%	218589,18
KOPĀ:	100%	1366182,40
t.sk. uzņēmējdarbības attīstībai SM1, SM3	55%	751400,32

* Aizpilda pēc Lauku atbalsta dienesta lēmuma saņemšanas par sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijas 2023.-2027.gadam apstiprināšanu.

Lai veicinātu LEADER ieguldījumu laukos, stratēģijas ietvaros 35% no uzņēmējdarbības attīstībai plānotajā kopējā finansējuma paredzēts ieviest tieši lauku teritorijās.

PIELIKUMI

FOKUSGRUPU REZULTĀTI

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS
Eiropas Lauksaimniecības fonds
lauku attīstībai

“Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests”

ATSKATS:

2022. gada 19. oktobrī, Līgatnē, tika organizēta Partnerības biedru, projektu iesniedzēju, uzņēmēju, NVO pārstāvju, kopienu pārstāvju un citu interesentu tikšanās ar Cēsu rajona lauku partnerību, lai dzirdētu realizēto projektu pieredzes stāstus, uzzinātu par LEADER iespējām un nosacījumiem, kā arī noskaidrotu iedzīvotāju viedokļus par konkrētās teritorijas vērtībām, vajadzībām, turpmākās attīstības virzieniem un prioritātēm.

Pasākuma ietvaros, izmantojot Nākotnes pilsētas spēles metodiku, notika ideju ģenerēšana, kuras laikā dalībnieki definēja, viņuprāt, būtiskākos izaicinājumus, kuri šobrīd ir aktuāli Cēsu rajona lauku partnerības teritorijās, kā arī, strādājot grupās, definēja esošos ekonomiskos, sociālos, kultūras un vides aspektus. Tika radītas idejas, kas parāda vietējiem iedzīvotājiem būtiskos attīstības virzienus nākotnē, tai pat laikā definējot jau konkrētas vajadzības, kuras noteikti varētu tikt risinātas, izmantojot LEADER finanšu iespējas.

Ļoti daudz idejas bija saistītas ar sociālo pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanu, kā arī nepieciešamību stiprināt vietējo kopienu aktivitātes, piemēram; veidot kopienu centrus, kuros varētu saņemt profesionālās pilnveides pakalpojumus, sporta aktivitātes, telpas uzņēmējdarbībai un jauniešu aktivitātēm.

Koprades telpu attīstīšana, pašvaldības pretimnākšana kopienas aktivitāšu veicināšanai.

Sociālā darba iespējas kopienās;

Lauku skolu asociāciju dibināšana, kas iestātos par lauku skolu pastāvēšanu.

Visās grupās tika uzsvērts milzīgais dabas potenciāls teritorijā, kā rezultātā tika radītas idejas par nepieciešamību specializēties pārtikas ražošanā, maksimāli pārstrādājot saudzēto uz vietas, tādējādi veicinot pārtikas īso ķēžu koncepta attīstību. Liels uzsvars tika likts arī uz nepieciešamību nākotnē attīstīt bioloģisko lauksaimniecību. Viena no idejām ierosināja Gaujas Nacionālo parku pasludināt par bioloģiskās saimniekošanas teritoriju.

Kultūras jomā tika radītas idejas, kas ļautu saglabāt izzūdošās tradicionālās kultūras vērtības, piemēram:

Kultūras un vēstures vērtību digitalizācija un nodošana nākamajām paaudzēm;

Nepieļaut kultūras namu slēgšanu, jo tā ir vieta, kas ne tikai saglabā ilggadējās vietas tradīcijas, bet varētu kalpot kā milzīgs vietējo kopienu aktivitāšu centrs;

Tika iezīmētas arī ļoti skaistas idejas Līgatnes kultūras un tūrisma piedāvājuma paplašināšanai, kā piemēram:

izvietot lielu, izgaismotu “LĪGATNE” uzrakstu diķī, kas būtu kā sveiciens gan vietējiem iedzīvotājiem, gan viesiem;

Visiem, kas vēlas satikt Līgatnes rūķus jeb “ķiberiņus”, būs iespēja apmeklēt Ķiberiņu alu pilsētu. Tā kā šobrīd Līgatnē nav neviena bankomāta, viena no komandām nāca klajā ar ideju, ka Līgatnei jāklūst par bankomātu pilsētu.

Tikšanās sniedza būtisku atgriezenisko saiti ne tikai Cēsu rajona lauku partnerībai, bet arī lielai daļai klātesošo, jo pēc pasākuma daļa atzina, ka jūtas iedvesmoti un vēlas aktīvāk iesaistīties vietējās kopienas veidošanā, kā arī guva pārliecību saviem spēkiem projektu pieteikumu gatavošanā.

Iedzīvotāju viedokļi tiks ņemti vērā jaunās Vietējās rīcības grupas attīstības stratēģijas 2023.-2027. gadam izstrādes procesā.

Dalībnieki definēja šādus vietējos izaicinājumus:

Ekonomiskie izaicinājumi

- Nerodas jaunas darba vietas, pazūd arī vecās;
- Darba vietu trūkums;
- Darba spēka trūkums;
- Darbinieku trūkums;
- Darbinieku novecošanās;
- Pārlietu daudz finanšu atbalsta digitalizācijai, par maz atbalsta ražošanai;
- Tehnisko, saimniecisko, lauksaimniecības prasmju izzušana, kas jau šodien un jo īpaši nākotnē būs ļoti noderīgas un pieprasītas;
- Jāklūst pašpietiekamiem enerģētikā;
- Lauksaimnieciskās darbības potenciāla neizmantošana;
- Netiek izmantotas mūsdienu iespējas ekonomiskās izaugsmes veicināšanai, jo ir šaurs skatījums uz nozarēm;
- Trūkst darbinieki specializētās nozarēs, izglītības trūkums;
- Nav konkurētspējīgs atalgojums;
- Nepietiekošs atalgojums;
- Darba vietu trūkums, kā rezultātā vecāki dodas strādāt uz pilsētām, vedot līdzi bērnus, kas tādejādi nemācās vietējās izglītības iestādēs;
- Pieaugošā inflācija, kā rezultātā cilvēki nevar atļauties tērēt atpūtai, kā rezultātā samazinās ienākumi kultūras un tūrisma uzņēmējiem;
- Teritoriālās reformas rezultātā tiek likvidētas darba vietas pagastu pārvaldēs;
- Lielas apkures cenas novadā
- Uzņēmēji nav informēti par finansējuma piesaistes iespējām;
- Maz labi atalgotu darba vietu;
- Sabiedrībai jāpārstāj domāt, ka uz peļņu orientēta dzīve var nebūt galvenais mērķis;
- Līgatnē nepieciešams bankomāts un pasts

Sociālie izaicinājumi

- Aktivitāšu trūkums jauniešiem – sporta iespējas, kopā būšanas vietas, izglītojoši vaļasprieki);
- Nepietiekama veselības, juridisko, kultūras pakalpojumu pieejamība;
- Netiek veicināta sadarbība starp vietējiem iedzīvotājiem (kopienas aktivitātes);
- Sociāli maznodrošināto iedzīvotāju atbalsts;
- Iedzīvotāju skaita samazināšanās;
- Līgatnē nav pietiekošas pieaugušo profesionālās pilnveides iespējas;
- Jaunās ģimenes pārceļas uz lielajām pilsētām vai ārzemēm;

- Sarūk bērnu skaits skolās;
- Nav labi kvalificēti pedagogi;
- Veidot atbalstu kopienu līderiem, lai tie neizdegtu, bet turpinātu ieguldīt savu laiku un resursus;
- Pārlicināt pagastu iedzīvotājus, ka darbošanās vietējā kopienā sniedz labumu ikvienam iedzīvotājam;
- Veicināt lauku iedzīvotāju izpratni, radīt sajūtu, ka dzīvot laukos ir forši un mūsdienās pat ekskluzīvi;
- Mazturīgas ģimenes, skolu neesamība/ slēgšana, slikts sabiedriskā transporta tīkls;
- Jauniešu motivēšana un iesaiste pagasta attīstīšanā un savu spēju spēcīnāšanā;
- Izdomāt kā apzināt visu iedzīvotāju vajadzības un idejas pagastos;
- Sociālā atstumtība, sabiedrības novecošanās, neiecietība;
- Sabiedrības novecošanās;
- Vecākās paaudzes zināšanas un pieredze netiek nodota jaunajām, paaudzēm, kuras ir tendētas uz globalizāciju, pilsētvidi;
- Nepietiekams sabiedriskā transporta pakalpojums;
- Ienākumu kritums, izdzīvošanas režīms;
- Nepieejami sadzīves pakalpojumi (Līgatne), zema kvalitāte;
- Pakalpojumu pieejamība, pārvietošanās, paaudžu mijiedarbības trūkums, tālākizglītības iespēju trūkums;
- Kā aktivizēt vietējās kopienas;
- Trūkst grupu aktivitātes jauniešiem;
- Pašdarbības kolektīvu izpildījums un kvalitāte;
- Nepietiekama veselības infrastruktūra;

Vides izaicinājumi

- ES vides regulējumi negatīvi ietekmē iedzīvotājus un uzņēmējus;
- Neattīstīts tūrisms, atpūta dabā;
- Teritoriju degradēšanās, netiek apzinātas un izmantotas vietējās vērtības (nelepojamos ar tām);
- Milzīgs vides potenciāls, bet nav cilvēku, kas to attīstītu;
- Sabiedrisko labierīcību trūkums Līgatnē;
- WC trūkums Līgatnē;
- Neredzamā piesārņojuma esamība;
- Nav vietu kopīgiem pasākumiem;
- Nav pastaigu vietas, gājēju ceļš uz skolu (Līgatnē);
- Nepiemērota infrastruktūra vietējo iedzīvotāju vajadzībām;
- Netiek izmantoti vietējie resursi enerģētiskās neatkarības stiprināšanai;
- Dabas daudzveidības saglabāšana;

Kultūras izaicinājumi

- Teritoriālo reformu rezultātā bieži tiek mainīti vietas zīmoli, kā rezultātā iedzīvotājiem trūkst vietas piederība/ identitāte;
- Līgatnes kultūras nama pastāvēšanas apdraudējums – netikšot apkurināts?
- Kultūras vērtību zinātāju un glabātāju samazināšanās, netiek nodotas jaunajām paaudzēm;

- Kultūras piedāvājuma trūkums auditorijai līdz 30 gadiem, jauniešiem, kas sekmē cilvēku aizplūšanu;
- Valodas apdraudētība, bērni runā angļiski;
- Kultūras tradīciju transformācija, būtības zaudēšana, ja to organizē kāds no malas (vietējie nesaprot un negrib apmeklēt);
- Sabiedrības izpratne par vēstures vērtību saglabāšanu;
- Ir daudz kultūras pasākumi, kuri ir maz apmeklēti;
- Ļoti maz pasākumu iedzīvotājiem;
- Trūkst līderu, kas aktivizē vietējos iedzīvotājus;
- Atdzīvināt sabiedrisko dzīvi pagastos, iesaistot vietējos iedzīvotājus, lai veidotu kopīgu “svētku sajūtu”, kas rodas tikai tad, kad paši iesaistās;
- Vietējo tradīciju saglabāšana;
- Jauniešu, bērnu iesaiste vietējo tradīciju veidošanā;
- Nepieciešami kultūras pasākumi vietējo kopienu stiprināšanai.

Informāciju sagatavoja projekta koordinatore
 Anda Briede, andai.briedei@gmail.com

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS
Eiropas Lauksaimniecības fonds
lauku attīstībai

“Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests”

ATSKATS:

2022. gada 8. novembrī, Liepā, tika organizēta aktīvo kopienu un pārvalžu pārstāvju tikšanās ar Cēsu rajona lauku partnerību, lai dalītos ar pieredzēm par iedzīvotāju iesaisti vietējo kopienu aktivitātēs, dalītos ar esošo pieredzi par aktivitātēm, ko īsteno kopienas vai aktīvās iedzīvotāju grupas. Viens no galvenajiem pasākuma mērķiem bija savstarpējā iepazīšanās, iedvesmošanās un jaunu ideju radīšanā, kā vietējās kopienas var iesaistīties vietējo teritoriju ekonomikas, kultūras, sabiedrisko un vides aspektu daudzveidošanā un attīstīšanā.

Pasākuma ietvaros, izmantojot Nākotnes pilsētas spēles metodiku, notika ideju ģenerēšana, kuras laikā dalībnieki definēja, viņuprāt, būtiskākos izaicinājumus, kuri šobrīd ir aktuāli vietējo kopienu pārstāvētajās teritorijā. Strādājot grupās, dalībnieki aktīvi diskutēja un radīja ļoti jēgpilnas un īstenojamas idejas.

Vietējās ekonomikas stiprināšanai būtu nepieciešama resursu mērķtiecīga apzināšana, apkopošana un izmantošana, kas sevī ietver ideju pa iekārtu, aprīkojuma īri, nevis iegādi. Liepā būtu nepieciešams uzstādīt pakomātu, bankomātu un kafijas automātu, kas veicinātu ekonomisko aktivitāti un ērtu pakalpojumu pieejamību. Komandas arī minēja, ka būtiska ir mijiedarbība un efektīva sadarbība starp nozarēm, lai veidotos kopprojekti. Būtu nepieciešams attīstīt koprades telpu.

Konkrētas idejas no komandām, kas varētu veicināt vietas ekonomisko izaugsmi:

- Attīstīt gidu pakalpojumus, apmācot vietējos iedzīvotājus, kas vada ekskursijas, izveidot rezervācijas sistēmu
- Vietējo prasmju un zināšanu demonstrēšana kā pakalpojums tūristiem
- Apmaksāt vietējo kopienas līderu aktivitātes, jo šis darbs prasa daudz laika, zināšanu. Iespējams pašvaldības būtu ieinteresētas šādas darba vietas izveidē, jo visām pašvaldībām ir būtiski atrast kanālus, kā saņemt informāciju no vietējiem iedzīvotājiem
- WC – vienas pieturas aģentūras izveide, kur pieejams arī info stends, higiēnas preču automāts, telefona lādēšanas punkts u.c.
- Digitālā stenda/ info dēļa izveide vietējo produktu, mājražotāju, pakalpojumu reklamēšanai

Dalībniekiem bija būtiski nākt klajā ar idejām, kā iesaistīt vietējo kopienu iedzīvotājus dažādās aktivitātēs un veicināt līdzdalību. Dažas no idejām:

- Organizēt pasākumus ar noteiktu ritmu, regularitāti, kas kļūtu par tradīciju un tiek iesaistīti vietējie mākslinieki
- Organizēt kopienu festivālu
- Kopienu aktivizēšanas talkas organizēšana, piemēram, malkas talka ar zupu un sarunām pie ugunskura.
- Vietējo kopienu vēlmju izzināšana ar anketas palīdzību, lai būtu pamatojums projekta idejām un finansējuma pieprasīšanai
- Vietējo iedzīvotāju stāstu un atmiņu vakaru organizēšana, iesaistot jauniešus, lai viņiem nodotu šīs dažādās pieredzes

- Dokumentēt kultūrvēsturisko mantojumu (ēkas, lauku sētas)
- Vietējo iedzīvotāju iesaiste dabas objektu apsaimniekošanā un ilgtspējīgā izmantošanā
- Taku iemīdīšanas talkas, lai veidotu jaunus maršrūtus un veicinātu sadarbību starp uzņēmējiem/ pakalpojumu sniedzējiem šo taku tuvumā.
- Senioru iesaistīšana socializēšanās aktivitātēs (dziesmas, dejas, sarunas), domājot par transporta nodrošināšanu
- Jauniešos veicināt vietas piederību, vasarā rīkojot paaudžu sporta spēles
- Izveidot sociālo tīklu grupu vietējo iedzīvotāju iesaistei un informācijas aprītei

Šie viedokļi un idejas tiks ņemti vērā jaunās Vietējās rīcības grupas attīstības stratēģijas 2023.-2027. gadam izstrādes procesā.

Dalībnieki definēja šādus vietējos izaicinājumus:

Ekonomiskie izaicinājumi

- Infrastruktūra
- Koprades telpa
- Darba vietas jauniešiem
- Nepietiekošs mājokļu fonds
- Trūkst gados jauni iedzīvotāji spēka gados, kas var aktīvi strādāt un darboties
- Trūkst darba vietas x3
- Speciālistu trūkums teritorijā
- Uzticama darba spēka trūkums
- Laba atalgojuma iespējas
- Senioriem ierobežotas pārvietošanās iespējas ar sabiedrisko transportu
- Liepā ir liela atkarība no 1 uzņēmuma "Lodes rūpnīca", kas būtiski ietekmē vietējo iedzīvotāju resursus un noskaņojumu, ja tā atrodas dīkstāvē
- Ceļu infrastruktūra
- Resursu koplietošanas nepieciešamība
- Sadarbība starp uzņēmumiem, iestādēm un pašvaldību
- Digitālie risinājumi vietējā piedāvājuma popularizēšanai
- "Izvēlies Piebalgu" preču zīmes popularizēšana
- Pakomātu neesamība
- Sabiedriskā transporta trūkums
- Produktivitātes trūkums

Sociālie izaicinājumi

- Saglabāt pašapziņu, piederību konkrētai vietai
- Veidot interešu kopas, atbilstoši vecuma grupām
- Senioriem trūkst kopā sanākšanas aktivitātes
- Nav stipra kopiena (Priekuļos), nepieciešams attīstīt vietu, kur iedzīvotāji var sanākt kopā
- Mūžizglītības piedāvājuma trūkums
- Nav pieejami pulciņi bērniem
- Trūkst aktīvi vietējie iedzīvotāji
- Jauniešu aizplūšana no laukiem
- Bērniem trūkst brīvā laika pavadīšanas iespējas

- Sabiedrības izglītošana par kultūras dzīvi vietējā pagastā
- Labklājības, drošības, sabiedriskās dzīves nodrošināšana, mentālās un garīgās veselības vērtības
- Līdzdalības veicināšana
- Trūkst veselības aprūpes pakalpojumi
- Ierobežota publisko pakalpojumu pieejamība
- Nepietiekama jauniešu iesaiste

Vides izaicinājumi

- Droša, labiekārtota vide
- Nav pieejamas publiskās tualetes tūrisma objektos un dabas takās x3
- Nav tūrisma informācijas centru sadarbība ārpus novada teritorijas
- Nepieciešams izveidot dabas taku infrastruktūru, sadarbībā ar vietējiem uzņēmējiem
- Lodes karjera un Lodes rūpnīcas iesaiste tūrisma piedāvājuma paplašināšanā
- Ilgtspējas nodrošināšana
- Potenciāls atjaunojamās enerģijas ražošanai
- Nepieciešams izglītēt tūristus par uzvedību
- Kājāmgājēju un velo infrastruktūras trūkums
- Aizaug ainava

Kultūras izaicinājumi

- Kultūras piedāvājums un aktivitātes senioriem
- Nav ielu un māju nosaukumi/ norādes
- Vairāk vietējo iniciatīvu
- Liepa izveidojusies kā Cēsu un Valmieras “guļamrajons” un trūkst aktivitātes, ko var darīt vakaros, pēc darba visu vecumu iedzīvotājiem
- Nav novadpētniecības muzeja, telpas vai virtuālās vides, kur apkopot un iepazīt Liepas dižgarus un viņu pienesumu Latvijas kultūrtelpā x2
- Trūkst vietas vizuālā identitāte x2
- Trūkst vietējie gidi
- Kultūrvēsturisko aktivitāšu popularizēšana
- Iet bojā nozīmīgi kultūras objekti

Informāciju sagatavoja projekta koordinatore

Anda Briede

andai.briedei@gmail.com

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS
Eiropas Lauksaimniecības fonds
lauku attīstībai

“Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests”

ATSKATS:

2022. gada 27. oktobrī, Raunā, tika organizēta Partnerības biedru, projektu iesniedzēju, uzņēmēju, NVO pārstāvju, kopienu pārstāvju un citu interesentu tikšanās ar Cēsu rajona lauku partnerību, lai dzirdētu realizēto projektu pieredzes stāstus, uzzinātu par LEADER iespējām un nosacījumiem, kā arī noskaidrotu iedzīvotāju viedokļus par konkrētās teritorijas vērtībām, vajadzībām, turpmākās attīstības virzieniem un prioritātēm.

Pasākuma ietvaros, izmantojot Nākotnes pilsētas spēles metodiku, notika ideju ģenerēšana, kuras laikā dalībnieki definēja, viņuprāt, būtiskākos izaicinājumus, kuri šobrīd ir aktuāli Cēsu rajona lauku partnerības teritorijās, t.sk. Raunas un Drustu pagastos, kā arī, strādājot grupās, definēja esošos ekonomiskos, sociālos, kultūras un vides aspektus. Tika radītas idejas, ar kuru palīdzību mazinātu vietējos izaicinājumus un veicinātu vietas attīstību.

Vietējo iedzīvotāju definētos izaicinājumus varētu iedalīt 2 blokos: risināmi ar vietējo iniciatīvām caur LEADER projektiem, piemēram, teritorijas labiekārtošana, uzņēmējdarbības attīstīšana, vietējās kopienas stiprināšana. Otrs liels bloks, kas iezīmējas ir infrastruktūras objektu sakārtošana, kas veicama nacionālā un pašvaldības līmenī, piemēram, ceļu kvalitāte, dzīvojamā fonda papildināšana, sabiedriskā transporta pieejamība.

Definējot vietējos resursus, visās grupās tika uzsvērtā aktīvā uzņēmējdarbība, aktīvi iedzīvotāji, dabas un kultūras potenciāls teritorijā, kā rezultātā daudz idejas tika fokusētas uz infrastruktūras uzlabošanu un uzņēmējdarbības atbalsta veicināšanu:

- Ceļu infrastruktūras uzlabošana, stāvlaukuma izbūve tūristiem, kemperiem, ar iespēju uzlādēt elektriskos auto.
- Lielāks atbalsts uzņēmējdarbībai no pašvaldības
- Atbalsts nozares uzņēmējiem un pašnodarbinātajiem
- Pietrūkst telpas uzņēmējdarbībai
- Nepieciešams palielināt dzīvojamo fondu, lai piesaistītu jaunus iedzīvotājus
- Atbalsts drošu iekārtu un aprīkojuma iegādei, lai paplašinātu uzņēmējdarbības konkurētspēju un piesaistītu darbiniekus.

Lai risinātu būtiskākos sociālos izaicinājumus teritorijā, komandas nāca klajā ar idejām:

- transporta un sociālo pakalpojumu nodrošināšana “pēc pieprasījuma”
- aprūpes pakalpojumu attīstīšanu senioriem mājās
- iesaistīt jauniešus amatieru kolektīvos, kultūras dzīvē.

Iedzīvotāji ļoti pozitīvi vērtē Raunas pagasta un apkārtnes kultūras vērtības un pasākumus, kā rezultātā vietējie uzņēmēji un iedzīvotāji par saviem līdzekļiem atbalsta kultūras dzīves notikumus un pasākumus. Lai papildinātu un nezaudētu kultūras daudzveidību, tika radītas šādas idejas:

- Nodibināt Raunas muzikālo grupu, attīstīt mūzikas festivālu
- Atjaunot Raunas amatieru teātri, kuru lugas autori būs vietējie iedzīvotāji

- Nesamazināt naudu kultūrai, jo tradīcijas un pasākumi līdz šim ir bijuši ļoti saistoši un labi
- Uzturēt un saglabāt Raunas tradīcijas, īpaši uzsverot pirts rituālu nozīmi fiziskās, garīgās un mentālās veselības veicināšanai.

Fokusgrupas ietvaros daudz tika uzsvēta modernas publiskās un dabas infrastruktūras attīstīšanas un atjaunošanas nepieciešamība, lai veicinātu tūristu apmeklējumu, attīstīt Raunu kā tūrisma galamērķi, kas veicinās vietējās ekonomikas attīstību, naksmītnu attīstību, vietas pievilcību

Iedzīvotāju viedokļi tiks ņemti vērā jaunās Vietējās rīcības grupas attīstības stratēģijas 2023.-2027. gadam izstrādes procesā.

Dalībnieki definēja šādus vietējos izaicinājumus:

Ekonomiskie izaicinājumi

- Nepietiekams dzīvojamais fonds, kas nemotivē jaunu ģimeņu ienākšanu teritorijā
- Pietrūkst darba vietu x5
- Speciālistu trūkums
- Jauniešu trūkums
- Nepietiekama vietas konkurētspēja, kvalificētu darbinieku trūkums
- Pašnodarbinātu personu izaugsmes iespēju trūkums un atbalsts
- Uzņēmumu aizplūšana

Sociālie izaicinājumi

- Medicīnas, fizioterapijas, rehabilitācijas u.c. pakalpojumu pieejamība un kvalitāte
- Ierobežota transporta pakalpojumu pieejamība gados veciem cilvēkiem
- Nepietiekams pulciņu piedāvājums bērniem
- Iedzīvotāju līdzdalības trūkums pasākumos (dažādu vecuma grupu pārstāvji)
- Skolā trūkst kvalificēti speciālisti (medmāsa, psihologs)
- Trūkst izglītošanās iespējas
- Jauniešu bezatbildīgā attieksme pret teritorijas infrastruktūru
- Pakalpojumu pieejamības samazināšanās pēc administratīvi teritoriālās reformas
- Nav paaudžu sadarbība, mijiedarbība
- Nav pietiekami daudz aktivitātes jauniešu iesaistei
- Sabiedriskā transporta pieejamība

Vides izaicinājumi

- Ceļa posma seguma Rauna-Valmiera kvalitāte x2
- Ceļu uzturēšana, infrastruktūra
- Nepieciešams atjaunot publiskās infrastruktūras elementus bērnu laukumā, veselības takās
- Dabas objektu pilnveidošana tūrisma pakalpojumu dažādošanai
- Nav piekļuve pašvaldībai piederošo ezeru pludmalēm, nav labiekārtotas peldvietas
- Novecojušās infrastruktūras atjaunošana, bērnu laukuma, skeitparka un veselības taku atjaunošana
- Satiksmes un pārvietošanās drošība
- Bērnu laukuma kvalitāte
- Trūkst autostāvvietas

- Zemes ceļu sliktais stāvoklis
- Norādes uz tūristu apskates objektiem
- Labiekārtojums tūrisma apskates objektos, atpūtas vietas
- Jāveicina sabiedrības izpratne par dabas procesiem

Kultūras izaicinājumi

- Nepietiekamas vietējās kopienas aktivitātes
- Aktivitāšu dažādošana, kultūras un tūrisma infrastruktūras attīstība, sporta aktivitātes
- Sporta pasākumu nepietiekamība
- Nav pietiekami daudz naktsmītnes tūristiem, īpaši vasaras sezonā
- Nav ielu un māju nosaukumi/ norādes
- Vairāk vietējo iniciatīvu

Informāciju sagatavoja projekta koordinatore

Anda Briede

andai.briedei@gmail.com

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS
Eiropas Lauksaimniecības fonds
lauku attīstībai

“Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests”

ATSKATS:

2022. gada 7. novembrī, Cēsīs, notika tikšanās ar Cēsu pilsētas un novada uzņēmējiem, lai iepazīstinātu ar LEADER iespējām un nosacījumiem, kas īpaši aktuāli Cēsu pilsētas esošajiem un topošajiem uzņēmējiem, jo jaunajā plānošanas periodā Cēsu pilsēta būs daļa no Cēsu rajona lauku partnerības teritorijas, pretendējot uz iespēju piesaistīt LEADER projektu finansējumu. Uzņēmēji bija ieradušies kuplā skaitā, kas norāda uz uzņēmēju interesi jaunām attīstības iespējām.

Pasākuma ietvaros uzņēmēji tika iepazīstināti ne tikai ar LEADER programmu, bet arī informēti par Vietējās rīcības grupas potenciālajiem attīstības virzieniem jaunajā 2023.-2027. gada plānošanas periodā un noskaidrotas esošo un topošu Cēsu pilsētas un novada uzņēmēju vajadzības, kuras tiks izmantotas strādājot jau pie konkrētu aktivitāšu un kritēriju definēšanas jaunajā vietējās rīcības grupas attīstības stratēģijā.

Apkopojums par aptaujas rezultātiem:

1. Uzņēmēju pārstāvētās nozares

2. Būtiskākie izaicinājumi uzņēmējdarbībā

3. Priekšrocības, stiprās puses uzņēmumos

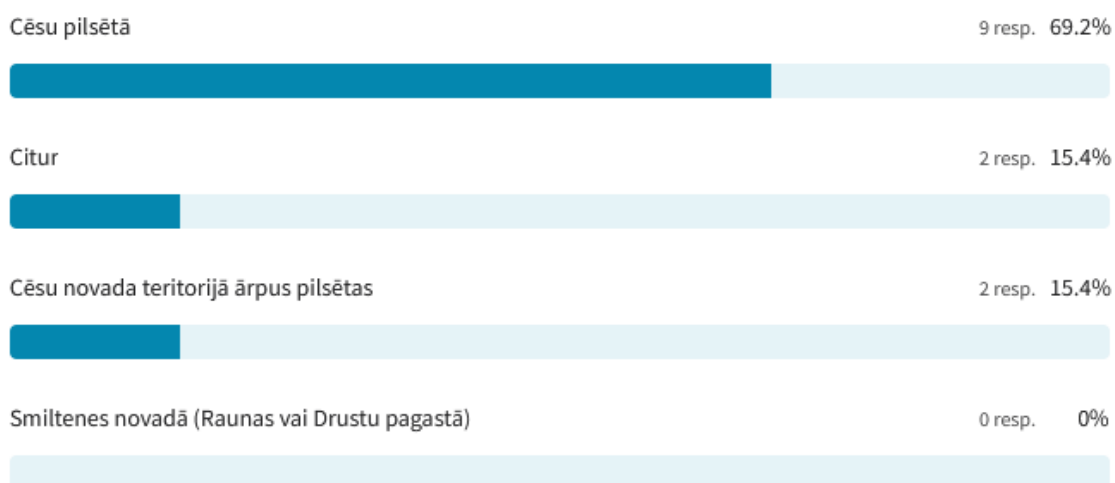
4. Nepieciešamais atbalsts uzņēmējdarbības stiprināšanai

5. Uzņēmumu darbības teritorija

Kur atrodas Tavs uzņēmums (vieta, kur notiek ražošana, tiek sniegts pakalpojums u.c)

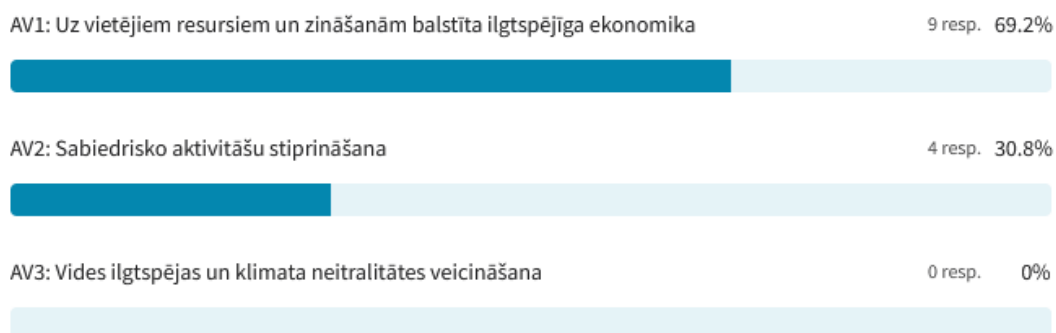
13 out of 13 answered

6. Attīstības virzieni, kuros uzņēmēji saskata iespējas izaugsmei

Kurā no potenciāli identificētajiem attīstības virzieniem 2023.-2027. gadam Tu saredzi iespējas:

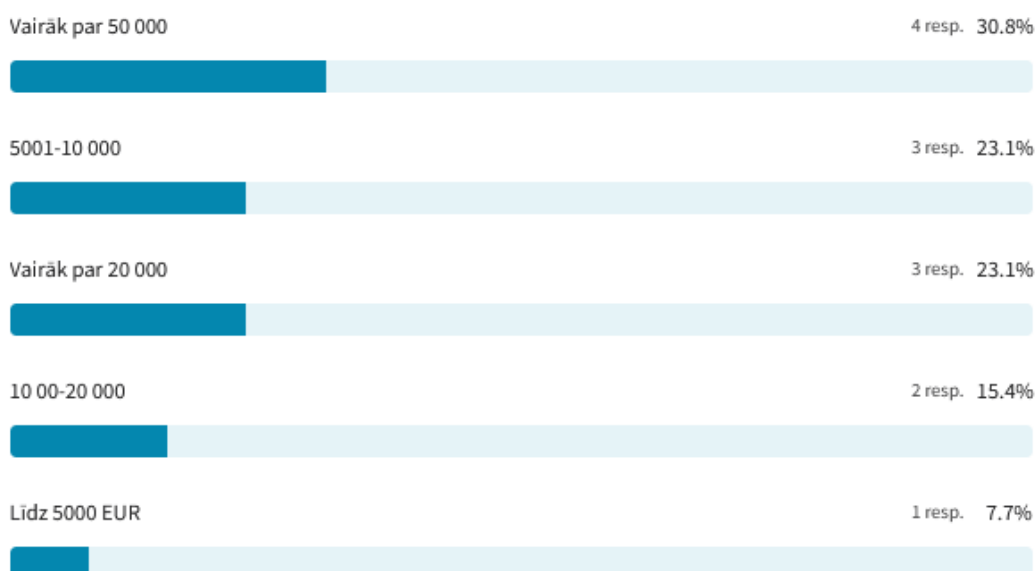
13 out of 13 answered

7. Nepieciešamais finanšu atbalsts attīstībai

Cik daudz līdzekļu Tev būtu nepieciešams sava esošā/ topošā uzņēmuma attīstības vajadzību īstenošanai:

13 out of 13 answered

8. Kāda veida atbalsts nepieciešams LEADER finansējuma apgūšanai

Kāda veida atbalsts Tev būtu nepieciešams, lai pieteiktos LEADER projektu finansējumam?

13 out of 13 answered

Informāciju sagatavoja projekta koordinatore
Anda Briede
andai.briedei@gmail.com

IEDZĪVOTĀJU ANEKTĒŠANAS REZULTĀTI

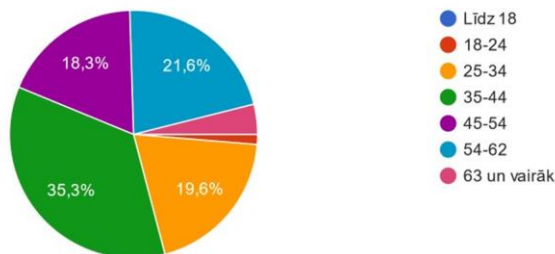
Laika posmā no 2023. gada 15. februāra līdz 21. aprīlim Cēsu rajona lauku partnerība aicināja iedzīvotājus izteikt viedokli par iespējamajiem partnerības teritorijas attīstības virzieniem, ņemot vērā globālos un vietējos izaicinājumus, iedzīvotāju un ekspertu redzējumu, lai kopīgi virzītos uz labāku dzīves vidi sev un nākamajām paaudzēm. Kopējais respondentu skaits – 153.

SAŅEMTO ATBILŽU APKOPOJUMS RESPONDENTU PROFILS UN TERITORIJA

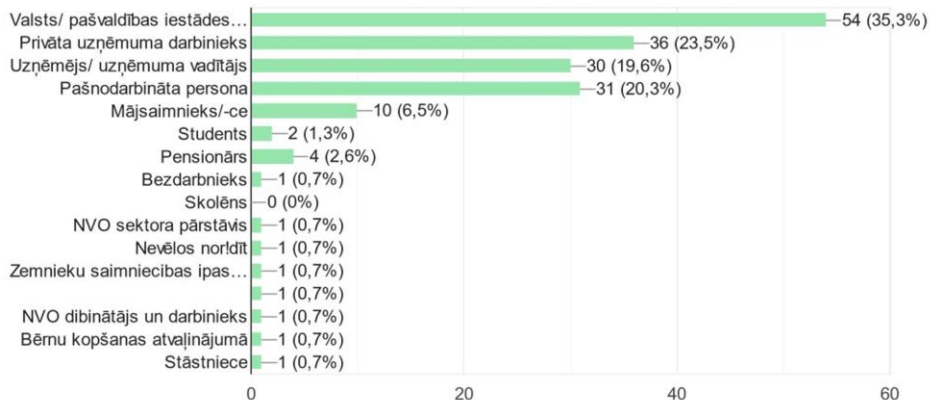
Lūdzu norādi savu vecumu:

153 atbildes

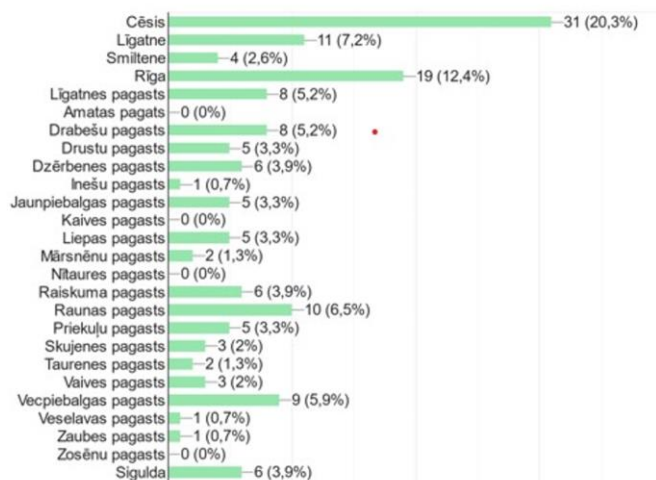
Lūdzu norādi savu nodarbošanos:

153 atbildes

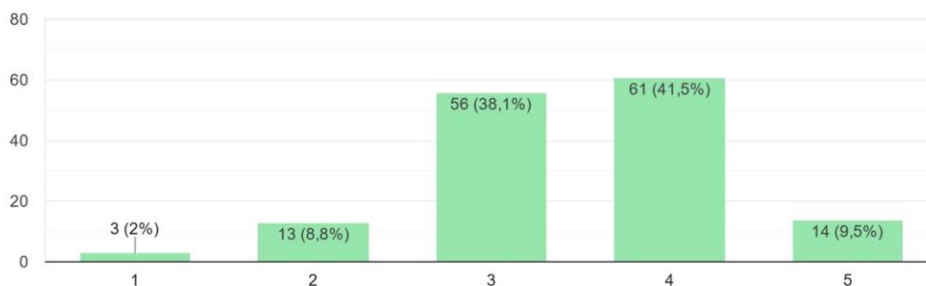
Lūdzu norādi savu darba vietu (ja strādā no mājām, lūdzu norādi savu fizisko darba vietu):

153 atbildes

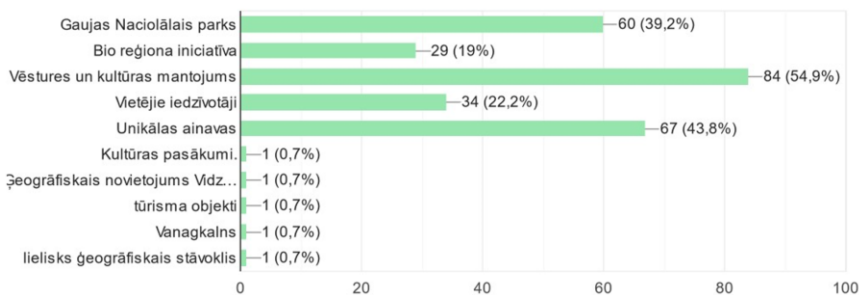
Vai esat apmierināts ar dzīvi savā pilsētā vai pagastā?

147 atbildes

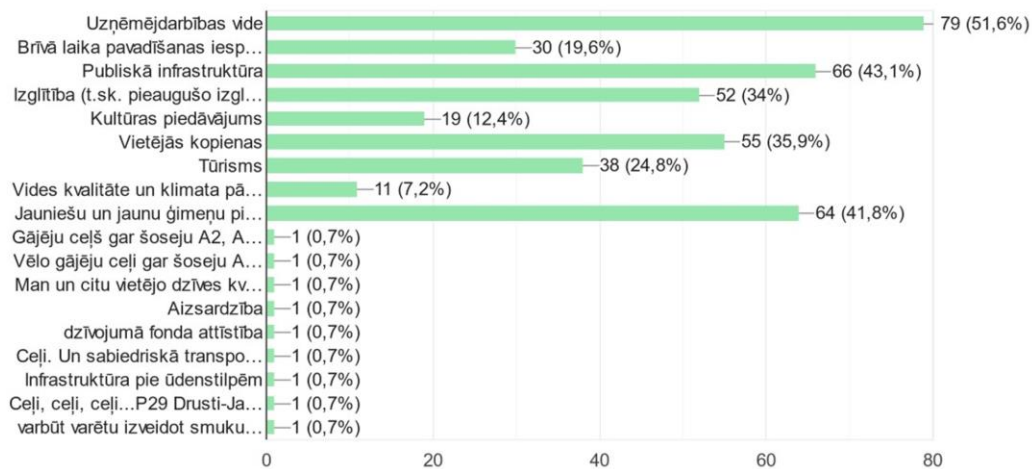
Kas, Tavuprāt, ir Cēsu rajona lauku partnerības teritoriju vienojošās vērtības, ar kurām veicināt šīs vietas pievilcību un atpazīstamību (iespējami 2 atbilžu varianti) :

153 atbildes

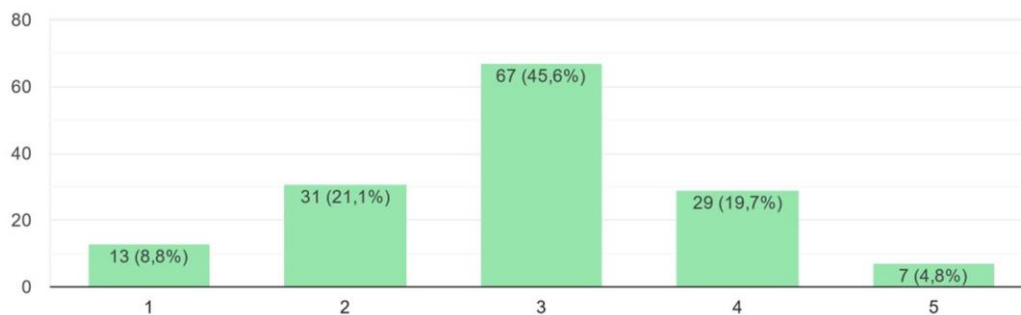
Kas no zemāk minētā nākamajos 5 gados būtu primāri jāattīsta un jāatbalsta, lai uzlabotos dzīves kvalitāte Tavā pilsētā/ pagastā? (iespējami 3 atbilžu varianti)

153 atbildes

Vai esi apmierināts ar darba iespējām savā pilsētā, pagastā un tuvākajā apkārtnē?

147 atbildes

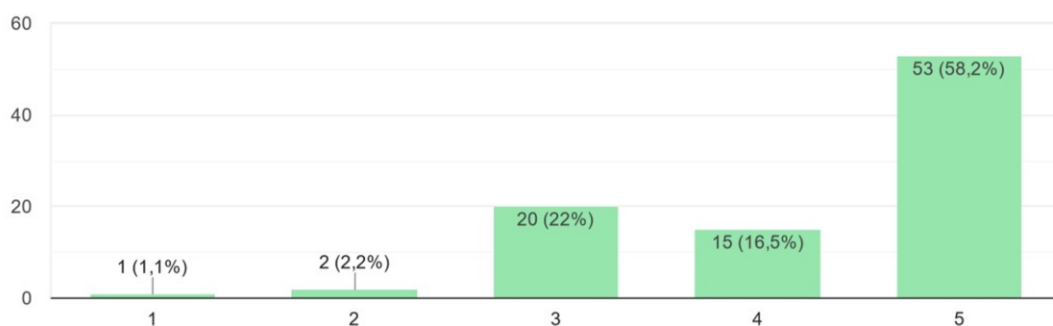

SAŅEMTO ATBILŽU APKOPOJUMS UZŅĒMĒJDARBĪBA

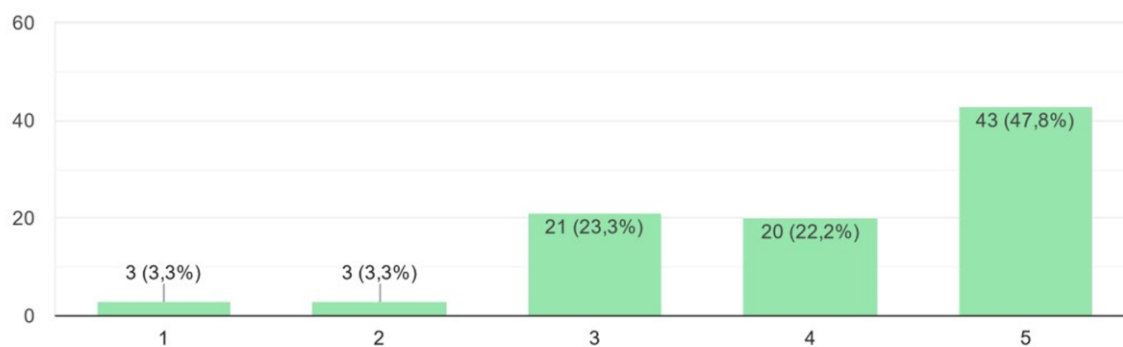
Nepieciešams atbalsts esošiem uzņēmumiem pievienotās vērtības radīšanai un konkurētspējas paaugstināšanai

91 atbilde

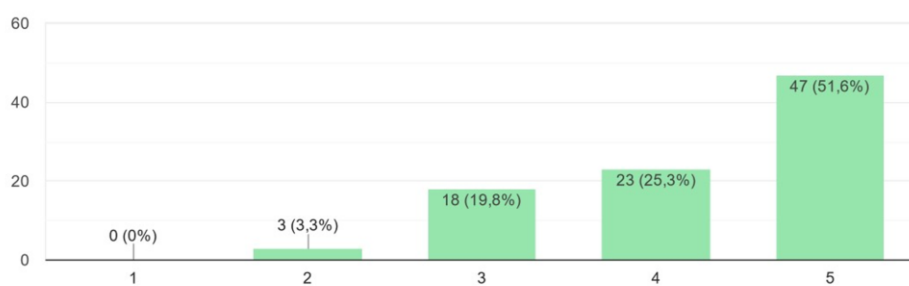
Nepieciešams atbalsts radošo industriju attīstībai

90 atbildes

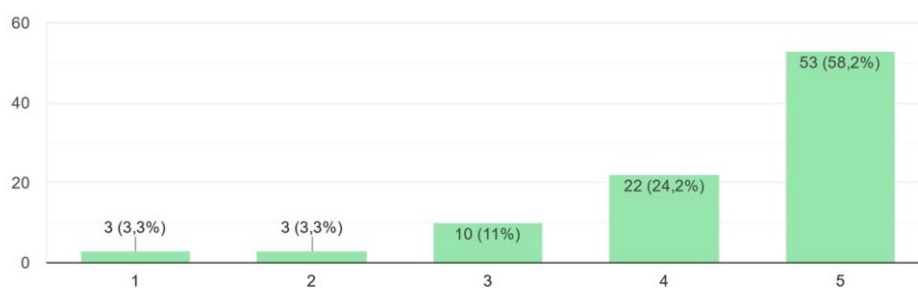
Nepieciešams atbalsts inovāciju un tehnoloģiju ieviešanai uzņēmumos

91 atbilde

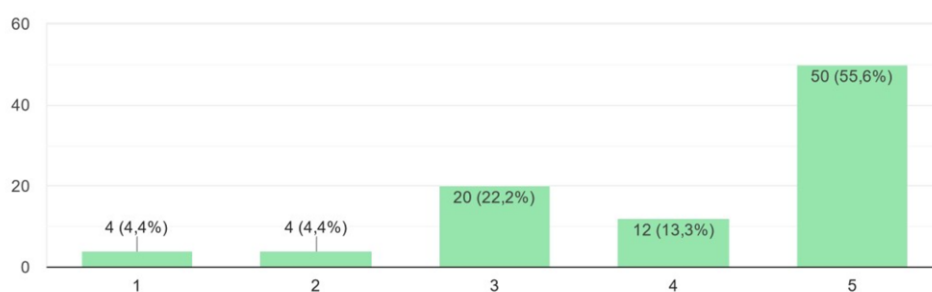
Nepieciešams atbalsts iekārtu iegādei un telpu attīstībai, lai uzlabotu uzņēmuma efektivitāti

91 atbilde

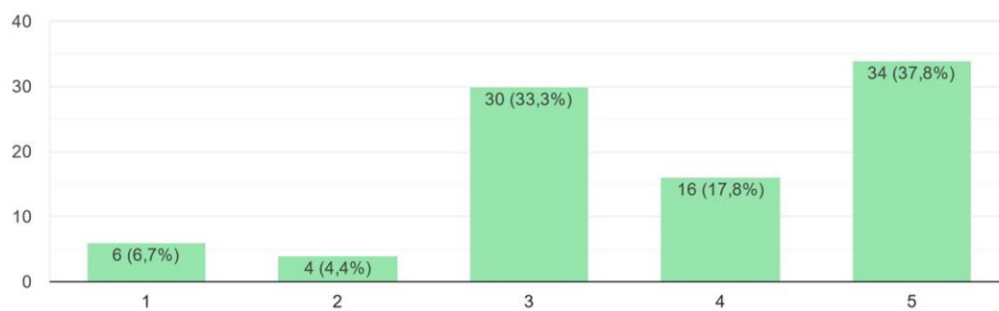
Nepieciešams atbalsts darbinieku kvalifikācijas paaugstināšanai

90 atbildes

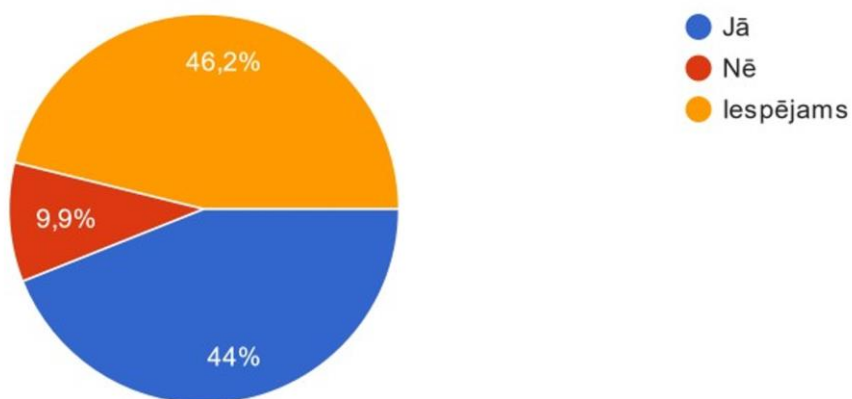
Nepieciešams atbalsts sociālās uzņēmējdarbības uzsākšanai un/ vai attīstībai

90 atbildes

Vai tuvāko 5 gadu griezumā plāno iesaistīties LEADER projektu konkursos

91 atbilde

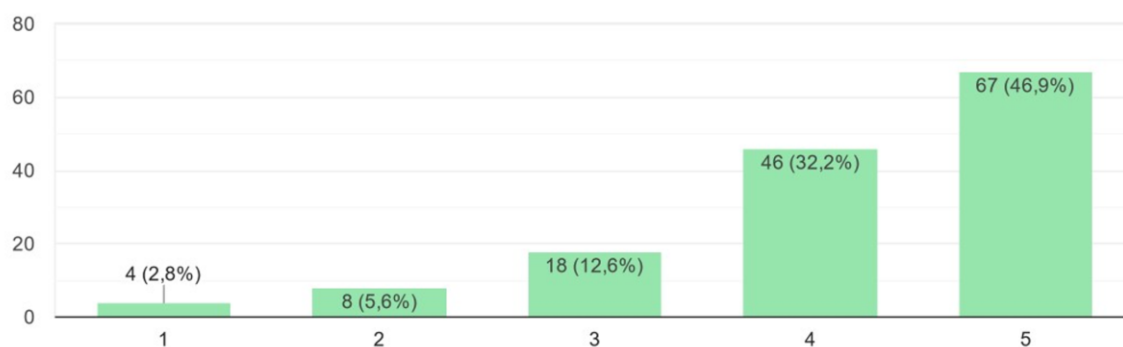

SAŅEMTO ATBILŽU APKOPOJUMS PIEVILCĪGA DZĪVES VIDE UN VIETĒJIE IEDZĪVOTĀJI

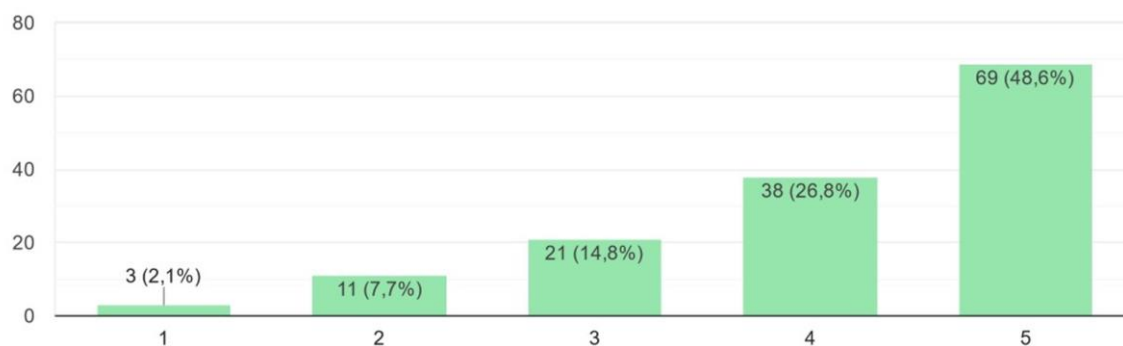
Nepieciešams sakārtot vietējās teritorijas publisko ārtelpu pakalpojumu labākai pieejamībai (t.sk. vides pieejamība cilvēkiem ar īpašām vajadzībām)

143 atbildes

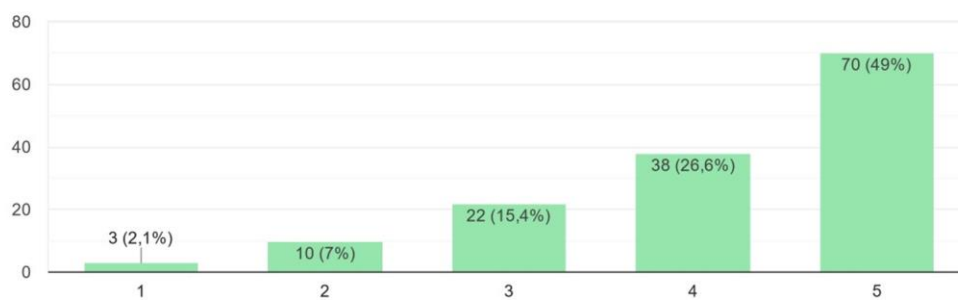
Nepieciešams pilnveidot brīvā laika pavadīšanas iespējas visu vecumu iedzīvotājiem

142 atbildes

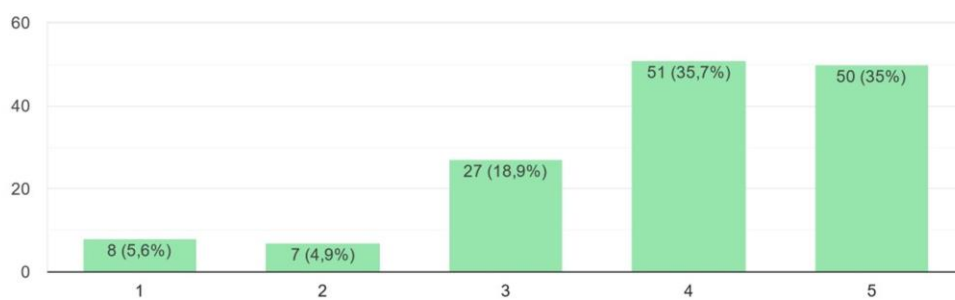
Nepieciešams attīstīt sporta un aktīvās atpūtas infrastruktūru

143 atbildes

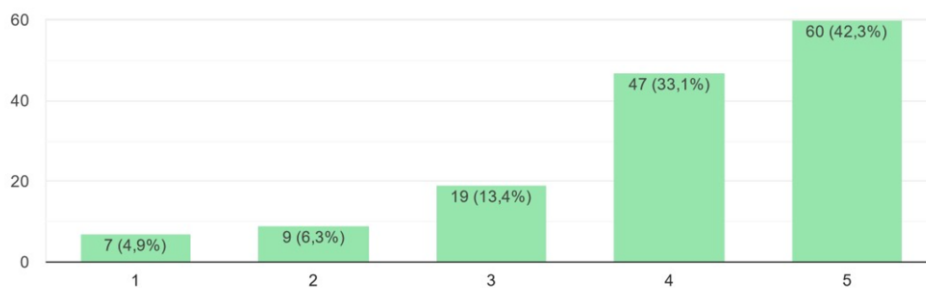
Inovatīvu un digitālu risinājumu ieviešana vietas atpazīstamības un pievilcības veicināšanai

143 atbildes

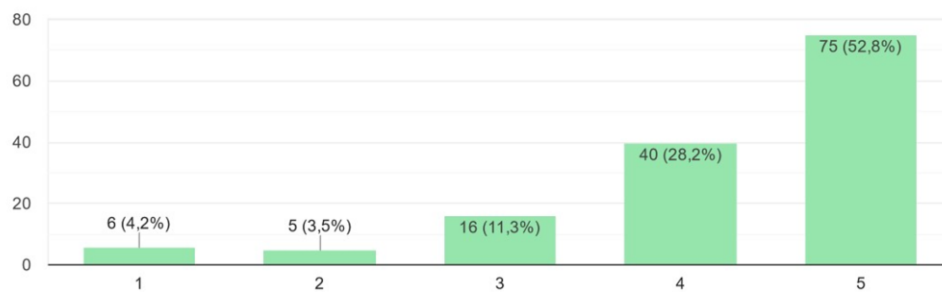
Videi un klimatam draudzīgas publiskās infrastruktūras izveide

142 atbildes

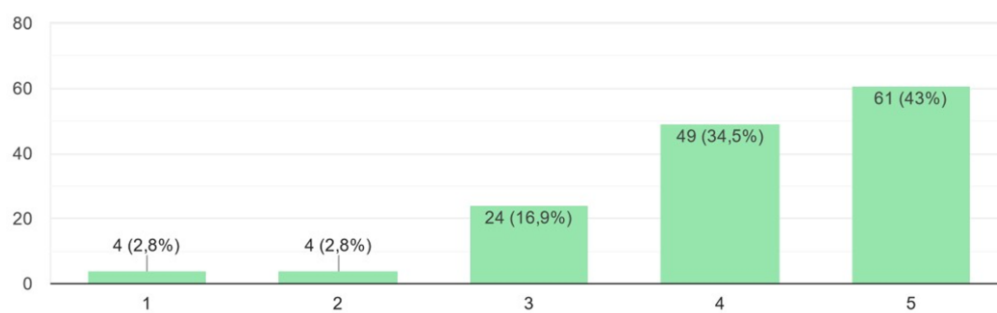
Zināšanu un prasmju pilnveidošana vietējo iedzīvotāju (kopienu) stiprināšanai

142 atbildes

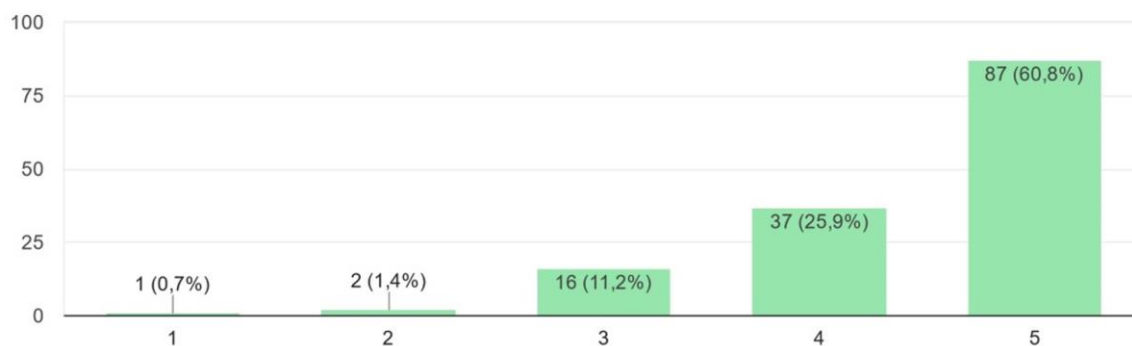
Nepieciešams atbalstīt iniciatīvas, kas veicina iedzīvotāju izpratni par videi draudzīgu un ilgtspējīgu dzīvesveidu

142 atbildes

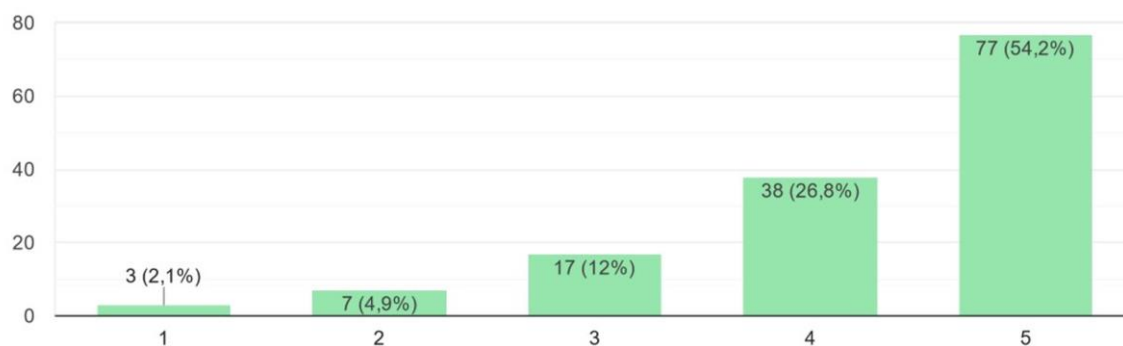
Nepieciešams atbalstīt jauniešu iniciatīvas, lai sekmētu vienaudžu un paaudžu sadarbību, inovācijas, uzņēmējspējas un veselīgu dzīvesveidu

143 atbildes

Vietējai kopienai nozīmīga materiālā un nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana

142 atbildes

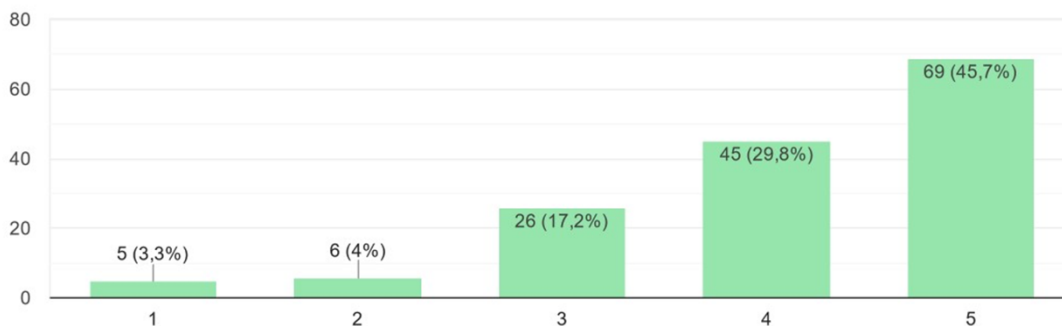

SAŅEMTO ATBILŽU APKOPOJUMS
VIDEI DRAUDZĪGA UN KLIMATA PĀRMAIŅĀM
PIELĀGOTA VIDE

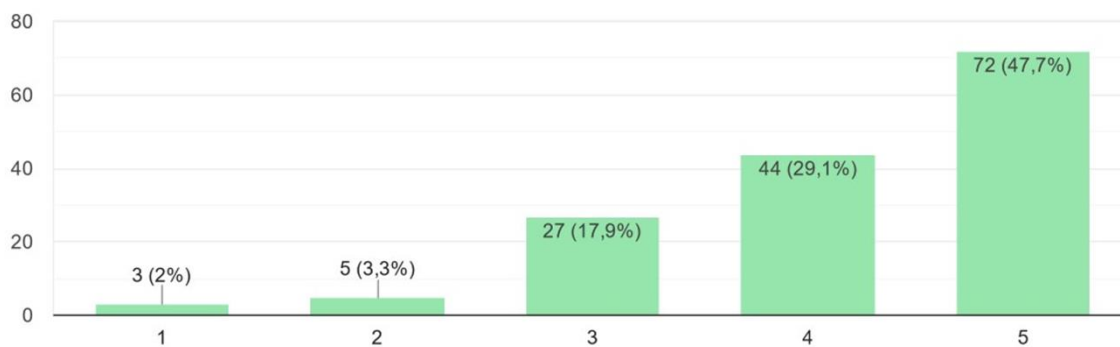
Nepieciešams atbalsts bioloģiski un intergēti audzētas pārtikas ražošanai un pārstrādei

151 atbilde

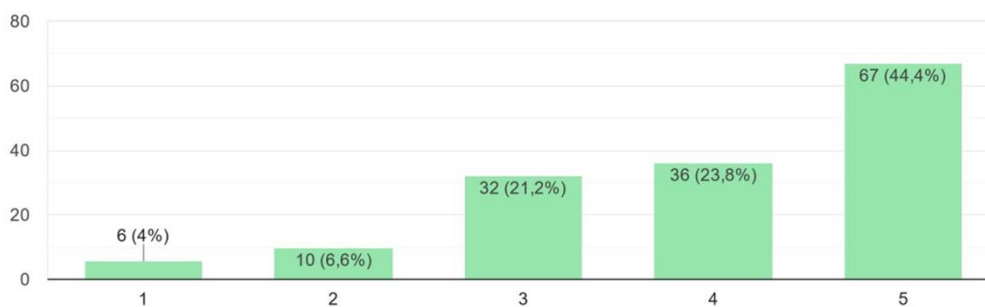
Nepieciešams atbalsts uzņēmumiem, lai veicinātu resursu atsevišķu pārstrādi un izmantošanu ražošanā (aprites ekonomika)

151 atbilde

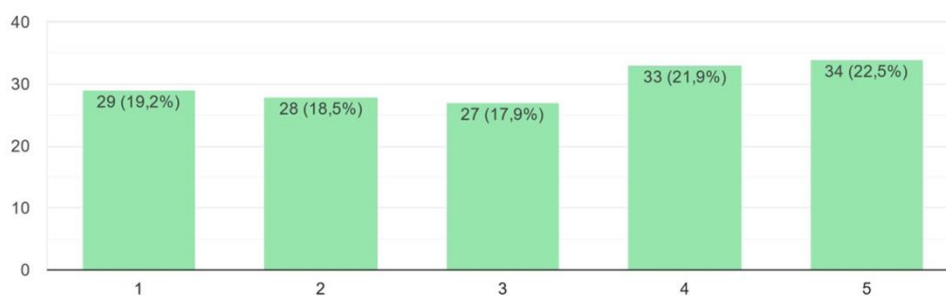
Nepieciešams atbalsts ilgtspējīga pārtikas iepakojuma radīšanai

151 atbilde

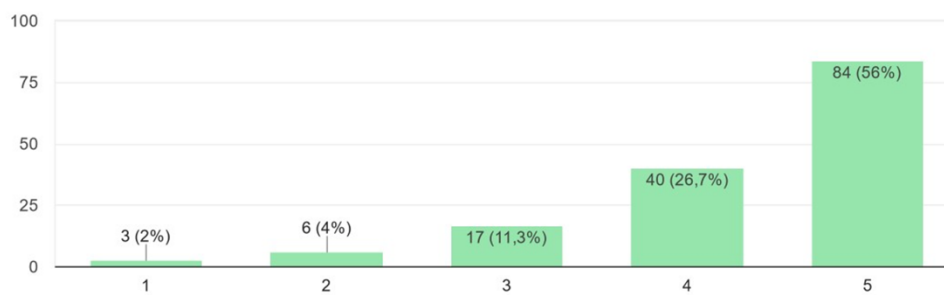
Nepieciešams atbalsts jaļā dzelzceļa infrastruktūras un ar to saistīto pakalpojumu attīstībai

151 atbilde

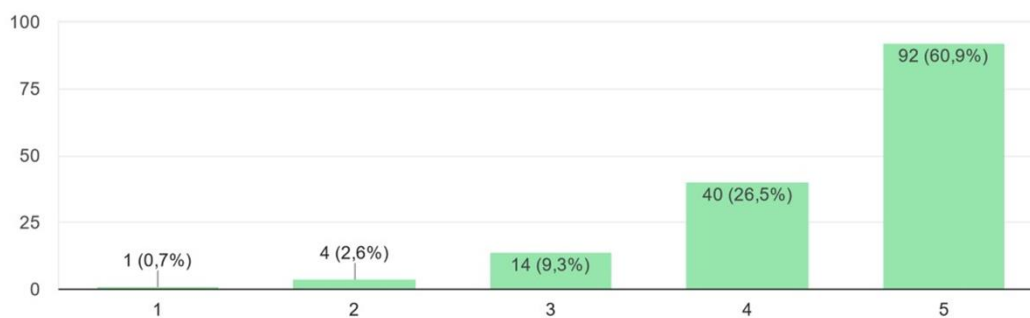
Nepieciešams atbalsts ilgtspējīga dabas tūrisma attīstībai un tūrisma pakalpojumu daudzveidošanai visa gada garumā

150 atbildes

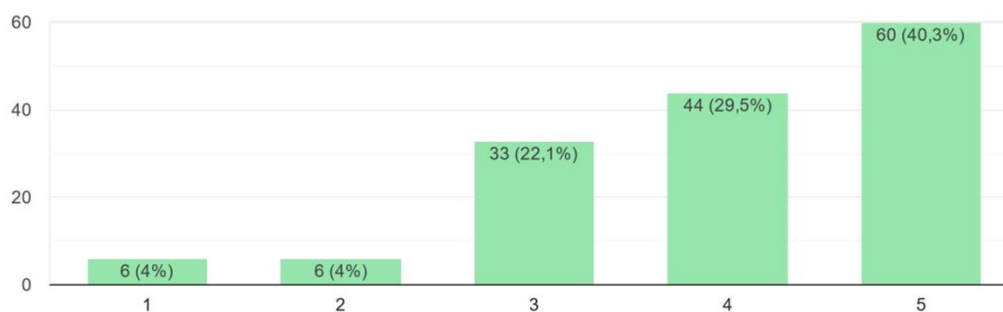
Nepieciešams veicināt vietējās pārtikas atpazīstamību, pieejamību un patēriņu

151 atbilde

Nepieciešams atbalsts iniciatīvām, kas veicina pirmā bioreģiona izveidi Latvijā un Baltijā

149 atbildes

Finansē
Eiropas Savienība

2027
Nacionālais
attīstības plāns

Cēsu
rajona lauku
partnerība

Paldies IKVIENAM respondentam par viedokli un veltīto laiku!

Lai uzzinātu par turpmākiem iedzīvotāju iesaistes pasākumiem, LEADER projektu konkursiem un citām aktivitātēm reģionā, lūdzam kļūt paČēsu rajona lauku partnerībasfacebook lapas sekotāju

<https://www.facebook.com/partneriba.lv>

TIKŠANĀS AR IEDZĪVOTĀJIEM

Tikšanās ar iedzīvotājiem "Saredzi sevi jaunajā stratēģijā" ietvaros, tika organizētas 11 tikšanās ar vietējiem iedzīvotājiem, uzņēmējiem, mājražotājiem, tūrisma pakalpojuma sniedzējiem, jauniešiem, jauniešu organizācijām un vietējām kopienām Drabešu, Jaunpiebalgas, Raiskuma, Skujenes, Mārsnēnu, Zaubes, Nītaures, Līgatnes, Vecpiebalgas un Dzērbenes pagastos, kā arī ZOOM platformā.

SAREDZI SEVI JAUNAJĀ STRATĒGIJĀ TIKŠANĀS AR IEDZĪVOTĀJIEM

- 15.03. plkst. 14:00 / **Drabešu** pag., "Ausmas" - fokuss UZŅĒMĒJDARBĪBA
- 16.03. plkst. 16:00 / **Jaunpiebalgas** pag. bibliotēka
- 21.03. plkst. 16:00 / **Raiskuma** pag., Auciemmuiža
- 22.03. plkst. 16:00 / **Skujenes** pag. tautas nams - fokuss MĀJRAŽOTĀJI
- 23.03. plkst. 19:00 / **Mārsnēnu** pag. kultūras nams - fokuss KOPIENAS
- 28.03. plkst. 16:00 / **Zaubes** pag. kultūras nams
- 30.03. plkst. 16:00 / **Nītaures** pag. kultūras nams
- 03.04. plkst. 14:00 / **Līgatnes** pag., Augšlīgatnes kultūras nams - fokuss TŪRISMS
- 06.04. plkst. 17:00 / **Vecpiebalgas** pag. bibliotēka

WWW.PARTNERIBA.LV

